

Ενημερωτικό δελτίο οικονομικής συγκυρίας (περίοδος αναφοράς: 3ο τρίμηνο 2024)

Έργο: «Κέντρο Καινοτομίας για το Λιανικό Εμπόριο» (κωδικός ΟΠΣ 6002934)
Υποέργο 1: «Σύγχρονες Υπηρεσίες προς τις ΠΜΕ & ΜΜΕ του Εμπορίου»
Πακέτο εργασίας ΠΕ 1.1: «Δράσεις Συστημικής Συμβολής»
Παραδοτέο Π.1.1.3: Ενημερωτικό δελτίο οικονομικής συγκυρίας
(περίοδος αναφοράς: 3^ο τρίμηνο 2024)

Το παρόν ενημερωτικό δελτίο εκπονήθηκε στο πλαίσιο του υποέργου 1 «Σύγχρονες Υπηρεσίες προς τις ΠΜΕ & ΜΜΕ του Εμπορίου» της Πράξης: «Κέντρο Καινοτομίας για το Λιανικό Εμπόριο» (κωδικός ΟΠΣ 6002934), η οποία είναι ενταγμένη στο Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα 2021-2027» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΚΤ+) και από εθνικούς πόρους.



Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
2021 – 2027

Ενημερωτικό δελτίο οικονομικής συγκυρίας
(περίοδος αναφοράς: 3ο τρίμηνο 2024)

Ερευνητική & Συγγραφική ομάδα:

Αράχωβας Χαράλαμπος

Ανυσιάδου Μελίνα

Γεωργοκώστας Νικόλαος

Μεραμβελιωτάκης Γεώργιος

Κεμαχλής Ιωάννης

Επιμέλεια κειμένου:

Καρρά Μαριλένα

Copyright INEMY © 2025

Πετράκη 8

10563, Αθήνα

Τηλ: 210 3259170

E-mail: info@inemy.gr

URL: www.inemy.gr

Απαγορεύεται η με οποιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση όλου ή μέρους του κειμένου χωρίς την άδεια του εκδότη. Επίσης, η αναδημοσίευση (όλου ή μέρους του) χωρίς αναφορά της πηγής.



Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2021 – 2027
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή	2
Μέρος 1. Οικονομική Δραστηριότητα και Εισόδημα	3
1.1 Βραχυχρόνιες εξελίξεις διεθνώς, σε Ευρωζώνη και Ελλάδα.....	3
1.2 Μακροχρόνιες εξελίξεις και προοπτικές	6
1.3 Κατά κεφαλήν πραγματικό εισόδημα (ΑΕΠ σε PPS): Διεθνής Σύγκριση.....	12
1.4 Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (ΑΠΑ): Εξελίξεις και σύνθεση	14
1.5 Ακαθάριστο Διαθέσιμο Εισόδημα	18
1.6 Ιδιωτική Κατανάλωση	19
Μέρος 2. Πληθωρισμός	21
2.1 Εξελίξεις και προοπτικές του πληθωρισμού	21
2.2 Πληθωριστικές Προσδοκίες Επιχειρηματιών Λιανικού Εμπορίου & Καταναλωτών	24
Μέρος 3. Αγορά Εργασίας	26
3.1 Ανεργία: Εξελίξεις σε Ελλάδα και Ευρώπη	26
3.2 Κόστος Εργασίας.....	28
3.3 Προσδοκίες Επιχειρήσεων Λιανικού για την Απασχόληση	30
Μέρος 4 : Χρηματοπιστωτικές Αγορές	31
4.1 Επιτόκια Αγοράς Χρήματος	31
4.2 Κεφαλαιαγορές.....	36
4.3 Συναλλαγματικές Ισοτιμίες και τιμές βασικών εμπορευμάτων	39
4.4 Καταθέσεις και Ρευστότητα στην Ελλάδα.....	42
Μέρος 5. Εξελίξεις στον κλάδο του Εμπορίου	45
5.1 Δείκτης Κύκλου Εργασιών & Δείκτης Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο.....	45
5.2 Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο	49
5.3 Δείκτης Κύκλου Εργασιών στον Τομέα των Αυτοκινήτων.....	50
5.4 Επιχειρηματικό Κλίμα	51
Μέρος 6: Οικοδομές – Επενδύσεις- Βιομηχανία- Κατασκευές	54
6.1 Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων(Π.Δ.Ε.) : εξέλιξη εκταμιεύσεων.....	54
6.2 Οικοδομική Δραστηριότητα- Κατασκευές.....	56
Μέρος 7: Ειδικό Θέμα	59
7.1 Η λειτουργία του εγχώριου τραπεζικού συστήματος και η ενίσχυση της αγοράς	59
7.2 Διαφορά επιτοκίων και χορηγήσεις δανείων.....	60
7.3 Προμήθειες/χρεώσεις τραπεζών.....	64
7.4 Ειδικό Θέμα - Συμπεράσματα.....	66

Εισαγωγή

Το παρόν Ενημερωτικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας (περίοδος αναφοράς: 3ο τρίμηνο του 2024) αποτελεί ένα σημαντικό παραδοτέο στο πλαίσιο του Πακέτου Εργασίας ΠΕ 1.1: «Δράσεις Συστημικής Συμβολής», του υποέργου 1: «Σύγχρονες Υπηρεσίες προς τις ΠΜΕ & ΜΜΕ του Εμπορίου», του έργου «Κέντρο Καινοτομίας για το Λιανικό Εμπόριο» (κωδικός ΟΠΣ 6002934).

Το εν λόγω έργο εντάσσεται στο Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα 2021-2027» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΚΤ +) και από εθνικούς πόρους. Ο βασικός στόχος του έργου είναι η παροχή εξειδικευμένων και σύγχρονων υπηρεσιών προς τις Πολύ Μικρές, Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις (ΠΜΕ & ΜΜΕ) που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του εμπορίου. Μέσω αυτών των υπηρεσιών, επιδιώκεται η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των εν λόγω επιχειρήσεων, η προσαρμογή τους στις σύγχρονες οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις, καθώς και η βελτίωση της συνολικής τους λειτουργίας και απόδοσης.

Το δελτίο αυτό δεν περιορίζεται στην απλή καταγραφή στατιστικών δεδομένων, αλλά αποσκοπεί στην ανάλυση της οικονομικής συγκυρίας του 3ου τριμήνου του 2024, παρέχοντας κρίσιμες πληροφορίες και αναλύσεις, οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν από τις εμπορικές επιχειρήσεις για τη λήψη στρατηγικών αποφάσεων και την προσαρμογή τους στις εκάστοτε οικονομικές συνθήκες. Η ερευνητική και συγγραφική ομάδα έχει εργαστεί για την παροχή αξιόπιστων και επίκαιρων δεδομένων, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν πολύτιμο εργαλείο για την επιχειρηματική κοινότητα.

Μέρος 1. Οικονομική Δραστηριότητα και Εισόδημα

1.1 Βραχυχρόνιες εξελίξεις διεθνώς, σε Ευρωζώνη και Ελλάδα

Ο ρυθμός ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας παρουσίασε σταθερότητα κατά το 3ο τρίμηνο του 2024, αν και με μικρές διαφορές μεταξύ των ανεπτυγμένων χωρών. Η παγκόσμια ανάπτυξη ήταν κατά 0,1% χαμηλότερη από τις προβλέψεις του Οκτωβρίου 2024, λόγω απογοητευτικών επιδόσεων των ασιατικών και ευρωπαϊκών οικονομιών. Στην Κίνα, η ανάπτυξη έφτασε στο 4,7% (χαμηλότερη από τις προσδοκίες), ενώ στην Ινδία επιβραδύνθηκε περισσότερο από το αναμενόμενο. Η ανάπτυξη στην Ευρωζώνη παρέμεινε υποτονική, με τη Γερμανία να υστερεί, αντανακλώντας, σε μεγάλο βαθμό, τη συνεχιζόμενη αδυναμία της μεταποίησης και των εξαγωγών αγαθών, ακόμη και όταν η κατανάλωση ενισχύθηκε σε αντιστοιχία με την ανάκαμψη των πραγματικών εισοδημάτων. Στην Ιαπωνία, υπήρξε μικρή συρρίκνωση, λόγω προσωρινών προβλημάτων που αφορούν την προσφορά. Αντίθετα, οι ΗΠΑ είχαν ισχυρή δυναμική, με ανάπτυξη 2,7% το 3ο τρίμηνο, υποστηριζόμενη από αξιοσημείωτη κατανάλωση. Κατά το 3ο τρίμηνο του 2024, το ΑΕΠ στις **Ηνωμένες Πολιτείες** αυξήθηκε κατά 0,7%, σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο, μετά από αύξηση 0,7%, το 2ο τρίμηνο του 2024. Αυτή η μικρή αύξηση οφείλεται, κυρίως, στην αύξηση της καταναλωτικής δαπάνης, στη μερική αύξηση των εξαγωγών και στις ενισχυμένες κρατικές δαπάνες, στοιχεία που περιορίζονται από εξωτερικότητες, οι οποίες καθιστούν την αύξηση του ΑΕΠ φειδωλή. Επιπλέον, σε σχέση με το ίδιο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 2,7%, μετά από αύξηση 3,0%, το 2ο τρίμηνο.

Στην Ιαπωνία, η κίνηση του ΑΕΠ, κατά το 3ο τρίμηνο του 2024, παρουσιάζει μείωση κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες, σε σχέση με το 2ο τρίμηνο του 2024, μια μείωση που έρχεται σε αντιδιαστολή με την αύξηση κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες, η οποία παρατηρείται σε σχέση με το 1ο τρίμηνο του 2024, το οποίο ήταν καθοδικό (-0,5%). Σε σχέση με το 3ο τρίμηνο του 2023, παρουσιάζεται μια ραγδαία αύξηση της τάξης των 13 ποσοστιαίων μονάδων, κατά το 3ο τρίμηνο του 2024, η οποία εξομαλύνει την σταθεροποιητική τάση του ΑΕΠ.

Κατά το 3ο τρίμηνο του 2024, σύμφωνα με μια εκτίμηση που δημοσιοποίησε η Eurostat, η στατιστική αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, έχοντας υποστεί εποχική προσαρμογή, σημείωσε άνοδο κατά 0,3% τόσο στην **Ευρωζώνη** όσο και στην ΕΕ, σε σύγκριση με την προηγούμενη τρίμηνη περίοδο. Το 2ο τρίμηνο του 2024, το ΑΕΠ είχε εμφανίσει μια αύξηση της τάξεως του 0,2% και στις δύο περιοχές.

Σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, το ΑΕΠ, έχοντας υποστεί εποχική διόρθωση, κατέγραψε μια άνοδο κοντά στο 1% στην **Ευρωζώνη** και 1,0% στην **ΕΕ**, κατά το 3ο τρίμηνο του 2023, έπειτα από μια αύξηση 0,5% στην **Ευρωζώνη-20** και 0,8% στην **ΕΕ**, την προηγούμενη τρίμηνη περίοδο.

Στην Ελλάδα, το προϊόν μεταβλήθηκε αυξητικά κατά 0,2%, σε σχέση με το 2ο τρίμηνο του 2024, αλλά με αρκετά μικρότερο ρυθμό συγκριτικά με τη μεταβολή του 1,4%, το 2ο τρίμηνο του 2024. Σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, παρατηρείται μια ενίσχυση κατά 2,1%, όταν, το προηγούμενο τρίμηνο, η ποσοστιαία μεταβολή του ΑΕΠ έφτασε στο 2,2 %.

Η Ιρλανδία είναι η χώρα με τη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση του εποχικά διορθωμένου ΑΕΠ, φτάνοντας στο +6,1%, το 3ο τρίμηνο, σε σχέση με το 2ο του 2024, το οποίο χαρακτηριζόταν από περαιτέρω οριακή αύξηση του προϊόντος. Σε αντιδιαστολή με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, η άνοδος του ΑΕΠ ήταν σημαντική (3,6%), χωρίς, ωστόσο, να καταφέρει να υπερκαλύψει την εξαιρετικά μειούμενη τάση του 2ου και του 1ου τριμήνου του αντίστοιχου έτους.

Πίνακας 1. Ρυθμός αύξησης ΑΕΠ – Μεταβολές(%) σε επιλεγμένες χώρες

ΧΩΡΑ/ΠΕΡΙΟΔΟΣ	2023-Q1	2023-Q2	2023- Q3	2023- Q4	2024-Q1	2024-Q2	2024-Q3
Ευρωζώνη-20	0,0 (1,7)	0,1 (0,9)	0 (0,2)	0,4 (0,5)	0,1 (0,7)	0,2 (0,7)	0,3 (1,0)
Ελλάδα	0,8 (3,2)	0,1 (2,3)	0,3 (1,4)	0,9 (2,0)	-0,4 (0,9)	1,4 (2,2)	0,2 (2,1)
Ιρλανδία	-8,6 (-1,8)	2,6 (-1,1)	-3,2 (-7,3)	-2,5 (-11,5)	-0,1 (-3,2)	0,2 (-5,5)	6,1 (3,6)
Ισπανία	0,1 (4,0)	0,9 (2,6)	0,2 (2,4)	0,6 (2,6)	0,1 (3,2)	1,0 (3,8)	0,7 (3,7)
Γαλλία	-0,3 (1,4)	2,9 (1,8)	0,6 (1,4)	2 (1,7)	0,3 (1,8)	0,3 (1,2)	0,5 (1,4)
Ιταλία	0,5 (2,3)	-0,3 (0,5)	-0,1 (0,2)	0,1 (0,4)	0,3 (0,1)	0 (0,4)	-0,1 (0,4)
Κύπρος	0,6 (2,8)	0,5 (2,7)	0,7 (2,3)	0,9 (2,7)	1,7 (3,8)	0,1 (3,4)	0,8 (3,6)
Πορτογαλία	1,1 (3,9)	0,4 (2,8)	0,1 (2,3)	0,2 (1,8)	0,8 (1,5)	0 (1,2)	0,7 (1,8)

Πηγή: Eurostat. Ποσοστιαίες μεταβολές ΑΕΠ (τιμές αγοράς εκατ. ευρώ)

Εκτός παρενθέσεως: Μεταβολές συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο (q-o-q).

Εντός παρενθέσεως: Μεταβολές συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους (y-o-y).

Τα στοιχεία είναι εποχικά και ως προς τις εργάσιμες ημέρες διορθωμένα.

Στην Ισπανία, παρουσιάζεται μια αύξηση της τάξεως του 0,7%, σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, στο οποίο η μεταβολή ήταν ύψους 1%. Η μεγέθυνση φαίνεται ισχυρότερη και πιο σταθερή, όταν η σύγκριση γίνει με βάση το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, καθώς η μεταβολή ανέρχεται στο 3,7% και κυμαίνεται πάνω από το 3% και για τα υπόλοιπα τρίμηνα του 2024.

Η γαλλική οικονομία παραμένει σε κατάσταση οριακής ανάπτυξης καθ' όλη τη διάρκεια του 2024, καταγράφοντας μια μικρή αύξηση, σε σχέση με τα πρώτα δύο τρίμηνα του 2024. Σημαντικό για τη γαλλική οικονομία παραμένει το γεγονός ότι, αν η σύγκριση πραγματοποιηθεί για την ίδια περίοδο των προηγούμενων ετών, παρατηρούμε μια μεγαλύτερη αύξηση της τάξεως του 1% και άνω.

Η ιταλική οικονομία επέστρεψε ξανά στην ύφεση (-0,1%), έπειτα από τρία συνεχή τρίμηνα θετικής (2023- Q4, 2024-Q1) και ουδέτερης (2024-Q2) μεγέθυνσης. Το ανησυχητικό χαρακτηριστικό της ιταλικής οικονομίας προκύπτει αν η ανάλυση ενσωματώσει τη σύγκριση με τα ίδια τρίμηνα του προηγούμενου έτους, καθώς η κατάσταση είναι ελαφρώς θετική, αλλά, παρόλα αυτά, σχεδόν στάσιμη.

Η αναπτυξιακή διαδικασία της κυπριακής οικονομίας, κατά το 3ο τρίμηνο του 2024, παρουσίασε μικρή αύξηση του ΑΕΠ, γύρω στο 0,8%, ενώ είχε αυξηθεί και το 2ο τρίμηνο, αλλά με εμφανώς μικρότερο ποσοστό, ενώ το 1ο τρίμηνο, η μεταβολή είχε θετική απόκλιση, σε σχέση με την αντίστοιχη της Ευρωζώνης. Συγκριτικά με το 3ο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, το προϊόν αυξήθηκε κατά 3,6 %, το 2024, από 2,3%, το 2023.

Στην Πορτογαλία, ο ΑΕΠ παρουσιάζει, επί επτά συνεχόμενα τρίμηνα, θετικές μεταβολές, κάτι που ισχυροποιεί την αξιοπιστία και απομακρύνει το νέφος αβεβαιότητας των προηγούμενων ετών. Το 3ο τρίμηνο του 2024, παρουσιάζει αύξηση 0,7%, σε σύγκριση με το 2ο του 2024, το οποίο άγγιξε το 0. Σε αντιστοιχία με το 3ο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, το 2024, πραγματοποιήθηκε αύξηση 1,8% από 1,2% το 2ο τρίμηνο της ίδιας χρονιάς.

1.2 Μακροχρόνιες εξελίξεις και προοπτικές

Η παγκόσμια οικονομία, παρά τις αντιξοότητες που παρουσιάστηκαν, όπως η πανδημική και η ενεργειακή κρίση, εμφάνισε ισχυρή ανθεκτικότητα, έχοντας καταφέρει να σημειώσει θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης, από το 2021 μέχρι σήμερα. Ο ρυθμός ανόδου της παγκόσμιας οικονομίας αναμένεται να παραμείνει, το 2024, στο 3,2%, με τις προβλέψεις να παραμένουν θετικές και για το 2025, με τη μεταβολή να είναι οριακή στο 3,3%. Ωστόσο, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι αυτή η σταθεροποιητική και ανοδική τάση καθίσταται ευάλωτη, καθώς ελλοχεύουν ισχυρές προκλήσεις, οι οποίες θα πρέπει να αντιμετωπιστούν, όπως ο προκείμενος εμπορικός πόλεμος, οι γεωπολιτικές και γεωστρατηγικές ανισορροπίες, σε παγκόσμια κλίμακα, αλλά και οι προκλητικές δημοσιονομικές πολιτικές, οι οποίες ενισχύουν την αβεβαιότητα των αγορών, σε συνδυασμό με το υψηλό δημόσιο χρέος, σε ορισμένες ισχυρές κρατικές οντότητες. Επιπρόσθετα, οι αυξημένες δαπάνες για άμυνα, η ανάγκη για τη μετάβαση σε πράσινες πρακτικές και η συνεχιζόμενη γήρανση του πληθυσμού επιβαρύνουν όλο και περισσότερο την παγκόσμια οικονομία, η οποία ενδέχεται να βρεθεί αποδυναμωμένη σε μια ενδεχόμενη κρίση.

Η μεγέθυνση της αμερικανικής οικονομίας αναμένεται να συνεχίσει την ανοδική της τροχιά, το 2025, αλλά και το 2026. Πιο συγκεκριμένα, η ετήσια άνοδος του πραγματικού ΑΕΠ προβλέπεται να αγγίξει το 2,8%, το 2024, προτού επιβραδυνθεί σε ένα επίσης αξιόλογο 2,2%, το 2025, καθώς αναμένεται η αγορά εργασίας να γίνει λιγότερο έντονη και το κρατικό έλλειμμα να περιοριστεί ελαφρώς. Οι ρυθμοί επέκτασης τόσο της κατανάλωσης όσο και της δημιουργίας κεφαλαίου εκτιμάται ότι θα διατηρηθούν σταθεροί. Η αύξηση του ΑΕΠ αναμένεται να ενισχυθεί οριακά στο 2%, το 2026, γεγονός στο οποίο θα συμβάλει η επίδραση μιας πιο χαλαρής νομισματικής πολιτικής και μιας πιο δυναμικής ανάπτυξης στην οικιστική οικοδομή. Αυτή η ευημερούσα εικόνα της αμερικανικής οικονομίας είναι προϊόν των αυξημένων κρατικών δαπανών και των ιδιωτικών επενδύσεων, οι οποίες συντελούν καθοριστικά στη θετική μεταβολή του ΑΕΠ. Η ισχυρή εγχώρια ζήτηση ενίσχυσε τις εισαγωγές, με το εμπορικό και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών να παραμένουν ιδιαίτερος ελλειμματικά, παρά τη ζωνή αύξηση των εξαγωγών, πράγμα που καθίσταται ανησυχητικό ενόψει τις δασμολογικής πολιτικής, η οποία ενδέχεται να ενταθεί εκ μέρους των ΗΠΑ.

Η οικονομική δραστηριότητα της ιαπωνικής οικονομίας προβλέπεται να αυξηθεί κατά 1,1%, το 2025, και 0,8%, το 2026, καθώς η ανάπτυξη της ιδιωτικής κατανάλωσης θα επιταχυνθεί, υποστηριζόμενη από την αύξηση των πραγματικών μισθών, τη σταδιακή μείωση των αποταμιεύσεων των νοικοκυριών και τη χαμηλή ανεργία. Η ανάπτυξη των ιδιωτικών

επενδύσεων αναμένεται να αυξηθεί, λόγω των έντονων αρνητικών πραγματικών επιτοκίων, των βελτιούμενων προοπτικών της ιδιωτικής ζήτησης και των αυξανόμενων επενδύσεων σε τεχνολογίες εξοικονόμησης εργασίας. Η αύξηση των δημόσιων δαπανών αναμένεται να είναι περιορισμένη. Το εξωτερικό εμπόριο προβλέπεται να έχει ουδέτερη επίδραση στην ανάπτυξη, το 2025-2026, με το πλεόνασμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών να παραμένει σταθερό, γύρω στο 4,5% του ΑΕΠ. Οι κίνδυνοι εξισορροπούνται, σε γενικές γραμμές, από τις θετικές προοπτικές. Κίνδυνο αποτελεί η, ενδεχόμενη, εντονότερη πίεση για αύξηση των εγχώριων μισθών, η οποία θα μπορούσε να αναγκάσει την Τράπεζα της Ιαπωνίας να αυστηροποιήσει τη νομισματική πολιτική περισσότερο από το αναμενόμενο, υπονομεύοντας την ανάκαμψη της εγχώριας ζήτησης. Θετική προοπτική αποτελεί μια ισχυρότερη ανάκαμψη των περιφερειακών τουριστικών ροών και πρόσθετες δημοσιονομικές δαπάνες, οι οποίες θα μπορούσαν να δώσουν επιπλέον ώθηση στην ανάπτυξη.

Η οικονομική πρόοδος της Κίνας επιβραδύνεται (4,6%, το 2025, 4,4%, το 2026), και κινείται χαμηλότερα από τα προ-πανδημικά επίπεδα, λόγω κάμψης του παραδοσιακού μοντέλου ανάπτυξης. Η ασθενής καταναλωτική εμπιστοσύνη, η αργή αύξηση των μισθών και το αυξανόμενο χρέος των τοπικών κυβερνήσεων εμποδίζουν την ανάκαμψη. Επιπλέον, η κατανάλωση των νοικοκυριών και οι επενδύσεις παραμένουν υποτονικές, ενώ οι καθαρές εξαγωγές δεν συμβάλλουν σημαντικά στην ανάπτυξη, εξαιτίας των γεωπολιτικών εντάσεων. Οι προοπτικές παραμένουν αδύναμες, αν και μια ισχυρότερη πολιτική στήριξη θα μπορούσε να δώσει κάποια ώθηση, βραχυπρόθεσμα.

Πίνακας 2. Πραγματικό ΑΕΠ – Ετήσιες Μεταβολές, Προβλέψεις (%)

Χώρα /περιοδος	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2015/ 2023 ΣΜ	2024	2025	2026
Ευρωζώνη-20	2,1	1,8	2,6	1,8	1,6	-6	6,3	3,5	0,4	14,1	0,9	1,3	1,6
Γερμανία	1,7	2,3	2,7	1,1	1	-4,1	3,7	1,4	-0,3	9,5	-0,2	0,7	1,3
Ιρλανδία	24,6	1,2	10	7,5	5	7,2	16,3	8,6	-5,5	74,9	-0,5	4	3,6
Ελλάδα	-0,2	0	1,5	2,1	2,3	-9,2	8,7	5,7	2,3	13,2	2,3	2,3	2,2
Γαλλία	1,1	0,9	2,1	1,6	2	-7,4	6,9	2,6	0,9	10,7	1,2	0,8	1,4
Ιταλία	0,9	1,2	1,6	0,8	0,4	-8,9	8,9	4,8	0,7	10,4	0,7	1	1,2
Κύπρος	3,4	6,6	5,8	6,3	5,9	-3,2	11,4	7,4	2,6	46,2	3,4	2,8	2,5
Πορτογαλία	1,6	2	3,3	2,9	2,7	-8,2	5,6	7	2,6	19,5	1,7	1,9	2,1
ΗΠΑ	2,9	1,8	2,5	3	2,6	-2,1	6,1	2,5	2,9	22,2	2,8	2,2	2
Ιαπωνία	1,5	0,8	1,6	0,6	-0,4	-4,1	2,7	1,2	1,7	5,6	0,3	1,1	0,8
Παγκόσμιο ΑΕΠ	3,4	3,2	3,8	3,6	2,9	-2,7	6,5	3,5	3,3	27,5	3,2	3,3	3,3

Πηγή: Eurostat, WEO autumn 2024, European Economic Forecast autumn 2024

Η ρωσική οικονομία είχε ισχυρή ανάπτυξη στο 1ο εξάμηνο του 2024 (+3,5% προβλέπεται για όλο το έτος), λόγω κατανάλωσης και επενδύσεων, υποστηριζόμενων από αυξανόμενους μισθούς και κρατικές ενισχύσεις. Ωστόσο, εμφανίζονται σημάδια επιβράδυνσης. Η ανάπτυξη προβλέπεται να επιβραδυνθεί ακόμα περισσότερο (1,8%, το 2025, 1,6%, το 2026), λόγω υψηλών επιτοκίων και κυβερνητικών περιορισμών. Οι εξαγωγές αναμένεται να μείνουν στάσιμες, λόγω κυρώσεων, ενώ οι κίνδυνοι είναι ισορροπημένοι, με πιθανότητα μικρότερης επιβράδυνσης ή αυστηρότερων κυρώσεων.

Η ανάπτυξη του πραγματικού ΑΕΠ προβλέπεται, για το 2024, στο 1% στην ΕΕ και 0,9% στην Ευρωζώνη. Στην ΕΕ, αναμένεται ανάκαμψη, το 2025, της τάξεως του 1,5%, καθώς η κατανάλωση αυξάνεται και οι επενδύσεις παρουσιάζουν βελτίωση, μετά τη συρρίκνωση του 2024. Το 2026, η οικονομική δραστηριότητα προβλέπεται να επεκταθεί κατά 1,8%. Η Ευρωζώνη θα ακολουθήσει παρόμοια δυναμική, φτάνοντας το 1,3%, το 2025, και το 1,6%, το 2026. Η συνεχιζόμενη ανάπτυξη της ευρωπαϊκής οικονομίας, μετά την πανδημία, η σταδιακή μείωση του πληθωρισμού, η οποία θα ανακουφίσει την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών, και η ανάπτυξη των εξαγωγών, δημιουργούν τέτοιου είδους προσδοκίες. Αντίθετα, οι οικονομικές προοπτικές της ΕΕ παραμένουν εξαιρετικά αβέβαιες, με κίνδυνο κυρίως καθοδικής πορείας. Ο παρατεταμένος πόλεμος στην Ουκρανία, η ένταση στη Μέση Ανατολή και ο αυξανόμενος προστατευτισμός απειλούν την ενεργειακή ασφάλεια και το παγκόσμιο εμπόριο. Η χαμηλή παραγωγικότητα, οι καθυστερήσεις στο Ταμείο Ανάκαμψης, η αυστηρότερη δημοσιονομική πολιτική και οι φυσικές καταστροφές θα μπορούσαν να επιβραδύνουν την οικονομική δραστηριότητα.

Η ελληνική οικονομία σημείωσε ισχυρή ανάπτυξη της τάξεως του 2,1%, το 1ο εξάμηνο του 2024, λόγω, κυρίως, της εγχώριας ζήτησης, ενώ επιβραδυντικός παράγοντας υπήρξαν οι καθαρές εξαγωγές. Η ιδιωτική κατανάλωση ενισχύθηκε από την αύξηση του κατώτατου μισθού, ωφελώντας τα χαμηλότερα εισοδήματα. Οι επενδύσεις σε εξοπλισμό αυξήθηκαν, παράλληλα με την πιστωτική επέκταση, ενώ η άνοδος των εισαγωγών και η υποτονική ανάπτυξη των εξαγωγών οδήγησαν σε μείωση των καθαρών εξαγωγών. Η ανάπτυξη του ΑΕΠ αναμένεται να διαμορφωθεί, κατά μέσο όρο, στο 2,1%, το 2024. Στο μέλλον, η ιδιωτική κατανάλωση θα συνεχίσει την ισχυρή πορεία της, υποστηριζόμενη από τη σταθερή αύξηση του πραγματικού εισοδήματος, εφόσον ελαττωθεί ο ρυθμός ανόδου του πληθωρισμού. Οι επενδύσεις προβλέπεται να επιταχυνθούν, φτάνοντας περίπου στο 9%, το 2025, καθώς το Ταμείο Ανάκαμψης προσφέρει μια εξαιρετική ευκαιρία διαμόρφωσης ισχυρού παραγωγικού και καινοτόμου μοντέλου. Η ανάκαμψη της εξωτερικής ζήτησης και οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις θα ωφελήσουν τις εξαγωγές, ενώ η δασμολογική πολιτική δημιουργεί εξαιρετική αβεβαιότητα. Έτσι, η ανάπτυξη του ΑΕΠ προβλέπεται στο 2,3%, το 2025, και 2,2%, το 2026.

Το ΑΕΠ της Ιρλανδίας αναμένεται να μειωθεί κατά 0,5%, το 2024, κυρίως λόγω μείωσης του πολυεθνικού τομέα, κατά το 1ο εξάμηνο. Η οικονομική δραστηριότητα προβλέπεται να ανακάμψει, με ανάπτυξη 4,0%, το 2025, και 3,6%, το 2026, υποστηριζόμενη από μια δυνατή αγορά εργασίας, έναν χαμηλό γενικό πληθωρισμό και ένα ευνοϊκό εξωτερικό περιβάλλον. Ο γενικός πληθωρισμός αναμένεται να παραμείνει χαμηλός, κατά τη διάρκεια του ορίζοντα πρόβλεψης, ενώ η δημοσιονομική κατάσταση τείνει προς ομαλοποίηση, μετά από περαιτέρω θετικές μεταβολές στα έσοδα, αλλά και εξίσου ενθαρρυντικές δαπάνες.

Η γερμανική οικονομία αντιμετωπίζει δυσκολίες, το 2024, καθώς συρρικνώθηκε κατά 0,2%, στο 1ο εξάμηνο, λόγω ασθενούς εγχώριας και εξωτερικής ζήτησης για μεταποιητικά προϊόντα και επενδύσεις. Η οικοδομική δραστηριότητα υπέστη ζημία, εξαιτίας της έλλειψης εργατικού δυναμικού και της χαμηλής ζήτησης. Παρά την αύξηση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος, η ιδιωτική κατανάλωση δεν στήριξε την ανάπτυξη. Συνολικά, το ΑΕΠ αναμένεται να μειωθεί κατά 0,2%, το 2024, συνεχίζοντας την αρνητική τάση του 2023. Ωστόσο, προβλέπεται ανάκαμψη, με ανάπτυξη 0,7%, το 2025, και 1,3%, το 2026, καθώς ο πληθωρισμός υποχωρεί, το πραγματικό εισόδημα αυξάνεται, η νομισματική πολιτική χαλαρώνει και οι επενδύσεις ανακάμπτουν, συμπεριλαμβανομένης της αγοράς ακινήτων. Η εγχώρια ζήτηση αναμένεται να γίνει ο κύριος μοχλός ανάπτυξης, αν και το υψηλό ενεργειακό κόστος θα επηρεάσει την ανταγωνιστικότητα.

Το πραγματικό ΑΕΠ της γαλλικής οικονομίας προβλέπεται να αυξηθεί κατά 1,2%, το 2024, με τις καθαρές εξαγωγές να αποτελούν τον κύριο μοχλό ανάπτυξης. Η δημόσια κατανάλωση και οι επενδύσεις στηρίζουν επίσης την οικονομική επέκταση, ενώ η ιδιωτική ζήτηση παραμένει υποτονική. Το 2025, η περιοριστική δημοσιονομική πολιτική αναμένεται να οδηγήσει σε επιβράδυνση της ανάπτυξης, στο 0,8%. Το 2026, η οικονομική δραστηριότητα προβλέπεται να ενισχυθεί, φτάνοντας το 1,4%, λόγω χαμηλότερης δημοσιονομικής προσαρμογής και μείωσης του κόστους πίστωσης, με την ιδιωτική εγχώρια ζήτηση να οδηγεί την ανάπτυξη.

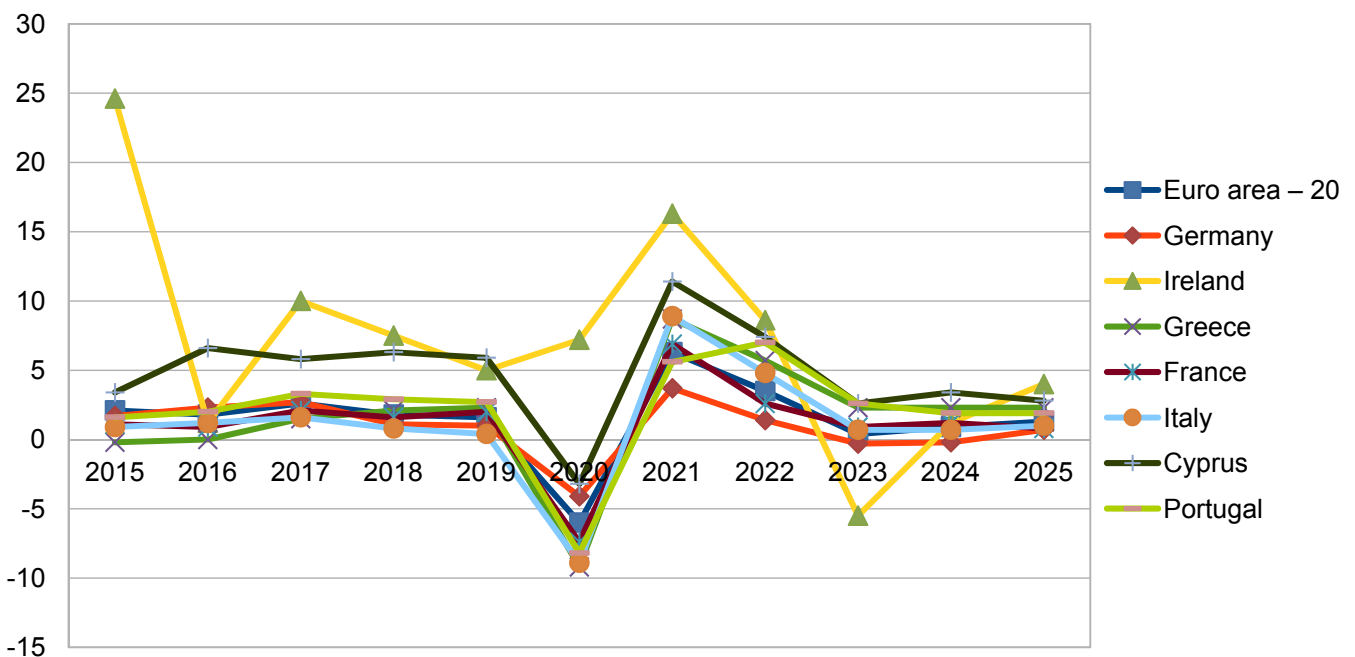
Όσον αφορά την ιταλική οικονομία, το ΑΕΠ προβλέπεται να αυξηθεί κατά 0,7%, το 2024. Η κατάργηση των φορολογικών εκπτώσεων για ανακαινίσεις κατοικιών επηρεάζει τις κατασκευές, παρά την αύξηση των επενδύσεων σε υποδομές, μέσω του RRF. Η ιδιωτική κατανάλωση, λόγω της αύξησης των πραγματικών μισθών, αναμένεται να αντισταθμίσει την αρνητική μεταφορά από το 2023. Οι καθαρές εξαγωγές θα συμβάλουν θετικά, εξαιτίας, κυρίως, της σημαντικής μείωσης των εισαγωγών αγαθών. Το 2025, η εφαρμογή του ιταλικού RRF θα επιταχυνθεί, αντισταθμίζοντας τη δημοσιονομική συμπίεση. Η ιδιωτική κατανάλωση θα ενισχυθεί, ενώ οι συνολικές επενδύσεις θα μειωθούν, λόγω της πτώσης των υπό ανακαίνιση κατασκευών. Το 2026, οι δαπάνες του RRF και οι ευκολότερες χρηματοδοτικές

συνθήκες θα τονώσουν τις επενδύσεις και την κατανάλωση, με την ανάπτυξη του ΑΕΠ να αυξάνεται σε 1,0%, το 2025, και 1,2%, το 2026.

Η κυπριακή οικονομία σημείωσε ισχυρή ανάπτυξη της τάξεως του 3,6%, το 1ο εξάμηνο του 2024, κυρίως χάρη στην ιδιωτική κατανάλωση και στις επενδύσεις. Οι εξαγωγές υπηρεσιών, ιδίως στη ναυτιλία και στον τουρισμό, ήταν επίσης ισχυρές. Η ανάπτυξη προβλέπεται να συνεχιστεί και να φθάνει το 2,8%, το 2025, και το 2,5%, το 2026, υποστηριζόμενη από το Ταμείο Ανάκαμψης, τη βελτίωση των χρηματοδοτικών συνθηκών και την αύξηση της αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών. Ο πληθωρισμός αναμένεται να συγκλίνει στο 2,0%, ενώ το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών προβλέπεται να μειωθεί, παραμένοντας, ωστόσο, υψηλό. Επιπλέον, σημαντικοί είναι οι κίνδυνοι που δημιουργούνται από τις γεωπολιτικές εντάσεις και τις τιμές ενέργειας.

Η πορτογαλική οικονομία παρουσίασε επιβράδυνση, κατά το 1ο εξάμηνο του 2024, λόγω της χαμηλής εξωτερικής ζήτησης και του αδύναμου επιχειρηματικού κλίματος, ενώ, ταυτόχρονα, η λήξη της χρήσης των διαρθρωτικών ταμείων της ΕΕ επηρέασε αρνητικά τις επενδύσεις. Ωστόσο, η ιδιωτική κατανάλωση επιταχύνθηκε το 2ο τρίμηνο. Η παροχή υπηρεσιών και ο τουρισμός στήριξαν την οικονομία. Το οικονομικό κλίμα βελτιώθηκε κατά το 3ο τρίμηνο. Η ανάπτυξη προβλέπεται να επιβραδυνθεί στο 1,7%, το 2024, αλλά να ανακάμψει σε 1,9%, το 2025, και 2,1%, το 2026, υποστηριζόμενη από την εγχώρια ζήτηση, την αύξηση των πραγματικών μισθών και το Ταμείο Ανάκαμψης. Το πλεόνασμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αναμένεται να μειωθεί.

Διάγραμμα 1: Πραγματικό ΑΕΠ οικονομιών Ευρωζώνης-Μεταβολές (%)



Πηγή: Eurostat

Ειδικότερα για την Ελλάδα

Η ελληνική οικονομία επιδεικνύει αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα, υπεραποδίδοντας έναντι προκλήσεων, όπως η πανδημία και η ενεργειακή κρίση. Από το 2019, ο ρυθμός ανάπτυξης ξεπερνά τον μέσο όρο της ΕΕ, οδηγώντας σε ταχύτερη σύγκλιση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Η απασχόληση αυξάνεται, η ανεργία υποχωρεί και το διαθέσιμο εισόδημα ενισχύεται, μειώνοντας τον κίνδυνο φτώχειας, ενώ η συνετή δημοσιονομική πολιτική και η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής συμβάλλουν σε υψηλά πρωτογενή πλεονάσματα και στην αποκλιμάκωση του δημόσιου χρέους. Η θετική αυτή πορεία επισφραγίζεται από την αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας στην επενδυτική κατηγορία, με πρόσφατη αναβάθμιση από τη Score Ratings στο BBB. Αυτή η θετική εικόνα της ελληνικής οικονομίας αποτυπώνεται και στις προβλέψεις πληθώρας ερευνητικών και διεθνών φορέων, οι οποίες, στην πλειοψηφία τους, προβλέπουν ανάπτυξη κοντά και πάνω από το 2%, έως το 2026 (Πίνακας 3). Θα πρέπει, ωστόσο, να σημειώσουμε ότι, παρά τις πρόσφατες επιτυχίες, η ανάκαμψη από την κρίση δεν έχει ολοκληρωθεί, καθώς το ΑΕΠ και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ υστερούν, έναντι των προ κρίσης επιπέδων. Εγχώριες διαρθρωτικές αδυναμίες, όπως η έλλειψη ανταγωνισμού, το υψηλό χρέος, το επενδυτικό κενό και οι δημογραφικές προκλήσεις, περιορίζουν την ανάπτυξη. Επιπλέον, παγκόσμιες προκλήσεις, όπως οι γεωπολιτικές εντάσεις, η κλιματική κρίση και η τεχνολογική μετάβαση απαιτούν συνεχή εγρήγορση για τη διασφάλιση ισχυρότερων ρυθμών ανάπτυξης και σύγκλισης με την ΕΕ.

Πίνακας 3: ΑΕΠ - Προβλέψεις μακροχρόνιων εξελίξεων για την Ελλάδα (ποσοστιαίες μεταβολές)

Οργανισμός-Ίδρυμα/Έτος	2023	2024	2025	2026
ΔΝΤ	2,0	2,3	2,0	1,7
ΟΟΣΑ	2,3	2,3	2,2	2,5
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	2,0	2,1	2,3	2,2
Τράπεζα της Ελλάδος	2,2	2,3	2,5	2,3
ΚΕΠΕ*	2,0	2,3	2,1*	-
ΙΟΒΕ	2,2	2,3	2,4	-
Alpha Bank	2,3	2,3	-	-

Πηγή: OECD Economic Surveys GREECE DECEMBER 2024

Ευρωπαϊκή επιτροπή: Οικονομικές προβλέψεις φθινοπώρου 2024

ΙΟΒΕ: Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ | ΤΕΥΧΟΣ 3/24

Ενδιάμεση Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για τη Νομισματική Πολιτική 2024

ΚΕΠΕ: ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ» τεύχος 56 /02/2025

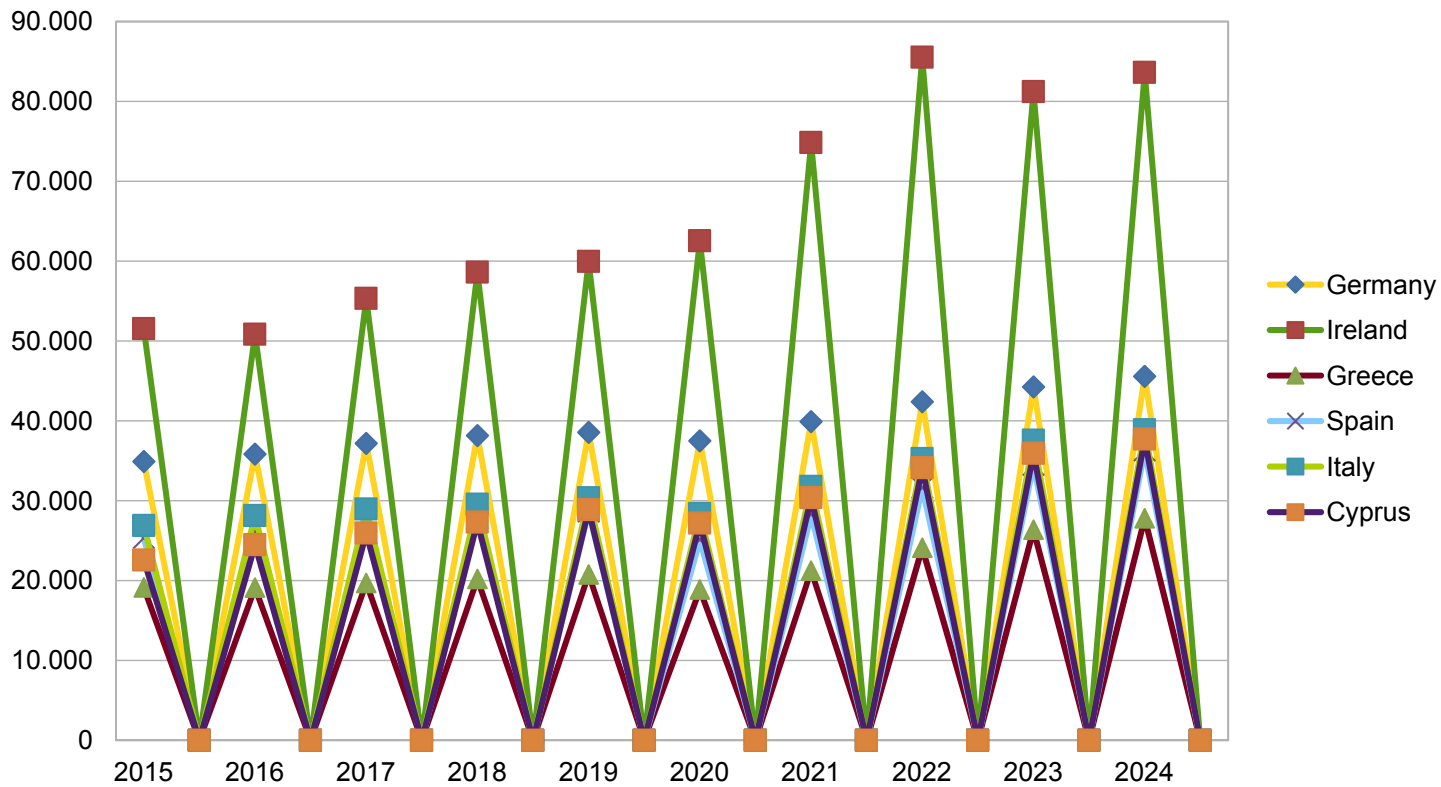
Alpha Bank: Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων

1.3 Κατά κεφαλήν πραγματικό εισόδημα (ΑΕΠ σε PPS): Διεθνής Σύγκριση

Σε σύγκριση με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην Ελλάδα, το κατά κεφαλήν πραγματικό εισόδημα βρίσκεται σε χαμηλότερα επίπεδα από τον μέσο όρο της ΕΕ. Παρά τη σημαντική πρόοδο που έχει σημειωθεί τα τελευταία χρόνια και την υψηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ αύξηση του κατά κεφαλήν πραγματικού ΑΕΠ, η Ελλάδα εξακολουθεί να απέχει αρκετά από την κάλυψη της διαφοράς, προκειμένου να επιτύχει πλήρη σύγκλιση, καθώς η απόκλιση από τις γειτονικές χώρες είναι παραπάνω από εμφανής. Σύμφωνα με στοιχεία του 2023, η Ελλάδα κατατάσσεται μεταξύ των χωρών της ΕΕ με το χαμηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, αν και βρίσκεται σε καλύτερη θέση από τη Βουλγαρία. Ωστόσο, είναι ενθαρρυντικό το γεγονός ότι η χώρα κατέγραψε, το 2023, την υψηλότερη αύξηση του πραγματικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ, στην ΕΕ, φτάνοντας το 2,5%.

Επιπλέον, η αύξηση του πραγματικού κατά κεφαλήν διαθέσιμου εισοδήματος, την περίοδο 2019-2023, ήταν υπερδιπλάσια του μέσου όρου της ΕΕ. Αυτές οι θετικές εξελίξεις υποδηλώνουν μια σαφή τάση σύγκλισης, αν και απαιτείται συνεχής προσπάθεια για να μειωθεί περαιτέρω η απόσταση από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο και να βελτιωθεί το βιοτικό επίπεδο των πολιτών. Η δυναμική που έχει αναπτυχθεί είναι ελπιδοφόρα για τη μελλοντική οικονομική πορεία της χώρας αρκεί να συνεχιστούν οι πολιτικές προς την ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης των πολιτών, κάτι που μονάχα από τις αυξήσεις του κατώτατου μισθού βλέπουμε πως δεν αρκεί, καθώς οι εξωτερικές προκλήσεις επηρεάζουν υπέρμετρα την Ελλάδα και αναδεικνύουν τις αδυναμίες της οικονομίας οι οποίες εμπεριέχουν την μη ύπαρξη αυτάρκειας και αυτονομίας.

Διάγραμμα 2: Σύγκλιση/Απόκλιση επιλεγμένων χωρών με βάση το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης.



Πηγή: Eurostat

1.4 Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (ΑΠΑ): Εξελίξεις και σύνθεση

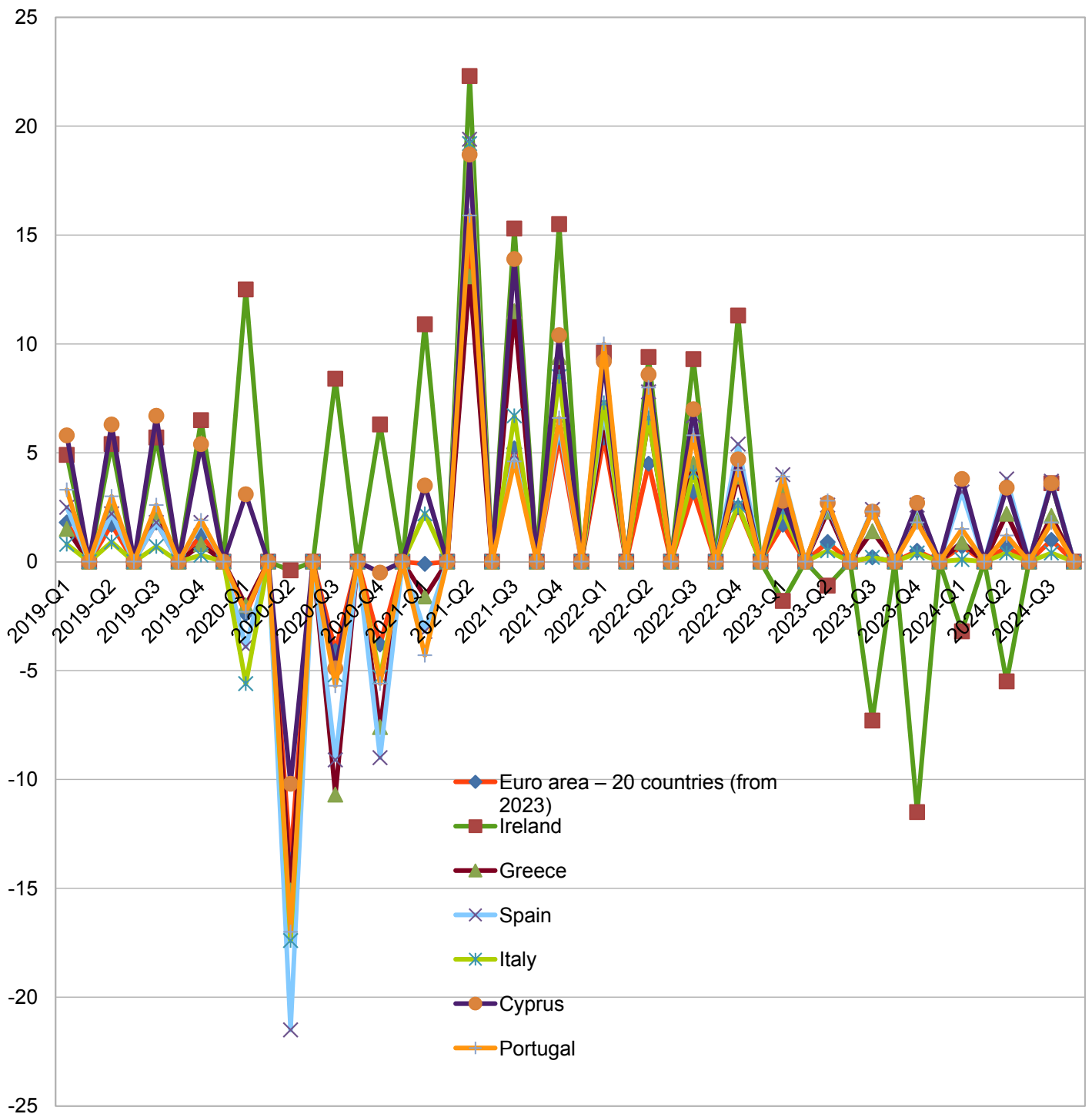
Ο δείκτης HCOB Manufacturing PMI της Ευρωζώνης για τον Φεβρουάριο του 2025 παρουσιάζει μια εικόνα σταδιακής βελτίωσης, αν και ο μεταποιητικός τομέας παραμένει σε φάση συρρίκνωσης. Η αύξηση του δείκτη στο 47,6 από το 46,6 του Ιανουαρίου σηματοδοτεί την ηπιότερη ύφεση που έχει καταγραφεί από τις αρχές του 2023, υποδηλώνοντας μια πιθανή σταθεροποίηση της δραστηριότητας.

Ωστόσο, η κατάσταση δεν είναι ομοιογενής σε όλες τις χώρες μέλη. Οι μεγάλες οικονομίες της Ευρωζώνης, όπως η Γερμανία, η Γαλλία και η Ιταλία, καθώς και η Αυστρία, εμφάνισαν βραδύτερους ρυθμούς πτώσης, γεγονός που συνέβαλε στη βελτίωση του συνολικού δείκτη. Η Ολλανδία κατάφερε να σταθεροποιηθεί μετά από μια παρατεταμένη περίοδο συρρίκνωσης, ενώ η Ιρλανδία κατέγραψε αξιοσημείωτη επέκταση της μεταποιητικής της δραστηριότητας, αναδεικνύοντας την ανθεκτικότητα συγκεκριμένων εθνικών οικονομιών. Αντίθετα, η Ισπανία είδε τον μεταποιητικό της τομέα να συρρικνώνεται για που αντιμετωπίζουν οι πρώτη φορά μετά από περισσότερο από ένα χρόνο, υπογραμμίζοντας τις διαφορετικές προκλήσεις χώρες της Ευρωζώνης. Στην Ελλάδα, με βάση τις πρόσφατες ανακοινώσεις της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλων πηγών, φαίνεται ότι η τάση είναι παρόμοια με την Ευρωζώνη, με ήπια συρρίκνωση και σημάδια σταθεροποίησης.

Κατά το τρίτο τρίμηνο του 2024 η εγχώρια Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία παρουσίασε αύξηση περί το 2,1% (Διάγραμμα 3). Αυτή η ανοδική τάση οφείλεται κυρίως στην άνοδο του δευτερογενούς τομέα αλλά και στην σταθερότητα του τριτογενούς παρά την καθοδική πίεση που δέχεται η οικονομία από τις χαμηλές επιδόσεις του πρωτογενούς τομέα.

Διάγραμμα 3:

Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία επιλεγμένων ευρωπαϊκών χωρών-Μεταβολές (%)



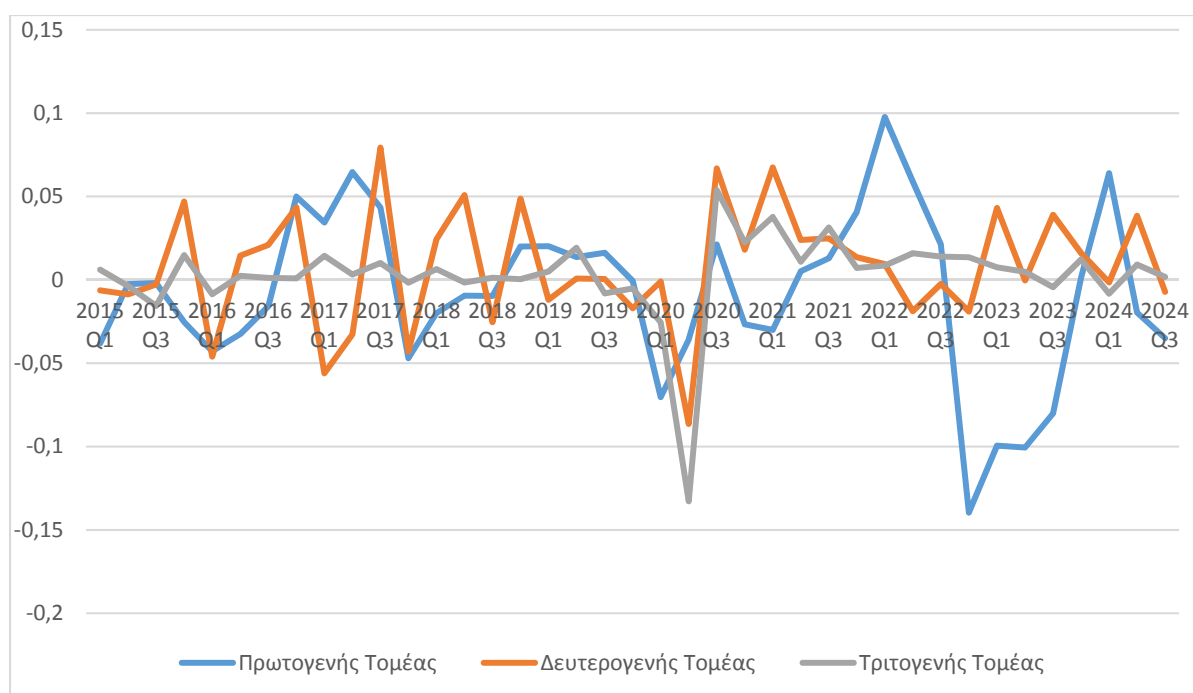
Πηγή: Eurostat : ΑΠΑ Chain linked volumes, percentage change compared to same period in previous year

Η ελληνική βιομηχανική παραγωγή στο μεγαλύτερο κομμάτι του 2024 (πρώτο οκτάμηνο) σημείωσε εντυπωσιακή αύξηση 6,7%, σε αντίθεση με την περιορισμένη ανάπτυξη του 2023 (1,0%) και τη συρρίκνωση στην Ευρωζώνη. Παράλληλα, ο γενικός δείκτης τιμών παραγωγού

υποχώρησε, ενώ ο κύκλος εργασιών αυξήθηκε. Παράλληλα, σχεδόν όλοι οι βασικοί τομείς της ελληνικής βιομηχανίας κατέγραψαν άνοδο στην παραγωγή τροφοδοτώντας ουσιαστικά την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία.

Στο πρώτο εξάμηνο του 2024, ο κατασκευαστικός τομέας στην Ελλάδα συνέχισε την ανοδική του πορεία, αν και με πιο αργούς ρυθμούς σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η παραγωγή οικοδομικών έργων και έργων πολιτικού μηχανικού κατέγραψε επίσης αύξηση, αλλά με σημάδια επιβράδυνσης. Ωστόσο, η έκδοση νέων οικοδομικών αδειών παρουσίασε σημαντική επιτάχυνση, υποδηλώνοντας πιθανή σταθεροποίηση της κατασκευαστικής δραστηριότητας τους επόμενους μήνες.

Διάγραμμα 4: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στους τρεις τομείς της ελληνικής οικονομίας- Μεταβολές (%) από 2015-Q1 έως 2024-Q3



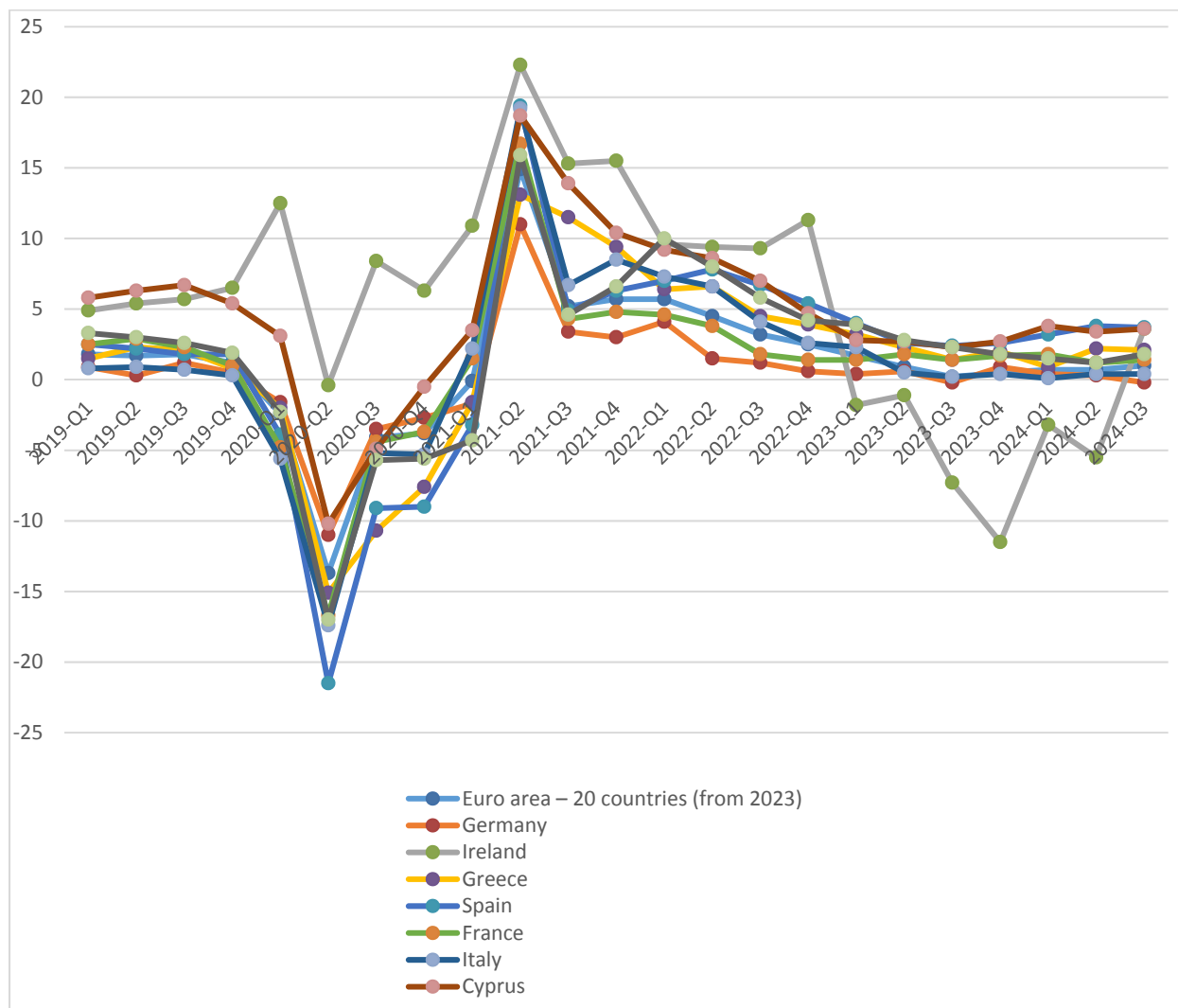
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ- επεξεργασία στοιχείων ΕΣΕΕ

Αντίθετα, το λιανικό εμπόριο κατέγραψε μια μικρή μείωση του όγκου πωλήσεων, με μικτές επιδόσεις να παρουσιάζονται ανάμεσα στους επιμέρους κλάδους. Θετικές τάσεις παρατηρήθηκαν στα φαρμακευτικά προϊόντα, τα μεγάλα καταστήματα τροφίμων και τα καύσιμα, ενώ αρνητικές ήταν οι επιδόσεις στα έπιπλα, τα ηλεκτρικά είδη, τα τρόφιμα, τα ποτά και τα βιβλία. Οι προσδοκίες στον τομέα του λιανικού εμπορίου εμφανίζουν κάμψη σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, επηρεασμένες κυρίως από την υποχώρηση των

προσδοκιών σε συγκεκριμένους τομείς. Επιπρόσθετα, στο χονδρικό εμπόριο, σημειώθηκε σημαντική μείωση τόσο του όγκου όσο και του κύκλου εργασιών.

Στον τομέα των υπηρεσιών, οι περισσότεροι βασικοί κλάδοι παρουσίασαν αύξηση του κύκλου εργασιών, αν και με επιβραδυνόμενο ρυθμό. Εξάιρεση αποτέλεσε ο τομέας της ενημέρωσης και επικοινωνίας, όπου καταγράφηκε μείωση. Στον τουρισμό, ο κύκλος εργασιών των καταλυμάτων μειώθηκε, ενώ η εστίαση σημείωσε σημαντική άνοδο. Οι προσδοκίες στον τομέα των υπηρεσιών ενισχύθηκαν σε όλους τους εξεταζόμενους κλάδους, τάση που δείχνει την έντονη τριτογενοποίηση της ελληνικής οικονομίας, κάτι που καταδεικνύεται από την δυσχέρεια και την αστάθεια που βιώνει ο πρωτογενής τομέας, βρισκόμενος αντιμέτωπος με κλιματικές αλλά και δασμολογικές προκλήσεις.

Διάγραμμα 5: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στους κλάδους του εμπορίου, μεταφορών, διαμονής και τροφίμων- Μεταβολές (%)



Πηγή: Eurostat

1.5 Ακαθάριστο Διαθέσιμο Εισόδημα

Προσπαθώντας να αναλύσουμε τις τάσεις της μεταβολής το Ακαθάριστου Διαθέσιμου Εισοδήματος στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρατηρούμε μια συνεχή ροπή προς αύξηση των εισοδημάτων ως αποτέλεσμα της προγενέστερης συρρίκνωσής τους από την υψηλή εξωγενή ακρίβεια που έπληξε την Ε.Ε, λόγω της εμπόλεμης κατάστασης στην ευρύτερη περιοχή. Αυτό που αξίζει να σημειωθεί είναι η διαρθρωτική διαφοροποίηση αυτών των μεταβολών, ανάλογα με τις οικονομικές συνθήκες που επικρατούν στην εκάστοτε χώρα και το κατά πόσο εξαρτημένη ή μη είναι η εγχώρια οικονομία από τις εξωγενείς προσλαμβάνουσες. Στις υπόλοιπες χώρες (Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία), οι μεταβολές είναι σχετικά ήπιες με φθίνουσα πορεία και σε Ισπανία και Πορτογαλία παρατηρούνται συνεχής αυξήσεις κοντά σε διψήφια ποσοστά.

Πίνακας 4: Ακαθάριστο Διαθέσιμο Εισόδημα-Μεταβολές (%)

Χώρα	2023-Q1	2023-Q2	2023-Q3	2023-Q4	2024-Q1	2024-Q2	2024-Q3
Germany	9%	8%	6%	5%	5%	4%	4%
Greece	13%	13%	1%	8%	4%	5%	7%
Spain	10%	11%	12%	10%	11%	9%	8%
France	9%	9%	8%	6%	6%	5%	4%
Italy	7%	6%	4%	4%	3%	3%	2%
Portugal	7%	9%	8%	5%	10%	10%	10%

Πηγή: Eurostat (οι μεταβολές έχουν υπολογιστεί σύμφωνα με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους)

Στην Ελλάδα ενώ τα πρώτα τρίμηνα του 2023 σημειώθηκαν πολύ υψηλές μεταβολές, λόγω φυσικά και της πίεσης που υπέστησαν τα νοικοκυριά από την επίπτωση της ενεργειακής κρίσης και της πληθωριστικής πίεσης, έπειτα παρατηρήθηκε μία ισχυρή στασιμότητα με ισχνές αυξήσεις στην συνέχεια. Τέτοιου είδους χαρακτηριστικά δείχνουν την αδυναμία του οικονομικού μοντέλου της Ελλάδας, ώστε να ενσωματώσει κάθε είδους ενίσχυσης και να την μετουσιώσει σε παραγωγή και άμεση απασχόληση. Αν το μοναδικό εργαλείο στην αντιμετώπιση των προκλήσεων της ενίσχυσης της αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών παραμένει η αύξηση του κατώτατου μισθού τότε θα συνεχίσουμε τα "μπαλώματα" σε μια πληγή που αιμορραγεί.

1.6 Ιδιωτική Κατανάλωση

Παρά τη σημαντική βελτίωση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος, οι καταναλωτές στην Ε.Ε. συνέχισαν να επιδεικνύουν συγκρατημένη συμπεριφορά. Η κατανάλωση των νοικοκυριών αυξήθηκε ελαφρώς στο πρώτο εξάμηνο του 2024, ενώ σε κάποιες χώρες, όπως η Γερμανία και η Ολλανδία, σημείωσε ακόμη και μείωση. Η καταναλωτική εμπιστοσύνη, αν και ανέκαμψε αργά από τα ιστορικά χαμηλά, παρέμεινε κάτω από τα προ-πανδημίας επίπεδα. Τα νοικοκυριά συνέχισαν να αποταμιεύουν μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός τους, πιθανώς λόγω της παρατεταμένης περιόδου υψηλού πληθωρισμού και της αυξημένης αβεβαιότητας, αλλά και των καλύτερων αποδόσεων από την αποταμίευση λόγω των υψηλότερων επιτοκίων.

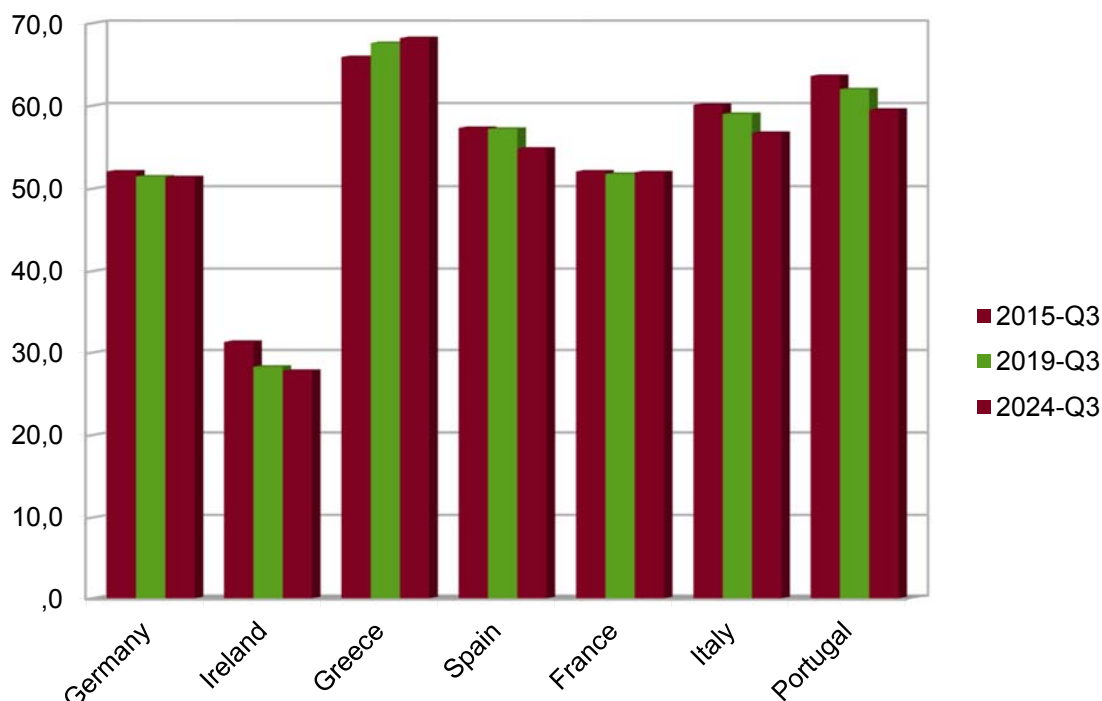
Στην Ιταλία, η απασχόληση προβλέπεται να αυξηθεί, αλλά με επιβραδυνόμενο ρυθμό, ενώ η συμμετοχή στην αγορά εργασίας θα υπερκαλύψει τη μείωση του εργατικού δυναμικού, οδηγώντας σε πτώση της ανεργίας. Η αύξηση των ονομαστικών μισθών αναμένεται να κορυφωθεί φέτος και να μετριαστεί σταδιακά, ενώ η πτώση των τιμών ενέργειας θα οδηγήσει σε ταχεία αποκλιμάκωση του πληθωρισμού. Παρά την αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος και την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, η ιδιωτική κατανάλωση αναμένεται να ανακάμψει σταδιακά λόγω της συνεχιζόμενης αβεβαιότητας και της επιθυμίας για αποταμίευση.

Η ιδιωτική κατανάλωση στη Γαλλία αναμένεται να ενισχυθεί χάρη στην ισχυρή αγορά εργασίας, την αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος και την υποχώρηση του πληθωρισμού. Ωστόσο, η αβεβαιότητα και η τάση για αποταμίευση αναμένεται να συγκρατήσουν την κατανάλωση σε επίπεδα χαμηλότερα του 2019. Η βελτίωση στην απασχόληση και τους μισθούς, σε συνδυασμό με τον επιβραδυνόμενο πληθωρισμό, θα στηρίξουν την κατανάλωση, οδηγώντας σε θετική, αλλά συγκρατημένη, ανάπτυξη της οικονομίας.

Η ιδιωτική κατανάλωση στην Κύπρο αναμένεται να παρουσιάσει ισχυρή ανάπτυξη, υποστηριζόμενη από τη δυναμική της αγοράς εργασίας και τη συνεχή αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, καθώς ο πληθωρισμός υποχωρεί και οι ονομαστικοί μισθοί αυξάνονται. Η ισχυρή τουριστική δραστηριότητα επίσης αναμένεται να δώσει ώθηση στην κατανάλωση. Επίσης η Κύπρος φαίνεται να έχει πιο ισχυρές προοπτικές για την ιδιωτική κατανάλωση καθώς κυπριακή οικονομία αναμένεται να επωφεληθεί από την ανθεκτική αγορά εργασίας και την ανάκαμψη της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών. Αυτή η θετική δυναμική στην ιδιωτική κατανάλωση αναμένεται να συμβάλει σημαντικά στη συνολική οικονομική ανάπτυξη της Κύπρου για το 2024 και τα επόμενα έτη.

Η ιδιωτική κατανάλωση στην Ελλάδα προβλέπεται να παρουσιάσει σημαντική ενίσχυση το 2024, στηριζόμενη σε πολλούς παράγοντες. Πρώτον, η δυναμική της αγοράς εργασίας, με τη δημιουργία νέων θέσεων και τη μείωση της ανεργίας, οδηγεί σε αύξηση του συνολικού εισοδήματος των νοικοκυριών. Δεύτερον, η συνεχιζόμενη άνοδος των ονομαστικών μισθών, σε συνδυασμό με την επιβράδυνση του πληθωρισμού, αυξάνει την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών. Επιπλέον, ο ακμάζων τουριστικός τομέας συμβάλλει άμεσα στην ιδιωτική κατανάλωση μέσω των δαπανών των επισκεπτών σε διάφορους κλάδους. Η θετική αυτή συγκυρία δημιουργεί έναν ενάρετο κύκλο, όπου η αύξηση του εισοδήματος και η βελτίωση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών οδηγούν σε περισσότερες δαπάνες, ενισχύοντας περαιτέρω την οικονομική δραστηριότητα και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Συνολικά, οι προβλέψεις υποδεικνύουν μια ισχυρή ώθηση στην ιδιωτική κατανάλωση στην Ελλάδα για το 2024, η οποία αναμένεται να αποτελέσει σημαντικό πυλώνα στήριξης για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Παρόλα αυτά, εξωτερικοί παράγοντες και η διατήρηση της εμπιστοσύνης του καταναλωτή παραμένουν κρίσιμα για την επίτευξη αυτής της θετικής προοπτικής.

Διάγραμμα 6: Συμβολή της ιδιωτικής κατανάλωσης των νοικοκυριών στο ΑΕΠ (σε % σε πραγματικούς όρους)



Πηγή: Eurostat, Seasonally and calendar adjusted data

Μέρος 2. Πληθωρισμός

2.1 Εξελίξεις και προοπτικές του πληθωρισμού

Ο πληθωρισμός στην Ελλάδα υποχώρησε σημαντικά το 2023 και συνέχισε την πτωτική του πορεία στο ενδεκάμηνο του 2024, φτάνοντας κατά μέσο όρο το 3,0%. Ωστόσο, η περαιτέρω αποκλιμάκωση ανακόπηκε κυρίως από την ανοδική τάση του πληθωρισμού των υπηρεσιών, ο οποίος επηρεάζεται από την υψηλή τουριστική ζήτηση, τις μισθολογικές αυξήσεις, την έμμεση φορολογία και τις αυξήσεις των ενοικίων. Παράλληλα, ο πληθωρισμός των ειδών διατροφής και των μη ενεργειακών βιομηχανικών αγαθών παρουσίασε σαφή επιβράδυνση. Αντίθετα, ο ενεργειακός πληθωρισμός κατέγραψε έντονη μεταβλητότητα εντός του 2024, με αρχική πτώση και στη συνέχεια ανάκαμψη, στοιχείο το οποίο υποδηλώνει ισχυρή αντίσταση των τιμών ενέργειας προς την υποχώρηση και εξομάλυνση του βάρους προς νοικοκυριά και επιχειρήσεις.

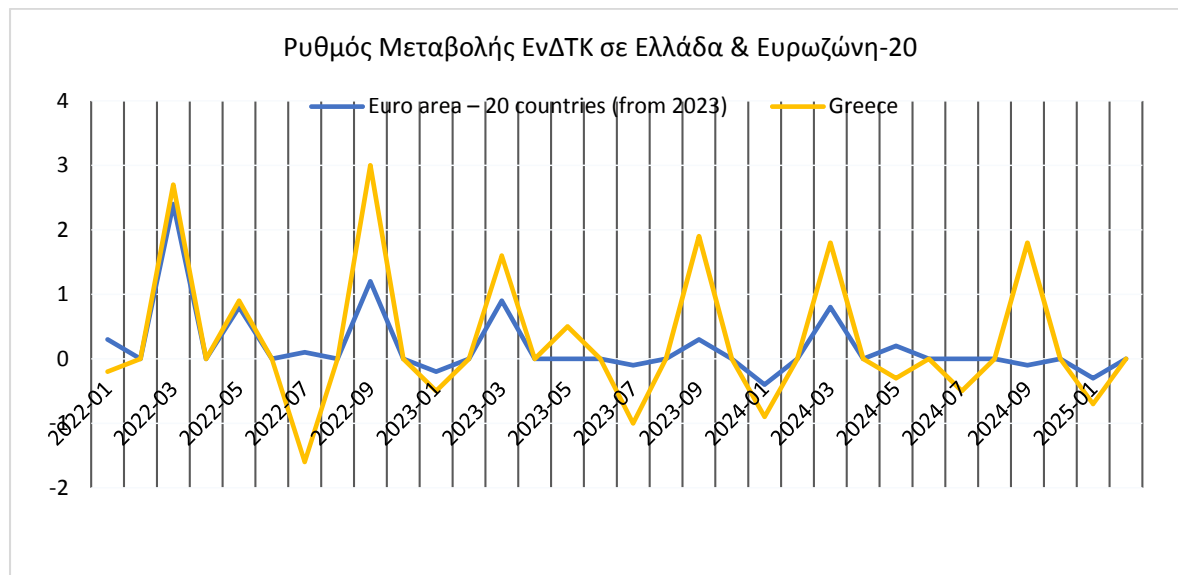
Πίνακας 5: Γενικός και Δομικός Πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ (%)

Έτος/τρίμηνο	Ετήσια Βάση	Τρίμηνα			
		Q1	Q2	Q3	Q4
2020	-1,3	0,6	-1,2	-2,2	-2,2
	(-1,0)	(0,3)	(-0,6)	(-1,8)	(-1,8)
2021	0,6	-2,1	-0,6	1,3	3,7
	(-0,7)	(-2,0)	(-1,7)	(-0,2)	(1,1)
2022	9,3	6,6	10,4	11,5	8,6
	(5,7)	(2,4)	(4,9)	(7,3)	(8,0)
2023	4,2	6,4	3,8	3,1	3,5
	(6,3)	(8,2)	(7,4)	(5,7)	(3,8)
2024	3,0	3,2	2,7	3,1	3,0
	(3,4)	(3,4)	(3,1)	(3,4)	(3,5)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος (Ο δομικός πληθωρισμός εντός παρενθέσεως υπολογίζεται χωρίς να συμπεριλαμβάνονται οι ευμετάβλητες τιμές ενέργειας και τα μη επεξεργασμένα τρόφιμα)

Η συνδυαστική επίδραση της επιμονής του πληθωρισμού των υπηρεσιών και της μερικής ανάκαμψης του ενεργειακού πληθωρισμού οδήγησε σε απόκλιση του ελληνικού πληθωρισμού από τον μέσο όρο της ευρωζώνης. Παρόλα αυτά, αναμένεται ότι οι επιμέρους συνιστώσες του πληθωρισμού θα συνεχίσουν να αποκλιμακώνονται το 2025, αν και ο πληθωρισμός των υπηρεσιών προβλέπεται να επιβραδυνθεί πιο αργά λόγω των συνεχιζόμενων επιβαρύνσεων από έμμεσους φόρους και πιθανών νέων μισθολογικών αυξήσεων, κάτι το οποίο κρίνεται αναγκαίο για την ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών. Οι προβλέψεις αυτές εξαρτώνται από τη σταθερότητα του γεωπολιτικού πλαισίου και των τιμών της ενέργειας σε συνδυασμό με την εφαρμογή κατάλληλων δημοσιονομικών πρακτικών, χωρίς όμως αυτό να σηματοδοτεί λιτότητα εν μέσω αυξημένης ανάγκης για ενίσχυση των εισοδημάτων με στόχο την περαιτέρω οικονομική μεγέθυνση.

Διάγραμμα 7: ΔΜ% ΕνΔΤΚ σε Ελλάδα και Ευρωζώνη



Πηγή: Eurostat Monthly rate of change

Όπως μπορεί κανείς να συμπεράνει βλέποντας το Διάγραμμα 7, οι τόσο έντονες διακυμάνσεις του πληθωρισμού εκτός του ότι αποσταθεροποιούν τις προσδοκίες και την συμπεριφορά του καταναλωτή, δημιουργούν και ένα κλίμα επιχειρηματικής αβεβαιότητας με αντίκτυπο στην μεγέθυνση της ελληνικής οικονομίας, κάτι που έρχεται σε αντιδιαστολή με την ομαλοποιημένη συνθήκη που επικρατεί στον μέσο όρο τις Ευρωζώνης. Πλέον οι επικείμενες εντάσεις σε Ρωσία, Μέση Ανατολή και ο ερχομός ενός εμπορικού πολέμου στην πόρτα της Ευρώπης πιθανών να επηρεάσει την εφοδιαστική αλυσίδα και την συμπεριφορά των αγορών δριμύτατα.

Εδώ χρειάζεται να επισημάνουμε πως ο πληθωρισμός και ο αποπληθωρισμός που μπορεί να βιώνει μια οικονομία δεν είναι μονοδιάστατος αλλά διαρθρωτικός και μεταβαλλόμενος. Επομένως στο Διάγραμμα 8, παρατηρώντας ενδεικτικούς μήνες μέσα στα έτη ερχόμαστε αντιμέτωποι με τις έντονες μεταβολές του ΕνΔΤΚ% του τομέα Ένδυσης και Υπόδησης κάτι που είναι απολύτως λογικό με βάση την φύση της εμπορικής κίνησης του κλάδου, η οποία τροφοδοτείται μέσω των περιόδων των εκπτώσεων οι οποίες πλέον είναι συχνές, όμως δεν κατανέμουν ομοιόμορφα την εμπορική κίνηση. Με αυτό τον τρόπο ένας ολόκληρος και σημαντικός τομέας της οικονομίας εξαρτάται πλήρως από έναν θεσμό που ήρθε τα τελευταία χρόνια για να μείνει.

Διάγραμμα 8: Ρυθμός μεταβολής βασικών ομάδων προϊόντων στην Ελλάδα (ΕνΔΤΚ%)



Πηγή: Eurostat

Χαρακτηριστικά, η αύξηση του Γενικού ΔΤΚ κατά 2,6% τον Δεκέμβριο του 2024 οφείλεται κυρίως στην άνοδο των τιμών σε ένδυση (+6,2%), στέγαση (+3,7%), υγεία (+3,8%) και μεταφορές (+3,6%). Σημαντική ήταν επίσης η αύξηση στην εστίαση και τα ξενοδοχεία (+5,9%). Αντίστοιχα, μικρή μείωση παρατηρήθηκε στα τρόφιμα (-0,3%) και στα διαρκή αγαθά-είδη νοικοκυριού (-1,1%), ανακόπτοντας ελαφρώς τη γενικότερη ανοδική τάση του πληθωρισμού. Οι αυξήσεις στις υπηρεσίες φαίνεται να διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος με την ένδυση να είναι ο βασικός πυλώνας αυτής της ανοδικής πορείας, λόγω μία μέτρια προς ικανοποιητικής εορταστικής περιόδου.

2.2 Πληθωριστικές Προσδοκίες Επιχειρηματιών Λιανικού Εμπορίου & Καταναλωτών

Από τον Σεπτέμβρη του 2024 άρχισε σιγά σιγά μία ήπια προσδοκία σχετικά με άνοδο του γενικού επιπέδου των τιμών συνθήκη η οποία είχε να παρουσιαστεί από το 2021 και επί 2 συναπτά έτη. Αυτό που οφείλουμε να προσδιορίσουμε είναι οι διαρθρωτικοί παράγοντες των πληθωριστικών προσδοκιών για τους επιχειρηματίες. Από την έναρξη του πολέμου μεταξύ Ουκρανίας και Ρωσίας, την ενεργειακή κρίση, την ανησυχητική κατάσταση στην Μέση Ανατολή, στην συρρίκνωση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος του καταναλωτή και του επιχειρηματία μεταγενέστερα. Οι πληθωριστικές προσδοκίες αν και ομαλοποιήθηκαν το 2024 σε σχέση φυσικά με τα έτη μετά την πανδημία, χρειάζονται περαιτέρω ανάλυση. Ενδεικτικά του καλοκαιρινούς μήνες οι επιχειρηματίες περιμένουν θετικές μεταβολές λόγω και τις τουριστικής περιόδου, όμως αυτή η προσδοκία μεταβάλλεται απότομα τους φθινοπωρινούς μήνες καθώς το επιχειρηματικό κλίμα εξομαλύνεται, η αβεβαιότητα επιστρέφει. Ενδιαφέρον εντοπίζεται στην ραγδαία αύξηση του Δεκεμβρίου, καθώς ναι μεν, υπάρχει η προσμονή για την εορταστική περίοδο και μια πιθανή αύξηση των τιμών, όμως οι συνεχείς ανατιμήσεις και οι εξωτερική και εμπορική αβεβαιότητα εκτοξεύουν την προσδοκία για αύξηση των τιμών διότι ο επιχειρηματίας θα επωμιστεί πιθανές αυξήσεις σε προμήθειες, εμπορεύματα κτλ.

Πίνακας 6 : Πληθωριστικές προσδοκίες Επιχειρηματιών Λιανικού Εμπορίου στην Ελλάδα.

Έτος/μήνας	Ιαν.	Φεβ.	Μάρ.	Απρ.	Μάι.	Ιούν.	Ιούλ.	Αύγ.	Σεπ.	Οκτ.	Νοέ.	Δεκ.
2020	10,9	12,1	11,3	-0,4	-12,7	-9,7	3,3	7,3	-2,9	-0,8	4,1	7,8
2021	2,1	-0,4	1,3	13,0	31,6	30,3	31,2	39,3	39,7	46,2	73,8	59,9
2022	54,9	58,3	63,1	64,9	64,0	72,8	66,5	56,6	60,6	63,1	64,4	57,5
2023	52,3	58,3	60,1	48,5	47,7	37,8	25,6	22,4	46,2	24,9	17,0	22,8
2024	47,6	23,1	51,3	34,2	37,7	24,1	29,1	33,1	12,3	16,2	12,4	43,3

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Business and Consumer Survey Results

Από την πλευρά των καταναλωτών η κατάσταση είναι συνεχώς αυξητική. Η συνεχής μείωση του πραγματικού τους εισοδήματος και η διαρκείς ανατιμήσεις των προϊόντων δημιουργούν συνθήκες αβεβαιότητας. Χαρακτηριστικό αποτελούν οι πληθωριστικές προσδοκίες του Σεπτεμβρίου, μήνας στον οποίο καταγράφηκε η υψηλότερη πληθωριστική προσδοκία έπειτα από τον Νοέμβριο του 2022(περίοδος ενεργειακής κρίσης). Τέτοιου είδους στοιχεία δείχνουν το πόσο συμπεσιμένα είναι τα πραγματικά εισοδήματα του καταναλωτή και ταυτοχρόνως αυτού του ύψους η προσδοκία θα ωθήσει τους δρώντες σε μειωμένη ροπή προς κατανάλωση με την εμπορική δραστηριότητα να μειώνεται.

Πίνακας 7: Πληθωριστικές Προσδοκίες Καταναλωτών στην Ελλάδα.

Έτος/μήνας	Ιαν.	Φεβ.	Μαρ.	Απρ.	Μάι.	Ιούν.	Ιούλ.	Αυγ.	Σεπ.	Οκτ.	Νοέ.	Δεκ.
2020	-10,40	-5,73	8,07	5,44	-3,85	-8,46	-7,33	-11,87	-12,63	-14,37	-9,90	-11,78
2021	-8,85	-12,62	-9,00	-13,62	-7,65	-2,25	-2,06	1,69	30,74	50,08	41,76	22,94
2022	36,79	31,48	52,54	46,22	39,60	41,31	47,76	45,29	47,74	51,14	41,19	28,63
2023	31,36	32,41	22,73	29,50	14,63	18,29	16,93	21,54	33,62	42,10	38,10	24,84
2024	31,91	32,05	23,03	28,56	32,04	34,41	26,47	31,95	43,12	40,68	37,39	31,44

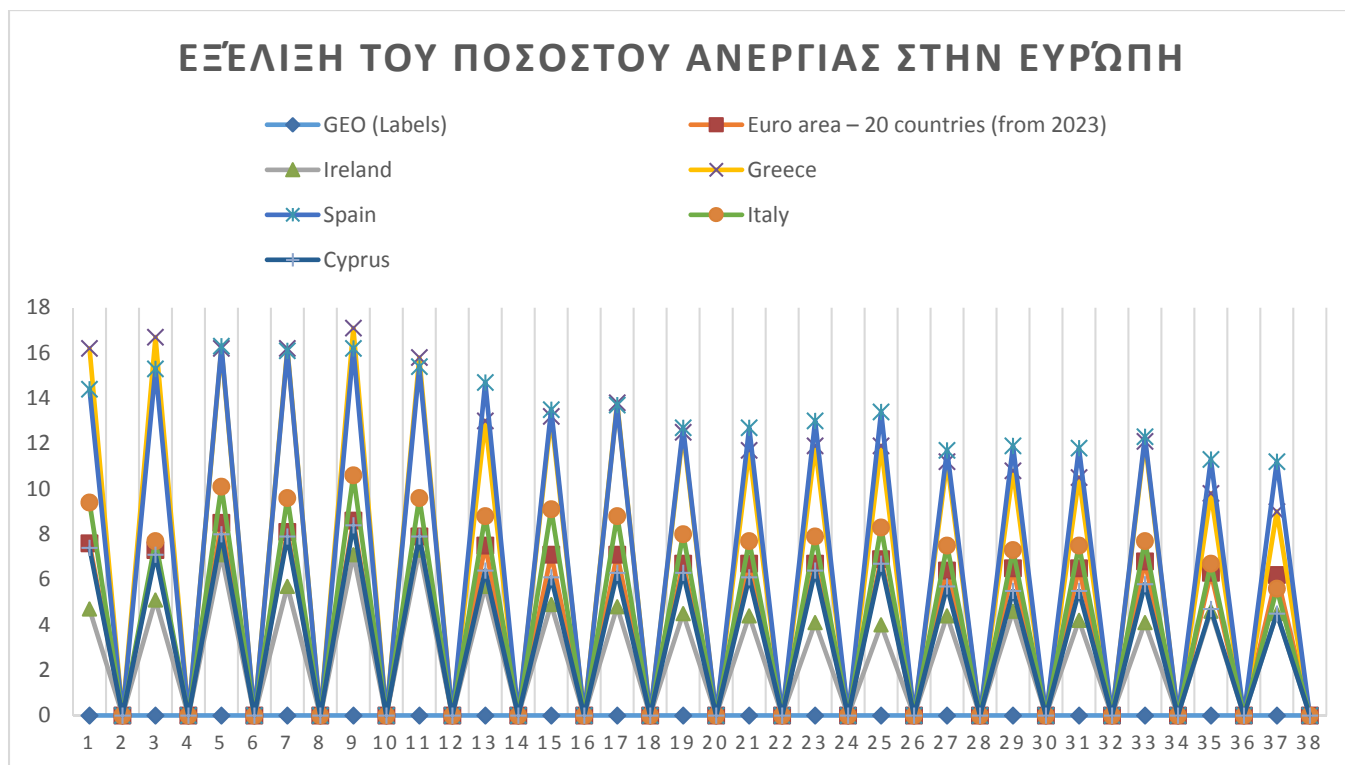
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Business and Consumer Survey Results

Μέρος 3. Αγορά Εργασίας

3.1 Ανεργία: Εξελίξεις σε Ελλάδα και Ευρώπη

Παρότι η ανεργία στην Ευρώπη παρουσιάζει διακυμάνσεις, το τρίτο τρίμηνο του 2024 έφτασε στο 6,2%. Συγκριτικά με το σύνολο των χωρών και σε κάθε μια χώρα ξεχωριστά παρουσιάζονται ισχυρές αποκλίσεις όμως η συνεχής πτωτική τάση είναι κάτι το ενθαρρυντικό. Η Ελλάδα από το τρίτο τρίμηνο του 2020 παρουσίασε ποσοστιαία μεταβολή του ποσοστού ανεργίας στο 44% έως το τρίτο τρίμηνο του 2024 (9,2%). Έτσι, όπως φαίνεται και στο σχεδιάγραμμα, η επιθυμητή σύγκλιση επιτυγχάνεται, η απασχόληση ενισχύεται. Το δομικό στοιχείο που θα πρέπει να μας προβληματίζει είναι η υψηλή ανεργία των νέων καθώς η Ελλάδα κατέχει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά στην Ευρώπη. Αυτή δομική διαφορά αλλάζει το προφίλ της σύγκλισης καθώς η αγορά εργασίας κινδυνεύει από την διαφυγή νέου και καταρτισμένου εργατικού δυναμικού στο εξωτερικό.

Διάγραμμα 9: Εξέλιξη του ποσοστού ανεργία στην Ευρώπη



Πηγή: Eurostat

Εντυπωσιακή ήταν η επίδοση της απασχόλησης στην ΕΕ κατά το τρίτο τρίμηνο του 2024, καταγράφοντας ιστορικά υψηλά και φέρνοντας την Ένωση πιο κοντά στον στόχο του 78% για το 2030. Συνολικά, 219,1 εκατομμύρια άτομα είχαν εργασία, σημειώνοντας αύξηση 1,49 εκατομμυρίων σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023. Το ποσοστό απασχόλησης

για την ηλικιακή ομάδα 20-64 έφτασε στο 75,9%, ένα νέο ρεκόρ, με οκτώ κράτη μέλη να έχουν ήδη επιτύχει τους εθνικούς τους στόχους για το 2030.

Παρά τις θετικές αυτές εξελίξεις, η ετήσια ανάπτυξη της απασχόλησης επιβραδύνθηκε στο 0,7%, από 1,1% το προηγούμενο έτος. Επιπλέον, οι συνολικές ώρες εργασίας μειώθηκαν ελαφρώς, και οι ώρες ανά εργαζόμενο παραμένουν χαμηλότερες από τα προ-πανδημίας επίπεδα. Αυτή η μείωση αποδίδεται στην εισαγωγή πιο αποδοτικών τεχνολογιών και στις μεταβαλλόμενες ανάγκες των εργαζομένων, με τους υψηλά καταρτισμένους να προτιμούν λιγότερες ώρες εργασίας ενώ, αξιοσημείωτη είναι η αύξηση της απασχόλησης στις γυναίκες και τους εργαζομένους μεγαλύτερης ηλικίας, με τα ποσοστά τους να φτάνουν σε νέα υψηλά. Ωστόσο, το χάσμα μεταξύ των φύλων στην απασχόληση παραμένει σταθερό στο 10%. Αντίθετα, η απασχόληση των χαμηλής μόρφωσης ατόμων μειώθηκε ελαφρώς. Τέλος, οι προσδοκίες των εργοδοτών για την απασχόληση παρουσίασαν μικρή κάμψη, αντανακλώντας λιγότερο αισιόδοξα σχέδια σε διάφορους τομείς.

Η ελληνική αγορά εργασίας παρουσίασε αξιοσημείωτη δυναμική ανάπτυξη κατά το εννεάμηνο του 2024. Η απασχόληση κατέγραψε αύξηση της τάξης του 1,9%, γεγονός που συνέβαλε στη συνεχή μείωση του ποσοστού ανεργίας. Ιδιαίτερα ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι κατά το δεύτερο και το τρίτο τρίμηνο του 2024 επιταχύνθηκε η αποκλιμάκωση της ανεργίας, φτάνοντας σε μονοψήφιο επίπεδο για πρώτη φορά μετά το τρίτο τρίμηνο του 2009, σηματοδοτώντας μια σημαντική καμπή για την ελληνική οικονομία.

Η αύξηση του αριθμού των εργαζομένων προήλθε σχεδόν εξίσου από την ένταξη ανέργων στην αγορά εργασίας και από την κινητοποίηση μη οικονομικά ενεργών ατόμων. Παράλληλα, η μισθωτή απασχόληση, όπως καταγράφεται στο σύστημα ΕΡΓΑΝΗ, διατηρήθηκε σε υψηλά επίπεδα κατά το εξεταζόμενο εννεάμηνο, αν και σημείωσε μια ελαφρά υποχώρηση σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

Οι βραχυπρόθεσμες προοπτικές για την απασχόληση κατά το ενδεκάμηνο του 2024 εμφάνισαν βελτίωση κυρίως στον τομέα των υπηρεσιών, ενώ θετικές ήταν οι προβλέψεις και για τις κατασκευές, το εμπόριο και τη μεταποίηση, αν και σε αυτούς τους τομείς καταγράφηκε μια ήπια καθοδική τάση. Ωστόσο, οι κενές θέσεις εργασίας συνέχισαν να αυξάνονται κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024, υποδεικνύοντας τις αυξανόμενες δυσκολίες των επιχειρήσεων στην εξεύρεση κατάλληλου προσωπικού, με τον τουρισμό, τις κατασκευές και τις τεχνικές δραστηριότητες να αντιμετωπίζουν τις μεγαλύτερες ελλείψεις.

3.2 Κόστος Εργασίας

Το κόστος εργασίας στην Ελλάδα παρά την αυξητική του τάση τα προηγούμενα τρίμηνα, λόγω και των συνολικών αυξήσεων του κατώτατου και του μέσου μισθού, το τρίτο τρίμηνο του 2024 παρουσίασε πτώση 1,1%. Αυτή η αντίθετη τάση στην Ελλάδα σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη υποδηλώνει ότι παρά τις αυξήσεις του κατώτατου μισθού που έγιναν εντός του 2024, άλλοι παράγοντες στην ελληνική αγορά εργασίας άσκησαν καθοδική πίεση στο συνολικό κόστος εργασίας κατά το τρίτο τρίμηνο.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι τα στοιχεία αυτά της Eurostat έρχονται σε αντίθεση με την κυβερνητική αφήγηση για ανάκαμψη των μισθών στην Ελλάδα και καταδεικνύουν μια πιο σύνθετη εικόνα της αγοράς εργασίας. Επιπλέον, η σύνθεση της απασχόλησης ενδέχεται να έπαιξε ρόλο, με πιθανή αύξηση του ποσοστού εργαζομένων σε χαμηλότερες μισθολογικές κατηγορίες. Κυβερνητικές πολιτικές, όπως επιδοτήσεις εργασίας ή φορολογικές ελαφρύνσεις για τις επιχειρήσεις, θα μπορούσαν επίσης να έχουν συμβάλει στη μείωση του κόστους για τους εργοδότες. Η Ελλάδα ήταν η μόνη χώρα στην ΕΕ που κατέγραψε μείωση στους ημερήσιους μισθούς, υπογραμμίζοντας την ιδιαιτερότητα της ελληνικής αγοράς εργασίας κατά την εξεταζόμενη περίοδο..

Πίνακας 8: Δείκτης Κόστους Εργασίας (αποζημίωση εργαζομένων συμπεριλαμβανομένων των φόρων και εξαιρουμένων των επιδοτήσεων) - Ετήσιες μεταβολές (%)

Χώρα/ περίοδος	2024-Q3	2024-Q2	2024-Q1	2023-Q4	2023-Q3	2023-Q2	2023-Q1	2022-Q4	2022-Q3
Euro area – 20 countries	4,7	4,9	4,7	4,2	5,2	4,7	5,0	5,3	3,5
Germany	4,2	6,1	6,5	2,4	4,8	3,4	5,9	6,9	2,6
Ireland	5,7	6,5	6,1	8,2	10,7	10,4	10,8	10,7	8,5
Greece	-1,1	8,5	8,0	6,1	7,3	5,0	6,9	6,3	9,0
France	3,2	3,7	3,4	3,8	3,7	4,5	4,5	5,7	4,0
Spain	4,8	4,2	4,5	5,5	5,8	5,5	4,3	3,7	2,8
Italy	4,1	3,0	2,2	1,9	2,4	2,5	1,7	1,7	0,6
Cyprus	5,2	4,6	4,7	5,8	6,0	6,0	5,7	4,6	5,5
Portugal	8,7	7,6	6,5	6,4	4,7	4,2	6,0	2,4	4,0

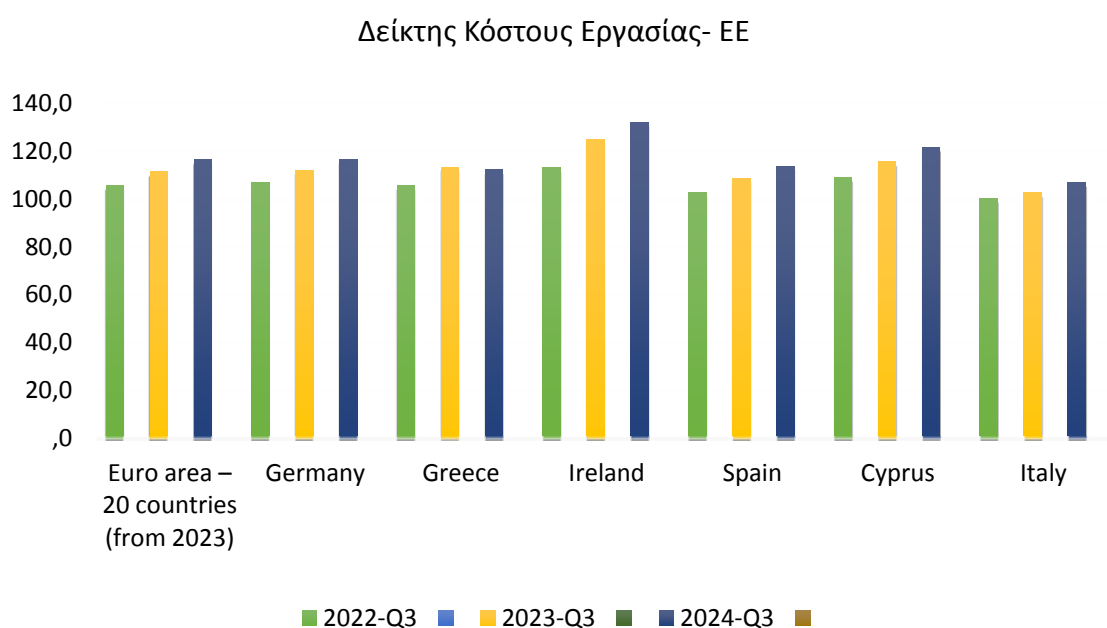
Πηγή: Eurostat

Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, η άνοδος των αποδοχών το 2024 στην Ελλάδα επηρεάστηκε από αυξήσεις στους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων και την επαναφορά των τριετιών στον ιδιωτικό τομέα. Επιπλέον, χορηγήθηκε αύξηση 6,4% στον κατώτατο μισθό από τον Απρίλιο. Στον επιχειρηματικό τομέα, από τις 184 νέες συλλογικές συμβάσεις, οι 67 προέβλεπαν αυξήσεις μισθών. Οι δαπάνες για αμοιβές στη γενική κυβέρνηση αυξήθηκαν κατά 6,2%.

Οι πρόβλεψή της για το 2025, δείχνει επιβράδυνση των αμοιβών, η οποία, σε συνδυασμό με την μικρή αύξηση της παραγωγικότητας, θα οδηγήσει σε υποχώρηση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Η κυβέρνηση προώθησε νέο μηχανισμό αυτόματης αναπροσαρμογής του κατώτατου μισθού από το 2028, βασισμένο στον πληθωρισμό και την αγοραστική δύναμη, ενώ τα έτη 2025-2027, η αύξηση θα συνεχίσει να καθορίζεται μετά από διαβούλευση.

Θα πρέπει να επισημανθεί πως αν η μείωση του κόστους εργασίας οφείλεται σε αύξηση της παραγωγικότητας τότε το ανταγωνιστικό προφίλ της ελληνικής αγοράς εργασίας και κατ' επέκταση της ελληνικής οικονομίας, ενισχύεται. Όμως αυτή η καλή επίδοση θα πρέπει να συμβαδίζει με την διάχυση των αποτελεσμάτων και στους εργαζομένους ώστε να αυξηθεί η εγχώρια καταναλωτική δαπάνη με απότοκο την ενίσχυση της ζήτησης και της επένδυσης.

Διάγραμμα 10: Δείκτης Κόστους Εργασίας- ΕΕ (2020=100)



Πηγή: Eurostat

3.3 Προσδοκίες Επιχειρήσεων Λιανικού για την Απασχόληση

Οι επιχειρηματίες λιανικού εμπορίου στην Ελλάδα ατενίζουν ένα μέλλον απασχόλησης με ανάμεικτες αποχρώσεις. Η ανάκαμψη της οικονομίας και η ακμάζουσα τουριστική κίνηση δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για αύξηση των θέσεων εργασίας. Παράλληλα, η κυβερνητική στήριξη ενισχύει την καταναλωτική δαπάνη. Ωστόσο, το αυξανόμενο κόστος ζωής και ο πληθωρισμός σκιάζουν τις προοπτικές, επηρεάζοντας την αγοραστική δύναμη και την κερδοφορία. Η αβεβαιότητα στην οικονομία και ο ανταγωνισμός από το ηλεκτρονικό εμπόριο προσθέτουν επιπλέον προβληματισμούς. Ενώ το λιανικό εμπόριο παραμένει σημαντικός εργοδότης, οι επιχειρηματίες παρακολουθούν στενά τις εξελίξεις, προσαρμόζοντας τις προσδοκίες τους ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες. Η ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου δημιουργεί νέες ευκαιρίες, αλλά απαιτεί αναδιάρθρωση και προσαρμογή.

Ενδεικτικά στον Πίνακα 9, φαίνεται πώς πριν την έναρξη της τουριστικής περιόδου το 2024, υπήρχει αρκετά έντονη προσδοκία, ενώ κατά την διάρκεια αυτής η προσδοκία αύξησης αποκλιμακώθηκε σταδιακά χωρίς όμως να σημειώσει υπέρμετρη πτώση κάτι που αναδεικνύει την ισχύουσα δυναμική της αγοράς εργασίας.

Πίνακας 9: Προσδοκίες Επιχειρηματιών Λιανικού Εμπορίου για την μεταβολή της Απασχόλησης στην Ελλάδα (τους επόμενους 3 μήνες)

Έτος/μήνας	Ιαν.	Φεβ	Μάρ.	Απρ.	Μάι.	Ιούν.	Ιούλ.	Αύγ.	Σεπ.	Οκτ.	Νοέ.	Δεκ.
2020	24,2	2,3	24,7	26,6	18,8	21,8	30,1	34,7	28,2	25,5	21,8	20,9
2021	10,3	13,2	30,7	11,7	20,7	20,4	20,3	8,9	14,8	35,7	12,5	41,0
2022	23,4	6,2	-10,3	-14,8	-0,5	3,0	-7,3	-16,3	-10,4	10,8	18,3	5,9
2023	2,6	18,2	30,9	47,2	34,3	42,8	30,4	34,9	36,0	47,9	43,8	27,8
2024	16,1	35,3	27,4	35,4	37,8	24,0	22,1	30,7	20,9	25,5	26,4	26,9

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Business and Consumer Survey Results

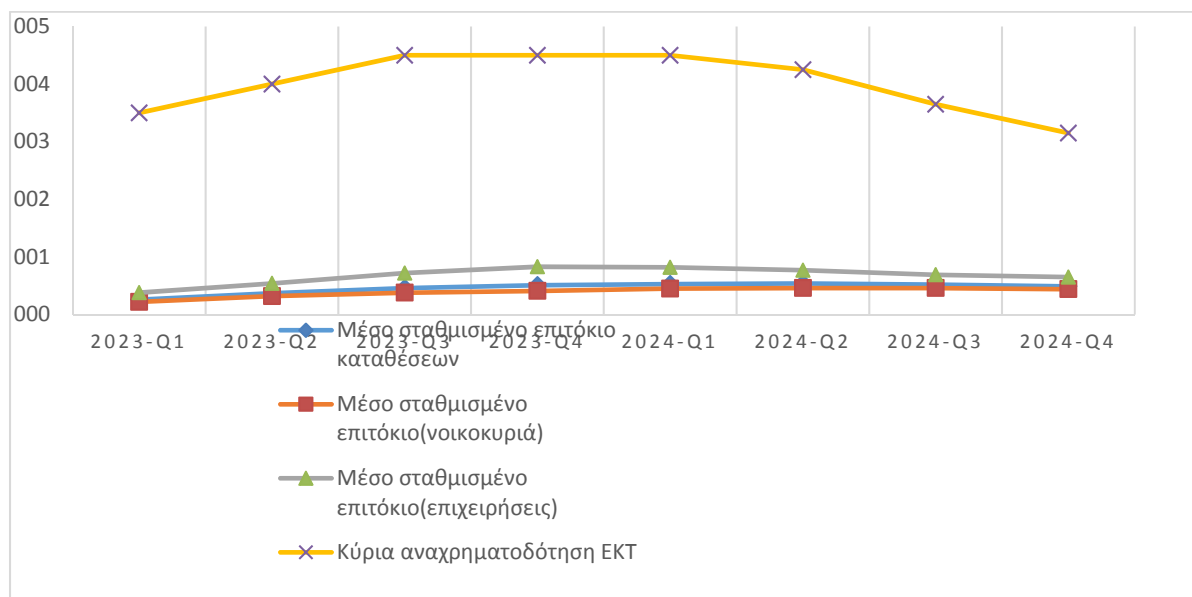
Μέρος 4 : Χρηματοπιστωτικές Αγορές

4.1 Επιτόκια Αγοράς Χρήματος

Μετά από μια ανοδική πορεία ενός έτους, τα επιτόκια καταθέσεων προθεσμίας παρέμειναν σχεδόν αμετάβλητα το δ' τρίμηνο του 2023 και τους πρώτους δέκα μήνες του 2024, παρά τις μειώσεις των επιτοκίων πολιτικής του Ευρωσυστήματος. Τα πιστωτικά ιδρύματα φαίνεται να αναβάλλουν την προσαρμογή των επιτοκίων για να περιορίσουν τις εκροές αποταμιεύσεων προς εναλλακτικές τοποθετήσεις. Επιπρόσθετα το μεσοσταθμικό επιτόκιο στις καταθέσεις προθεσμίας των ΜΧΕ αυξήθηκε από 2,1% (δεκάμηνο 2023) σε 3,1% (δεκάμηνο 2024), ενώ για τα νοικοκυριά αυξήθηκε από 1,4% σε 1,8%. Τα επιτόκια στις καταθέσεις μίας ημέρας παρέμειναν οριακά θετικά. Σε πραγματικούς όρους, τα προθεσμιακά επιτόκια έγιναν λιγότερο αρνητικά για τα νοικοκυριά και οριακά θετικά για τις ΜΧΕ.

Σε σύγκριση με την ευρωζώνη, τα ελληνικά επιτόκια προθεσμιακών καταθέσεων για ΜΧΕ και νοικοκυριά είναι χαμηλότερα από τα μέσα του 2022. Στις καταθέσεις έως 1 έτος, το ελληνικό επιτόκιο (2,5%) ήταν κατά περίπου 90 μονάδες βάσης χαμηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο το δεκάμηνο του 2024. Για αυτούς τους λόγους, λαμβάνοντας υπόψη τα χαμηλότερα επιτόκια προθεσμιακών καταθέσεων στην Ελλάδα σε σύγκριση με την ευρωζώνη, η χώρα θα μπορούσε να εξετάσει πολιτικές που ενθαρρύνουν τα πιστωτικά ιδρύματα να προσφέρουν πιο ανταγωνιστικά επιτόκια. Αυτό θα μπορούσε να γίνει μέσω στοχευμένων κινήτρων ή ρυθμιστικών παρεμβάσεων που θα ενισχύσουν τον ανταγωνισμό στον τραπεζικό τομέα. Παράλληλα, η προώθηση της χρηματοοικονομικής παιδείας θα μπορούσε να βοηθήσει τους καταθέτες να αναζητούν καλύτερες αποδόσεις και να ασκούν μεγαλύτερη πίεση στις τράπεζες για πιο ελκυστικά επιτόκια.

Διάγραμμα 11: Εξέλιξη Επιτοκίων Αγοράς Χρήματος και κύριας αναχρηματοδότησης της ΕΚΤ (%)



Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Εξελίξεις στο εγχώριο Τραπεζικό Σύστημα και Επιτόκια

Παρά τις αντίξοες διεθνείς οικονομικές συνθήκες, οι ελληνικές τράπεζες διατήρησαν ικανοποιητική ρευστότητα το πρώτο εξάμηνο του 2024. Οι καταθέσεις εγχώριων κατοίκων σημείωσαν οριακή αύξηση τον Αύγουστο του 2024, φτάνοντας τα 201,9 δισεκ. ευρώ. Μια προσωρινή κάμψη στις αρχές του έτους αποδόθηκε σε εποχικούς παράγοντες και στην αποπληρωμή δανείων, κυρίως επιχειρηματικών. Από τον Μάρτιο όμως, οι καταθέσεις ανέκαμψαν.

Ο Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας (LCR) των ελληνικών τραπεζικών ομίλων μειώθηκε μεν σε 209,3% τον Ιούνιο του 2024 από 220,7% τον Δεκέμβριο του 2023, αλλά παρέμεινε υπερδιπλάσιος του απαιτούμενου 100% και σημαντικά υψηλότερος από τον μέσο όρο της ευρωζώνης (159,4%). Η μείωση του LCR οφείλεται κυρίως στη συρρίκνωση των ρευστοποιήσιμων στοιχείων ενεργητικού. Οι ελληνικές τράπεζες κατέγραψαν αυξημένα κέρδη μετά από φόρους το πρώτο εξάμηνο του 2024 (2,3 δισεκ. ευρώ έναντι 1,9 δισεκ. ευρώ το 2023), με την αύξηση των καθαρών εσόδων από τόκους να συμβάλλει καθοριστικά. Ταυτόχρονα, η προγραμματισμένη αποπληρωμή του TLTRO III ενδέχεται να επηρεάσει τον LCR, ανάλογα με την επιλεξιμότητα των απελευθερωμένων κεφαλαίων.

Σε ότι αφορά την κεφαλαιακή επάρκεια, ο Δείκτης Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών της Κατηγορίας 1 (CET1) των ελληνικών τραπεζών μειώθηκε οριακά σε 15,4% τον Ιούνιο του 2024 από 15,5% τον Δεκέμβριο του 2023. Αντίστοιχα, ο Συνολικός Δείκτης Κεφαλαίου (TCR) παρέμεινε σταθερός στο 18,8%. Ωστόσο, αυτοί οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας υστερούν ελαφρώς σε σύγκριση με τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου ο CET1 διαμορφώθηκε στο 15,8% και ο TCR στο 19,9% τον ίδιο μήνα.

Ο Δείκτης Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης (NSFR) των ελληνικών τραπεζών ήταν 133,8% τον Ιούνιο του 2024, ελαφρώς μειωμένος αλλά πάνω από το όριο του 100% και υψηλότερος από τον μέσο όρο της ευρωζώνης. Ο Δείκτης Επιβάρυνσης Στοιχείων Ενεργητικού (AER) βελτιώθηκε σημαντικά στο 8,5%, πολύ χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, λόγω της αποπληρωμής του TLTRO III. Το δανειακό χαρτοφυλάκιο ανήλθε σε 160,3 δισεκ. ευρώ, με τον λόγο Δάνεια προς Καταθέσεις να αυξάνεται αλλά να παραμένει χαμηλότερος από τον μέσο όρο της ευρωζώνης. Οι τράπεζες εκδίδουν ομόλογα για την κάλυψη των απαιτήσεων MREL και τη διαφοροποίηση των πηγών χρηματοδότησης.

Για την κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών, καθοριστικοί παράγοντες είναι η μείωση των επιτοκίων της ΕΚΤ, η επιτυχία στις νέες χορηγήσεις δανείων, η διαφοροποίηση εσόδων και ο έλεγχος κόστους. Επίσης, σημαντική είναι η οικονομική κατάσταση νοικοκυριών και επιχειρήσεων που επηρεάζει τον πιστωτικό κίνδυνο, καθώς και η συμβολή των διεθνών δραστηριοτήτων, οι οποίες όμως αντιμετωπίζουν γεωπολιτικούς κινδύνους και επιβράδυνση στην Ευρώπη, προσφέροντας ωστόσο διαφοροποίηση εσόδων. Για ότι αφορά την κεφαλαιακή επάρκεια, κρίσιμη είναι η διατήρηση της εσωτερικής δημιουργίας κεφαλαίου σε περιβάλλον χαμηλότερων επιτοκίων, η υλοποίηση ενεργειών ενίσχυσης κεφαλαίου (τιτλοποιήσεις, αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου), η έκδοση κεφαλαιακών μέσων για κάλυψη εποπτικών απαιτήσεων (MREL), η ποιότητα του χαρτοφυλακίου, η συνετή διανομή κερδών και η εξέλιξη των νέων δανείων.

Τα επιτόκια καταθέσεων παρέμειναν σχετικά σταθερά αν και κατά την διάρκεια του τρίτου τριμήνου του 2024 συνέχισαν την πτωτική τους πορεία. Άξια σχολιασμού είναι η ενίσχυση των επιτοκίων δανεισμού σε ότι αφορά τα στεγαστικά δάνεια και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις από τον Απρίλιο του 2022 έως τον Δεκέμβριο του 2024. Όμως έπειτα από την αποκλιμάκωση της αβεβαιότητας σε όλη την διάρκεια του 2024 παρατηρείται μια συνεχής μείωση των δανειακών επιτοκίων αντικατοπτρίζοντας την σχετική ομαλοποίηση των αρνητικών εξωτερικοτήτων και την προσπάθεια ενίσχυσης της επένδυσης. Ενθαρρυντικό στοιχείο για των πρωτογενή τομέα και κατ' επέκταση για την εφοδιαστική αλυσίδα

νοικοκυριών και επιχειρήσεων η μείωση του επιτοκίου δανεισμού σε μ.β αν και οριακή από των Απρίλιο του 2022 (-15 μ.β.)

Πίνακας 10: Επιτόκια νέων τραπεζικών καταθέσεων και χορηγήσεων στην Ελλάδα (ποσοστά ετησίως)

Καταθέσεις Δάνεια /Περίοδος	Απρ. 2022	Ιούν.2024	Ιουλ.2024	Δεκ.2024	Μεταβολή(Απρ.2022-Δεκ.2024)σε μον.βάσεις
Καταθέσεις με συμφωνημένη διάρκεια					
Έως 1 έτος από νοικοκυριά	0,13	1,86	1,87	1,65	+152
Μέσο σταθμισμένο σύνολο καταθέσεων	0,03	0,56	0,56	0,46	+43
Δάνεια προς νοικοκυριά και μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις με επιτόκιο σταθερό ή κυμαινόμενο έως 1 έτος					
Στεγαστικά δάνεια	2,4	4,7	4,42	3,59	+119
Καταναλωτικά δάνεια	11,05	12,23	12,34	11,89	+84
<0,25 εκ. ευρώ προς μη χρημ/επιχ.	4,67	5,95	5,89	5,38	+71
0,25 έως 1 εκ. ευρώ προς μη χρημ/επιχ.	3,39	5,99	5,92	5,13	+174
χωρίς καθορισμένη διάρκεια μη χρημ/επιχ.	3,83	6,61	6,48	5,88	+205
Σε ελευθ.επαγ. Αγρότες & ατομ.επιχ.	5,29	5,95	6,09	5,14	-15
Μέσο Σταθμισμένο επιτόκιο του συνόλου των δανείων	4,11	5,77	5,85	5,2	+109
Περιθώριο επιτοκίου	4,08	5,21	5,29	4,74	+66

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Η μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ) στην Ελλάδα ενισχύει τη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος, καθιστώντας το πιο ανθεκτικό και αξιόπιστο. Αυτό απελευθερώνει κεφάλαια για αυξημένη δανειοδότηση προς επιχειρήσεις και νοικοκυριά, οδηγώντας δυνητικά σε μείωση του κόστους δανεισμού και τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης. Ένα υγιές τραπεζικό σύστημα είναι πιο πιθανό να βελτιώσει το επενδυτικό κλίμα και να απελευθερώσει πόρους για παραγωγικές δραστηριότητες, μειώνοντας παράλληλα τον

κίνδυνο για τους φορολογούμενους σε περίπτωση τραπεζικής κρίσης. Συνολικά, η μείωση των ΜΕΔ είναι κρίσιμη για την οικονομική σταθερότητα και την ανάπτυξη της Ελλάδας.

Πίνακας 11: Εξέλιξη μη εξυπηρετούμενων δανείων στην Ελλάδα (σε % των συνολικών υπολοίπων)

Κατηγορία/περίοδος	Ιουν 2023	Σεπ 2023	Δεκ 2023	Μαρ 2024	Ιουν 2024	Σεπ.2024	Δεκ.2024
Σύνολο %	7,8	7,3	6,2	7,0	6,4	4,3	3,6
Καταναλωτικά	13,0	11,4	9,9	9,5	9,3	6,7	5,6
Στεγαστικά	9,7	9,0	7,6	9,8	9,1	7,7	6,4
Επιχειρηματικά	6,9	6,5	5,6	6,0	5,5	3,2	2,8

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024, η ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου των ελληνικών τραπεζών επιδεινώθηκε ελαφρώς, με το συνολικό απόθεμα ΜΕΔ να αυξάνεται σε 10,4 δισεκ. ευρώ σε ατομική βάση, κυρίως λόγω της ενσωμάτωσης δανείων με εγγύηση του Δημοσίου. Ωστόσο, το δεύτερο τρίμηνο σημειώθηκε μείωση κατά 6%. Συνολικά, η μείωση των ΜΕΔ από το 2016 φτάνει το 90,3%.

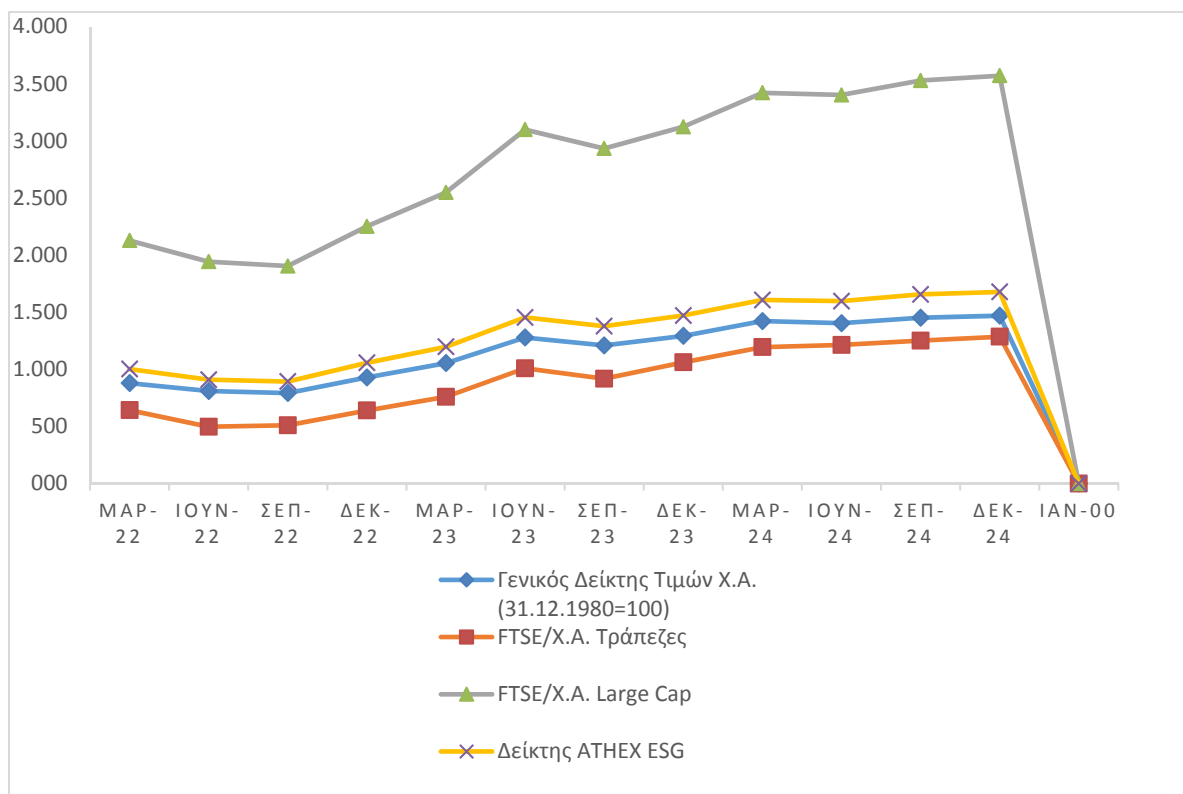
Ο λόγος ΜΕΔ προς το σύνολο των δανείων αυξήθηκε σε 6,9%, αν και η πιστωτική επέκταση συγκράτησε την αύξηση. Στις μικρότερες τράπεζες, ο δείκτης παραμένει υψηλός (36,4%), αλλά αναμένεται σημαντική μείωση μετά την ένταξη ΜΕΔ στο πρόγραμμα "Ηρακλής". Παρά τη μείωση, ο δείκτης ΜΕΔ στην Ελλάδα παραμένει πολλαπλάσιος του ευρωπαϊκού μέσου όρου (2,3%), καθιστώντας αναγκαία τη συνέχιση των προσπαθειών για την περαιτέρω μείωσή τους. Επιπλέον, η αυστηρότερη νομισματική πολιτική της ΕΚΤ δημιουργεί προκλήσεις για την αποπληρωμή χρέους. Η τιτλοποίηση ΜΕΔ μέσω του "Ηρακλής ΙΙΙ", η διατήρηση της οικονομικής ανάπτυξης, η βελτίωση του εισοδήματος και η σταδιακή μείωση των επιτοκίων της ΕΚΤ αναμένεται να αμβλύνουν τις πιέσεις. Ωστόσο, η διαχείριση των ΜΕΔ που έχουν μεταφερθεί σε ΕΔΑΔΠ παραμένει σημαντική για την οικονομία.

4.2 Κεφαλαιαγορές

Από τις αρχές του 2024 έως τα μέσα Δεκεμβρίου, οι διεθνείς αγορές μετοχών συνέχισαν την ανοδική τους πορεία του 2023, υποστηριζόμενες από τις προσδοκίες για μειώσεις επιτοκίων. Παράλληλα, σημειώθηκε αλλαγή στις αποτιμήσεις λόγω της αυστηροποίησης των νομισματικών συνθηκών.

Στο Χρηματιστήριο Αθηνών (ΧΑ), οι τιμές των μετοχών κατέγραψαν άνοδο (+13,6%)(Διάγραμμα 12), με χαμηλότερη μεταβλητότητα σε σχέση με το 2023. Οι τραπεζικές μετοχές ξεχώρισαν με σημαντικές αποδόσεις (+22,3%), κυρίως λόγω της αναβάθμισης της πιστοληπτικής αξιολόγησης της Ελλάδας στην επενδυτική κατηγορία, της αυξημένης κερδοφορίας των τραπεζών και των δικών τους αναβαθμίσεων. Η αυξημένη ζήτηση από διεθνείς επενδυτές διευκόλυνε τη διάθεση της συμμετοχής του ΤΧΣ στις τράπεζες και η συναλλακτική δραστηριότητα στο ΧΑ αυξήθηκε (+21,9%), ενώ πραγματοποιήθηκαν εισαγωγές και αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου μη χρηματοπιστωτικών εταιρειών. Η αναβάθμιση της πιστοληπτικής αξιολόγησης αναμένεται να μειώσει το κόστος δανεισμού των ελληνικών τραπεζών, ενισχύοντας την εμπιστοσύνη και βελτιώνοντας το επιχειρηματικό κλίμα στην Ελλάδα, καθώς διευκολύνει τη χρηματοδότηση και μειώνει την αβεβαιότητα.

Διάγραμμα 12: Εξέλιξη Δεικτών Μετοχών ΧΑΑ



Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του ATHEX GROUP το 2024 ήταν μια θετική χρονιά για το Χρηματιστήριο Αθηνών. Ο Γενικός Δείκτης της Κύριας Αγοράς σημείωσε άνοδο 13,7%, ενώ η Εναλλακτική Αγορά εκτινάχθηκε κατά 61,4%. Τα αντληθέντα κεφάλαια αυξήθηκαν κατά 26,4%, φτάνοντας τα €2,20 δισ., και η μέση ημερήσια αξία συναλλαγών ενισχύθηκε κατά 25,9% στα €139,8 εκ. Η μέση κεφαλαιοποίηση της αγοράς αυξήθηκε κατά 23,5%, ενώ η συμμετοχή των ξένων επενδυτών παρέμεινε ισχυρή στο 65,4%. Αντίθετα, ο όγκος συναλλαγών στην αγορά Παραγώγων παρουσίασε μείωση. Συνολικά, η εικόνα της αγοράς είναι αναπτυξιακή με αυξημένο επενδυτικό ενδιαφέρον.

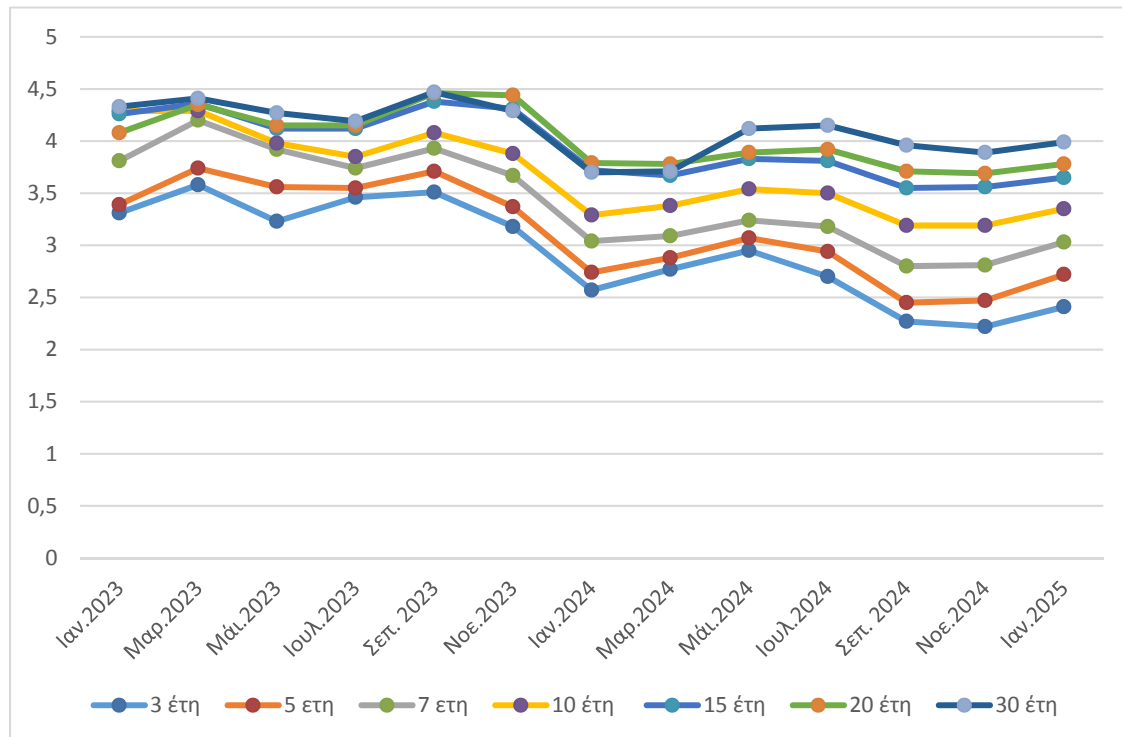
Από την άνοιξη του 2023 έως τις αρχές του 2024, οι αποδόσεις των ελληνικών κρατικών ομολόγων παρουσίασαν αξιοσημείωτη πτώση (Διάγραμμα 13), υπερβαίνοντας την αντίστοιχη μείωση στις υπόλοιπες χώρες της ευρωζώνης. Καθοριστικό ρόλο σε αυτή την εξέλιξη έπαιξε η αναβάθμιση της πιστοληπτικής αξιολόγησης της Ελλάδας στην επενδυτική βαθμίδα. Στη συνέχεια, οι αποδόσεις ακολούθησαν την γενικότερη πτωτική τάση της ευρωζώνης, επηρεασμένες από τις προσδοκίες των επενδυτών για μειώσεις των βασικών επιτοκίων από την ΕΚΤ, με την θετική δυναμική στις αξιολογήσεις να συνεχίζεται και εντός του 2024. Τέσσερις από τους πέντε αναγνωρισμένους οίκους αξιολόγησης έχουν πλέον τοποθετήσει την Ελλάδα στην επενδυτική κατηγορία, ενώ οι προοπτικές για περαιτέρω αναβαθμίσεις παραμένουν θετικές. Οι αναβαθμίσεις αυτές αντανακλούν την ισχυρότερη του αναμενομένου ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, την επίτευξη δημοσιονομικών στόχων, τη σημαντική μείωση του δημόσιου χρέους, την πολιτική σταθερότητα και τη συνεχιζόμενη εφαρμογή μεταρρυθμίσεων.

Οι θετικές αυτές εξελίξεις της ελληνικής οικονομίας έχουν σημαντικές επιπτώσεις, καθώς βελτιώνουν την πιστοληπτική ικανότητα των ελληνικών τραπεζών και επιχειρήσεων, οδηγώντας σε μείωση του κόστους δανεισμού για την ευρύτερη οικονομία. Η προσδοκία για συνέχιση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και η αξιοποίηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων εκτιμάται ότι θα στηρίζουν περαιτέρω τις αξιολογήσεις.

Τέλος, αναβάθμιση στην επενδυτική κατηγορία έχει προσελκύσει αυξημένο ενδιαφέρον από μεγάλους διεθνείς επενδυτές για τα ελληνικά κρατικά ομόλογα, οδηγώντας σε σημαντική μείωση των διαφορών αποδόσεων έναντι άλλων ευρωπαϊκών ομολόγων. Το Ελληνικό Δημόσιο κατάφερε να αυξήσει την άντληση κεφαλαίων από τις διεθνείς αγορές με ευνοϊκότερους όρους, ενώ παράλληλα διευκολύνθηκε η διαχείριση του δημόσιου χρέους. Στη δευτερογενή αγορά ομολόγων παρατηρήθηκε μικρή μείωση του όγκου συναλλαγών πράγμα

που σημαίνει πώς, σε ένα πλαίσιο βελτιωμένης πιστοληπτικής αξιολόγησης και μειωμένων αποδόσεων υποδηλώνει αυξημένη εμπιστοσύνη και μειωμένη μεταβλητότητα. Οι επενδυτές ενδέχεται να προτιμούν να κρατήσουν τα ομόλογα, ενώ ρευστότητα μπορεί να υπάρχει αλλού στην αγορά. Ωστόσο, η παρακολούθηση και άλλων δεικτών είναι απαραίτητη για μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση των επιπτώσεων στην οικονομία.

Διάγραμμα 13: Εξέλιξη Αποδόσεων (%) Ομολόγων Ελληνικού Δημοσίου



Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

4.3 Συναλλαγματικές Ισοτιμίες και τιμές βασικών εμπορευμάτων

Η εξέλιξη των συναλλαγματικών ισοτιμιών από το πρώτο τρίμηνο του 2023 έως τον Ιανουάριο του 2025 ήταν αποτέλεσμα μιας διαρκούς αλληλεπίδρασης οικονομικών παραγόντων όπως τα επιτόκια, ο πληθωρισμός, η οικονομική ανάπτυξη και τα εμπορικά ισοζύγια, καθώς και πολιτικών γεγονότων και της γεωπολιτικής κατάστασης. Οι κινήσεις των κεντρικών τραπεζών και οι προσδοκίες των αγορών για τις μελλοντικές τους ενέργειες έπαιξαν καθοριστικό ρόλο, ενώ αξίζει να σημειώσουμε ότι οι συναλλαγματικές ισοτιμίες είναι δυναμικές και επηρεάζονται συνεχώς από νέες πληροφορίες και εξελίξεις.

Πιο επεξηγηματικά και θέλοντας να δώσουμε μια συνολική εικόνα όλης της ιστορικής μεταβολής των τελευταίων 2 χρόνων, από το Q1 2023 έως τον Ιανουάριο 2025, οι ισοτιμίες ευρώ παρουσίασαν διακυμάνσεις επηρεασμένες από οικονομικούς και πολιτικούς παράγοντες. Το EUR/USD κυμάνθηκε με τάση σταθεροποίησης γύρω στο 1.08-1.12, επηρεασμένο από τις διαφορετικές νομισματικές πολιτικές Fed και ΕΚΤ, τον πληθωρισμό και την οικονομική ανάπτυξη με την γεωπολιτική αβεβαιότητα συχνά να ενισχύει το δολάριο. Το EUR/GBP κινήθηκε σε στενό εύρος, επηρεασμένο από τις αποφάσεις των BoE και ΕΚΤ, τον πληθωρισμό και τις επιπτώσεις του Brexit, ενώ το EUR/JPY κατέγραψε σχετική ενίσχυση του ευρώ, λόγω της χαλαρής νομισματικής πολιτικής της BoJ έναντι της πιο αυστηρής της ΕΚΤ, παρά την παγκόσμια αβεβαιότητα που θα μπορούσε να ευνοήσει το γεν. Συνολικά, οι κινήσεις των κεντρικών τραπεζών και οι οικονομικές προοπτικές διαδραμάτισαν κρίσιμο ρόλο στη διαμόρφωση των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

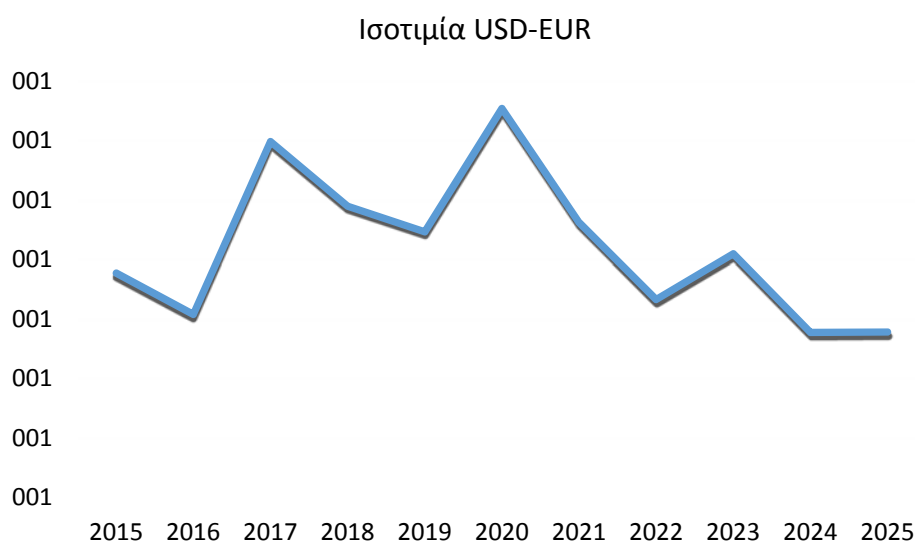
Πίνακας 12: Διμερείς Συναλλαγματικές Ισοτιμίες έναντι του ευρώ

Περίοδος	USD	JPY	GBP	Περίοδος	USD	JPY	GBP
2023-Q1	1,0875	144.83	0.8792	Μάι.24	1,0852	170.52	0.85365
2023-Q2	1,0866	157.16	0.85828	Ιούν.24	1,0705	171.94	0.84638
2023-Q3	1,0594	158.1	0.85828	Ιούλ.24	1,828	162.76	0.8438
2023-Q4	1,1050	156.33	0.86905	Αύγ.24	1,087	161.19	0.8412
2024-Q1	1,0811	163.45	0.8551	Σεπ.24	1,1196	159.82	0.83543
2024-Q2	1,0705	171.94	0.84638	Οκτ.24	1,0882	166.3	0.83753
2024-Q3	1,1196	159.82	0.83543	Νοέ.24	1,562	158.64	0.83205
2024-Q4	1,0389	163.06	0.82918	Δεκ.24	1,0389	163.06	0.82918
2025-Q1	1,0393	160.99	0.83608	Ιαν.25	1,0393	160.99	0.83608

Πηγή: ΕΚΤ

Πιο συγκεκριμένα αυτή η τάση υποτίμησης του ευρώ έναντι του δολαρίου(Διάγραμμα 14) , σαφώς και ενισχύει των εξαγωγικό προσανατολισμό της Ευρώπης ,άρα και της Ελλάδας, καθιστώντας τα προϊόντα που εξάγουν πιο φθηνά άρα και πιο ανταγωνιστικά. Όμως οι τελευταίες εξελίξεις και η ανησυχία που δημιουργείται από την εξαγγελία επιβολής δασμών θα παραμερίσει αυτό το συγκριτικό πλεονέκτημα των Ευρωπαϊκών εξαγωγών. Από την πλευρά των εισαγωγών, καθώς η Ελλάδα είναι μια ισχυρά εισαγωγική χώρα, ένα υποτιμημένο νόμισμα καθιστά τις εισαγωγές πιο κοστοβόρες με συνέπεια την αύξηση του κόστους παραγωγής και την εμφάνιση εγχώριας ανόδου των τιμών με περαιτέρω ενίσχυση των πληθωριστικών προσδοκιών. Με την Ελλάδα να παραμένει σχετικά ευάλωτη στις διάφορες ανατιμήσεις, μια σχετική ενίσχυση του ευρώ θα μπορούσε να μειώσει αρκετά τα ενδιάμεσα κόστη παραγωγής, με αποτέλεσμα την ενίσχυση της εγχώριας επιχειρηματικότητας και τις συνεχείς αύξησεις της εγχώριας επένδυσης.

Διάγραμμα 14: Διμερής Συναλλαγματική Ισοτιμία ευρώ- δολαρίου



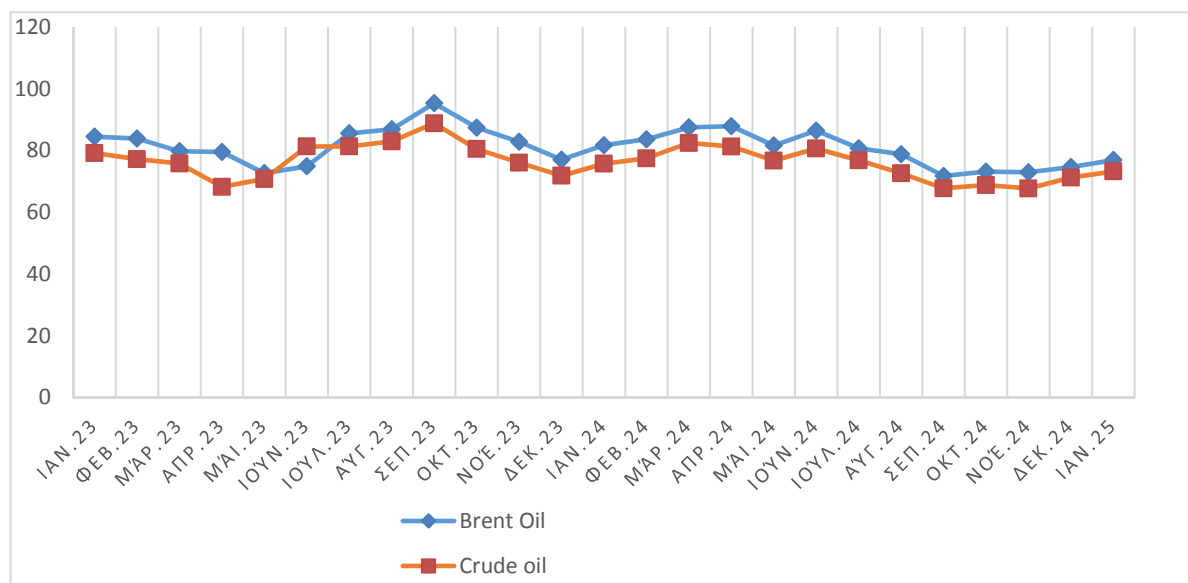
Πηγή: ΕΚΤ

Τον Ιανουάριο, οι τιμές πετρελαίου κατέγραψαν αρχικά σημαντική άνοδο, φτάνοντας σε υψηλά πέντε μηνών(Διάγραμμα 15). Αυτή η αύξηση τροφοδοτήθηκε από ανησυχίες για πιθανές διαταραχές στην παγκόσμια προσφορά πετρελαίου και στο εμπόριο, μετά την ανακοίνωση νέων κυρώσεων από τις ΗΠΑ. Οι φόβοι αυτοί ώθησαν μεγάλους ασιατικούς εισαγωγείς, όπως η Κίνα και η Ινδία, σε αυξημένη αγοραστική δραστηριότητα στην. Επιπλέον, η εισροή σημαντικών χρηματοοικονομικών κεφαλαίων και η θετική στάση των διαχειριστών κεφαλαίων ενίσχυσαν την ανοδική τάση, ενώ θετικά στοιχεία για τη

βραχυπρόθεσμη ζήτηση, όπως η αισιοδοξία για την ανάκαμψη της κινεζικής οικονομίας και ο ψυχρός καιρός στο Βόρειο Ημισφαίριο, καθώς και η μείωση των αμερικανικών αποθεμάτων αργού, παρείχαν περαιτέρω στήριξη στις τιμές.

Ωστόσο, η ανοδική αυτή πορεία ανακόπηκε στο δεύτερο μισό του Ιανουαρίου. Η ύφεση των γεωπολιτικών εντάσεων στη Μέση Ανατολή και οι μειωμένες ανησυχίες για τη ροή πετρελαίου από την Ανατολική Ευρώπη μείωσαν τον άμεσο κίνδυνο για την προσφορά, οδηγώντας σε κατοχύρωση κερδών. Η επιφυλακτική αντίδραση της αγοράς στις ανακοινώσεις των ΗΠΑ για πιθανή αύξηση της εγχώριας παραγωγής και οι αβεβαιότητες σχετικά με τους νέους δασμούς άμβλυναν την αισιοδοξία. Επιπλέον, οι προσωρινές πωλήσεις σε ευρύτερες χρηματοπιστωτικές αγορές και οι ανησυχίες για τους δασμούς σε Καναδά, Μεξικό και Κίνα συνέβαλαν στη διατήρηση της μεταβλητότητας και άσκησαν καθοδική πίεση στις τιμές.

Διάγραμμα 15: Εξέλιξη τιμών πετρελαίου ανά βαρέλι Brent/Crude(σε USD)



Πηγή: investing.com

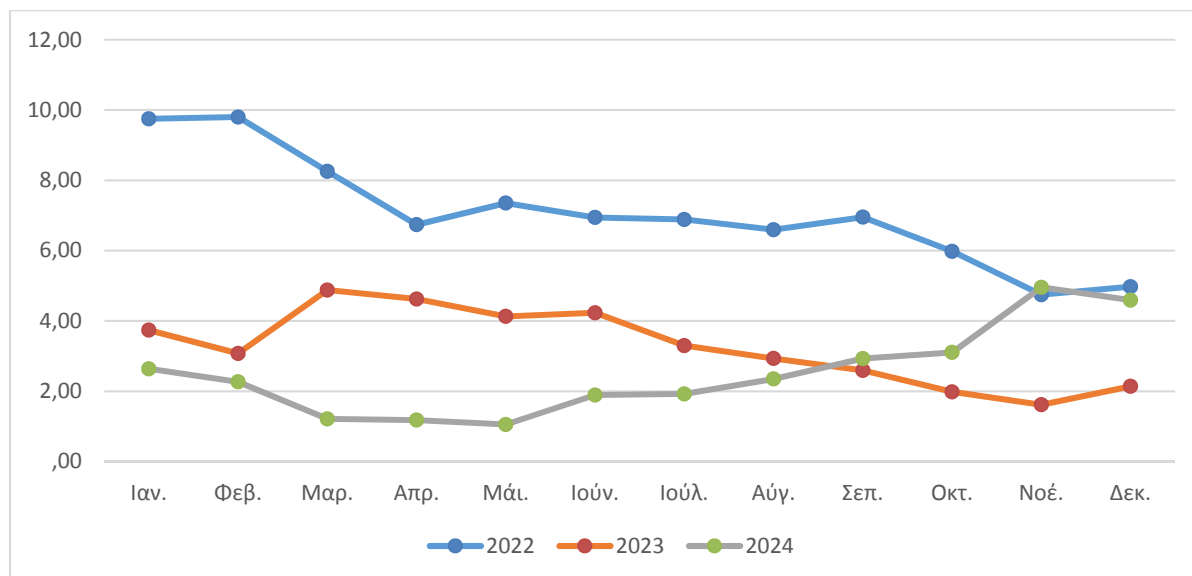
4.4 Καταθέσεις και Ρευστότητα στην Ελλάδα

Κατά τους πρώτους δέκα μήνες του 2024, το απόθεμα των καταθέσεων του ιδιωτικού τομέα στην Ελλάδα σημείωσε μια συγκρατημένη σωρευτική αύξηση της τάξεως των 0,7 δισεκ. ευρώ. Η θετική αυτή εξέλιξη οφείλεται κυρίως στην ανάκαμψη των επιχειρηματικών καταθέσεων, οι οποίες αντιστρόφως προς την προηγούμενη χρονιά, κατέγραψαν αύξηση 0,8 δισεκ. ευρώ. Αντίθετα, η άνοδος των καταθέσεων των νοικοκυριών ήταν πιο περιορισμένη, μόλις 0,4 δισεκ. ευρώ, παρουσιάζοντας σημαντική επιβράδυνση σε σύγκριση με το 2023. Η τάση αυτή αποδίδεται στην πίεση που δέχονται οι οικογενειακοί προϋπολογισμοί λόγω του αυξημένου κόστους ζωής, αλλά και στην στροφή των αποταμιευτών προς εναλλακτικές επενδυτικές επιλογές που υπόσχονται υψηλότερες αποδόσεις.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η μετατόπιση των προτιμήσεων όσον αφορά τον τύπο των καταθέσεων. Παρατηρήθηκε επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των καταθέσεων με συμφωνημένη διάρκεια (προθεσμίας) τόσο για τα νοικοκυριά όσο και για τις επιχειρήσεις, υποδηλώνοντας ότι η ελκυστικότητα αυτών των λογαριασμών μειώνεται. Αντίθετα, οι καταθέσεις διάρκειας μίας ημέρας κατέγραψαν αύξηση για τις επιχειρήσεις, ενώ για τα νοικοκυριά παρουσίασαν μικρότερη μείωση σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Επιπλέον, καταγράφηκε σημαντική αύξηση των τοποθετήσεων των νοικοκυριών σε εναλλακτικές αποταμιευτικές επιλογές, όπως τα έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου.

Η πλειονότητα της καταθετικής βάσης εξακολουθεί να αποτελείται από ρευστά διαθέσιμα σε λογαριασμούς μίας ημέρας. Για την προσεχή περίοδο, αναμένεται αύξηση της ζήτησης για καταθέσεις, σε συνάρτηση με την ανάπτυξη του ΑΕΠ και την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, που θα ενισχύσει τα αποταμιευτικά κίνητρα. Ωστόσο, πιθανές μελλοντικές μειώσεις των επιτοκίων καταθέσεων, ιδίως σε πραγματικούς όρους, ενδέχεται να μειώσουν την ελκυστικότητά τους έναντι άλλων μορφών διακράτησης πλούτου.

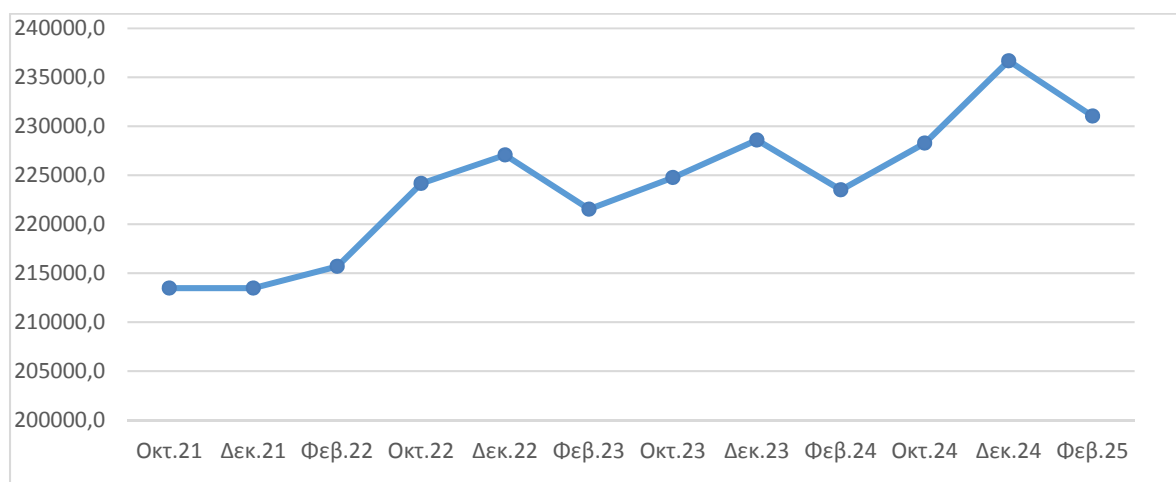
Διάγραμμα 16: Ρυθμός μεταβολής Συνολικών καταθέσεων σε εκ. ευρώ (% σε ετήσια βάση)



Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Η αύξηση των συνολικών καταθέσεων υποδηλώνει την θετική πορεία της ελληνικής οικονομίας, καθώς βρισκόμαστε στην θέση να μπορούμε να διαχειριζόμαστε τις υποχρεώσεις μας, δημιουργώντας ένα κλίμα αξιοπιστίας προς του καταθέτες και ταυτοχρόνως προς το κοινωνικούς και ευρωπαϊκούς εταίρους. Συνολικά, η πορεία των τραπεζικών καταθέσεων στην Ελλάδα από το 2022 έως σήμερα είναι θετική, με σταθερή αύξηση που υποδηλώνει αυξημένη εμπιστοσύνη στο τραπεζικό σύστημα και την οικονομία. Η αύξηση αυτή προέρχεται κυρίως από τα νοικοκυριά τα προηγούμενα χρόνια και ενισχύεται από τις επιχειρήσεις το 2024.

Διάγραμμα 17: Εξέλιξη ύψους συνολικών καταθέσεων σε εκ. ευρώ



Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Η πορεία της τραπεζικής χρηματοδότησης στην Ελλάδα τα τελευταία οκτώ τρίμηνα σκιαγραφεί μια συγκρατημένη ανάκαμψη καθώς μετά από μια περίοδο αυστηρότητας, οι τράπεζες δείχνουν αυξημένη διάθεση για χορήγηση νέων δανείων, αν και με σαφείς διαχωρισμούς. Οι μεγάλες επιχειρήσεις απολαμβάνουν ευκολότερη πρόσβαση σε κεφάλαια, ενώ οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ) εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν εμπόδια, με αυστηρότερα κριτήρια και απαιτητικές διαδικασίες. Επιπλέον, παρατηρείται μια στροφή των τραπεζών προς τη χρηματοδότηση έργων που ευθυγραμμίζονται με τις ευρωπαϊκές προτεραιότητες, όπως η πράσινη μετάβαση και η ψηφιοποίηση. Αυτό δημιουργεί ευκαιρίες, αλλά απαιτεί από τις επιχειρήσεις να προσαρμοστούν. Συνολικά, η τραπεζική χρηματοδότηση παρουσιάζει μια σταδιακή βελτίωση, όμως η άνιση πρόσβαση και η επιλεκτικότητα παραμένουν καθοριστικά χαρακτηριστικά του τραπεζικού τοπίου. Η εξέλιξη αυτής της τάσης θα εξαρτηθεί από τη γενικότερη οικονομική σταθερότητα και την ικανότητα των ΜμΕ να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των τραπεζών. Χαρακτηριστικό των παραπάνω αποτελεί ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής της χρηματοδότησης, ο οποίος τον Δεκέμβρη του 2024 σημείωσε αύξηση 14%, ποσοστό που υποδηλώνει την πλήρη ανάκαμψη της αξιοπιστίας έπειτα από την κρίση του πολέμου στην Ουκρανία και την παρατεταμένη αβεβαιότητα. Το στοίχημα παραμένει το ίδιο, το κατά πόσο η μόχλευση των χρημάτων θα πραγματοποιηθεί ο μικρομεσαίες επιχειρήσεις, έχοντας ως αποτέλεσμα την άμεση ενίσχυσή τους με στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους σε ένα περιβάλλον συνεχούς μετασχηματισμού και διαφοροποίησης.

Πίνακας 13: Χρηματοδότηση των εγχώριων επιχειρήσεων από τα εγχώρια ΝΧΙ(σε εκατ. Ευρώ)

Σύνολο Επιχειρήσεων			
Περίοδος	Συνολο Χρημ.Επιχ.	Ροή Περιόδου	Ετήσια % μεταβολή
Μαρ.23	71.284,2	1.235,8	10,3
Ιούν.23	71.522,0	1.637,9	6,3
Σεπ.23	71.502,4	2.053,6	4,9
Δεκ.23	76.364,0	3.800,6	6,9
Μαρ.24	76.396,3	1.916,7	8,0
Ιούν.24	78.651,9	3.158,2	10,3
Σεπ.24	79.408,7	1.915,1	10,9
Δεκ.24	83.736,0	2.895,2	14,0

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Μέρος 5. Εξελίξεις στον κλάδο του Εμπορίου

5.1 Δείκτης Κύκλου Εργασιών & Δείκτης Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο

Τον Δεκέμβριο του 2024 παρουσιάστηκε μια αρνητική μεταβολή της τάξεως του 3% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους (Πίνακας 14), κάτι που εμπεριέχει την αβεβαιότητα και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι καταναλωτές. Γενικότερα καθ' όλη την διάρκεια του 2024 παρατηρούνται αυξομειώσεις στις μεταβολές του Γενικού Δείκτη συγκρινόμενες πάντα με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους. Σε γενικές γραμμές παρουσιάζεται μία σχετικά ομαλοποιημένη κατάσταση, ενώ αν εξαιρέσουμε τα καύσιμα και τα λιπαντικά βλέπουμε αφενός πιο συγκρατημένες μεταβολές μερικούς μήνες, και αφετέρου οριακά πιο έντονες άλλες περιόδους. Εν κατακλείδι οφείλουμε να σημειώσουμε την θετική επίδραση του τουρισμού ακόμη και των Δεκεμβρίου του 2024 καθώς η Ελλάδα πλέον αποτελεί και χειμερινό προορισμό για πολλούς ταξιδιώτες, πράγμα που λειτουργεί προσαυξητικά στην ενίσχυση της ζήτησης. Πιο εμπεριστατωμένα, σύμφωνα με προσωρινά στοιχεία(Τράπεζα της Ελλάδος), το Δεκέμβριο του 2024 το ταξιδιωτικό ισοζύγιο εμφάνισε πλεόνασμα 149,9 εκατ. ευρώ, αυξημένο κατά 52,4% έναντι του 2023. Οι ταξιδιωτικές εισπράξεις αυξήθηκαν κατά 33,3% στα 435,1 εκατ. ευρώ, λόγω της ανόδου της εισερχόμενης κίνησης (15,3%) και της μέσης δαπάνης (16,0%). Για το 2024, το πλεόνασμα ανήλθε σε 18.918,1 εκατ. ευρώ, με αύξηση εισπράξεων κατά 5,4% στα 21.702,0 εκατ. ευρώ και εισερχόμενης κίνησης κατά 9,8%.

Πίνακας 14: Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Λιανικό Εμπόριο (2021=100,0)

Έτος	Γενικός Δείκτης	Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων - λιπαντικών)	Έτος/μήνας	Γενικός Δείκτης	Μεταβολή %	Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων - λιπαντικών)	Μεταβολή %	
2013	94,7	89,7	2024	Ιαν.	114,4	-6%	113,9	-7%
2014	92,9	87,2		Φεβ.	115,1	1%	116,0	2%
2015	91,6	88,7		Μάρ.	122,6	6%	122,6	6%
2016	89,0	87,7		Απρ.	115,2	-6%	115,0	-6%
2017	90,6	88,0		Μάι.	127,5	11%	126,2	10%
2018	91,3	88,8		Ιούν.	120,7	-5%	120,8	-4%
2019	89,4	87,4		Ιούλ.	117,9	-2%	119,1	-1%
2020	96,6	94,1		Αύγ.	116,7	-1%	117,5	-1%
2021	92,7	95,9		Σεπ.	119,1	2%	120,6	3%
2022	105,5	103,3		Οκτ.	116,5	-2%	118,7	-2%
2023	116,4	117,3		Νοε.	119,6	3%	121,9	3%
2024	114,4	113,9		Δεκ.	116,2	-3%	117,5	-4%

Πηγή : ΕΛ.ΣΤΑΤ

Η συγκρατημένα ανοδική τάση του εμπορίου σε συνδυασμό με τις θετικές επιδώσεις της ελληνικής οικονομίας, οδηγούν στην προσδοκία περαιτέρω ανάκαμψης του τομέα. Όμως, στην ανάλυσή θα πρέπει να εστιάσουμε στις συνεχείς αυξομειώσεις της απόδοσης του λιανικού εμπορίου στην Ελλάδα, διότι αυτή οι συνεχείς μεταβλητότητα μαζί με τις αυξήσεις στα ενδιάμεσα κόστη παραγωγής, αλλά ακόμη και σε βασικές πρώτες ύλης δημιουργεί ισχυρές ανισοροπίες και κινδύνους. Οι πλήρης εξάρτηση του λιανικού εμπορίου από την εποχικότητα δημιουργεί καταστάσεις on- off στην οικονομία. Τέτοιου είδους περιβάλλον προκαλεί ανησυχία και απροσδιοριστία της έκβασης των συνθηκών στον εκάστοτε επιχειρηματία.

Σε αυτή την συγκυρία ενθαρρυντικό στοιχείο αποτελεί η όλο και μεγαλύτερη ενίσχυση των ΜμΕ μέσω δανειακής αλλά και ισχυρά δραστήριας προγραμματική χρηματοδότησης με στόχο φυσικά των ψηφιακό και πράσινο μετασχηματισμό. Το μεγάλο στοίχημα που είναι

αναγκαίο να επιτευχθεί, είναι η επιτυχής μόχλευση των πόρων και η άμεση αξιοποίησή του. Ένα από τα χαρακτηριστικά ΜμΕ στην Ελλάδα, πολλές φορές είναι η αδυναμία πρόσβασης στην χρηματοδότηση με τα μακροπρόθεσμα αποτελέσματα να είναι καταστροφικά για τέτοιου είδους επιχειρήσεις.

Σημαντικός πυλώνας σταθερότητας και ανάκαμψης για την Ελληνική οικονομία αποτελεί αδιαμφισβήτητα ο τουρισμός, καθώς μετουσιώνεται στην "βαριά" βιομηχανία της Ελλάδας με πάνω από 30 εκατομμύρια τουρίστες να καταφθάνουν στην χώρα στην διάρκεια του έτους. Με αυτόν τον τρόπο, ο τουρισμός αποτελεί την δεξαμενή ζήτησης για την εγχώρια οικονομία και κατ' επέκταση για το εμπόριο. Η πρόκληση που ενυπάρχει, ονομάζεται εξάρτηση. Αν η εξάρτηση από την τουριστική περίοδο παγιωθεί τότε ο κλάδος καθίσταται άκρως ευάλωτος, σε πιθανές κλιματικές και πανδημικές κρίσεις. Η επέκταση την τουριστικής περιόδου αλλά και η δημιουργία εναλλακτικών επιλογών τουρισμού, αποτελούν μερική διέξοδο από τέτοιου είδους προβλήματα. Κατά την δική μας άποψη η ενίσχυση του εγχώριου εισοδήματος προς ενίσχυση της ζήτησης και η προσπάθεια ελάφρυνσης του κόστους επιβίωσης θα ενισχύσουν την καταναλωτική δαπάνη, ομαλοποιώντας τις μεταβολές και προσδίδοντας σταθερότητα των οικονομικών προσδοκιών.

Ο Δείκτης όγκου του Λιανικού εμπορίου παρουσιάζει μια αξιοσημείωτη πτώση των Δεκεμβρη του 2024 (6%, Πίνακας 15), ενώ γενικότερα συμπεριλαμβάνοντας και τα καύσιμα και λιπαντικά, παρατηρούμε μια σταδιακή μείωση. Αυτό το αποτέλεσμα οφείλεται στην ανασφάλεια των καταναλωτών για το εισόδημά τους, οδηγώντας σε περιορισμό των δαπανών, κυρίως για μη απαραίτητα αγαθά. Ένας ακόμη ισχυρός παράγοντας είναι ο έντονος πληθωρισμός, ο οποίος, μειώνει την αγοραστική δύναμη, αναγκάζοντας τους καταναλωτές να αγοράζουν λιγότερα προϊόντα, ενώ τα αυξημένα επιτόκια κάνουν τον δανεισμό ακριβότερο, αποθαρρύνοντας μεγάλες αγορές και μειώνοντας το διαθέσιμο εισόδημα. Επιπλέον, η χαμηλή καταναλωτική εμπιστοσύνη ωθεί τους καταναλωτές σε περιορισμό των δαπανών και αύξηση της αποταμίευσης λόγω απαισιοδοξίας για το οικονομικό μέλλον. Επίσης θέλουμε να σημειώσουμε πως ακόμα και χωρίς ανεργία, αυτοί οι παράγοντες μπορούν να οδηγήσουν σε πτώση του όγκου του λιανικού εμπορίου. Τέλος, οφείλουμε να πούμε πως το μαύρο χρήμα και η παραοικονομία, ειδικότερα τα παλαιότερα χρόνια, άνθιζε στην Ελλάδα στρεβλώνοντας πολλές φορές τα στατιστικά δεδομένα. Πλέον πιστεύουμε πως σιγά σιγά θα υπάρξει μια ελλάτωση καθώς η αυστηροί ελέγχει και η διασύνδεση POS και ταμιακών μηχανών θεωρούμε πως αποτελεί μια καλή επιλογή για την αντιμετώπιση του θέματος.

Πίνακας 15: Δείκτης Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο (2021=100,0)

Έτη	Γενικός Δείκτης	Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων - λιπαντικών)	Έτος/μήνας		Γενικός Δείκτης	Ετήσια Μεταβολή %	Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων - λιπαντικών)	Ετήσια Μεταβολή %
2013	93,7	90,0	2024	Ιαν.	93,8	-9%	94,4	-9%
2014	91,7	86,7		Φεβ.	94,4	-9%	95,7	-7%
2015	92,8	88,9		Μάρ.	100,3	5%	101,1	5%
2016	91,5	89,1		Απρ.	94,5	-6%	95,5	-5%
2017	91,9	89,3		Μάι.	110,0	10%	111,5	11%
2018	93,4	90,9		Ιούν.	103,5	6%	100,5	5%
2019	90,7	88,6		Ιούλ.	99,1	-2%	98,7	-1%
2020	96,3	94,2		Αύγ.	96,8	-5%	96,7	-4%
2021	94,1	96,6		Σεπ.	98,3	-1%	99,2	1%
2022	102,1	100,8		Οκτ.	96,0	-1%	97,9	1%
2023	102,8	103,9		Νοε.	97,9	1%	100,2	2%
2024	93,8	94,4		Δεκ.	95,0	-6%	97,2	-4%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ

5.2 Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο

Ο Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό εμπόριο, στο μεγαλύτερο μέρος του έτους παρουσίασε μια ισχυρή αρνητική μεταβολή καθώς η αύξηση των τιμών ώθησε τους λιανοπωλητές σε εναλλακτικές πηγές εμπορευμάτων.(Ασία). Αυτή η μείωση του κύκλου εργασιών στο χονδρικό εμπόριο σηματοδοτεί επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας, καθώς αποτελεί κρίσιμο ενδιάμεσο κρίκο στην αλυσίδα εφοδιασμού. Η χαμηλότερη ζήτηση από λιανοπωλητές και επιχειρηματικούς πελάτες μπορεί να οδηγήσει σε μειωμένη παραγωγή, επηρεάζοντας τη μεταποιητική βιομηχανία ενώ, δυσκολίες στην αλυσίδα εφοδιασμού και μειωμένα φορολογικά έσοδα είναι πιθανές συνέπειες να εμφανιστούν. Επιπλέον, μπορεί να προκληθεί αρνητικός αντίκτυπος στο λιανικό εμπόριο, με την ανάλυση των αιτιών να είναι απαραίτητη για την εκτίμηση των μακροπρόθεσμων επιπτώσεων στην ελληνική οικονομία

Πίνακας 16: Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο(2021=100,0)

Έτος	Τιμή Δείκτη	Μεταβολή %	Τρίμηνα	Τιμή Δείκτη	Μεταβολή %
2017	92,5	-2%	2023-Q1	126,8	6%
2018	99,4	7%	2023-Q2	129,9	-4%
2019	98,4	-1%	2023-Q3	125,3	-5%
2020	89,6	-9%	2023-Q4	115,5	-11%
2021	114,6	28%	2024-Q1	104,7	-17%
2022	129,5	13%	2024-Q2	114,8	-12%
2023	115,5	-11%	2024-Q3	111,9	-11%
2024	117,3	1%	2024-Q4	117,3	1%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ

5.3 Δείκτης Κύκλου Εργασιών στον Τομέα των Αυτοκινήτων

Στο τρίτο τρίμηνο του 2024, ο τομέας των αυτοκινήτων στην Ελλάδα χαρακτηριζόταν από μείωση των τρεχουσών πωλήσεων και αύξηση των αποθεμάτων με τις παραγγελίες να έχουν γίνει αρνητικές, ενώ οι προσδοκίες για τις μελλοντικές πωλήσεις να παρουσιάζουν μια βελτίωση. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το σύνολο του έτους 2024 για την ελληνική οικονομία δημιουργήθηκε μια μικρή αύξηση στις νέες ταξινομήσεις αυτοκινήτων (+1.9%), και με σημαντική αύξηση των πωλήσεων ηλεκτρικών και plug-in υβριδικών οχημάτων (+36%), για αυτούς τους λόγους παρουσιάστηκε μια αύξηση της μεταβολής του Δείκτη Κύκλου Εργασιών(9%) ενισχύοντας την αυξητική επάνοδο του κύκλου εργασιών στον κλάδο ο οποίος έπειτα από το τέταρτο τρίμηνο του 2023, τώρα παρουσίασε μία αύξηση ενθαρρυντική. Μια αύξηση του κύκλου εργασιών στον τομέα αυτοκινήτων σηματοδοτεί αυξημένη ζήτηση από καταναλωτές και επιχειρήσεις, ενισχύοντας την οικονομική δραστηριότητα και δημιουργώντας θέσεις εργασίας άμεσα και έμμεσα. Αυτό οδηγεί σε αυξημένα φορολογικά έσοδα και ενθαρρύνει την τεχνολογική πρόοδο. Εάν οφείλεται σε εξαγωγές, βελτιώνει το εμπορικό ισοζύγιο και αντανακλά ενισχυμένη καταναλωτική εμπιστοσύνη στην οικονομία. Όμως θα πρέπει να επισημάνουμε πως η κρατικές επιδοτήσεις για αγορά ηλεκτρικών οχημάτων διαστρεβλώνουν τα αποτελέσματα καθώς η ενίσχυση του κύκλου εργασιών χαρακτηρίζεται ως παροδική.

Πίνακας 17 : Δείκτης Κύκλου Εργασιών στον Τομέα των Αυτοκινήτων((2021=100,0)

Εμπόριο, Συντήρηση & Επισκευή Αυτοκινήτων & Μοτοσυκλετών (κλάδος 45)					Εμπόριο Αυτοκινήτων (ομάδα 451)				
Έτος	Τιμή Δείκτη	Τρίμηνο	Τιμή Δείκτη	Μεταβολή%	Έτος	Τιμή Δείκτη	Τρίμηνο	Τιμή Δείκτη	Μεταβολή %
2017	89,8	2023-Q1	158,0	51%	2017	97,6	2023-Q1	173,1	61%
2018	86,4	2023-Q2	158,2	22%	2018	91,8	2023-Q2	176,4	29%
2019	96,9	2023-Q3	145,1	18%	2019	104,5	2023-Q3	154,2	29%
2020	86,7	2023-Q4	134,0	9%	2020	91,2	2023-Q4	142,2	10%
2021	98,4	2024-Q1	143,4	-9%	2021	97,6	2024-Q1	158,0	-9%
2022	122,9	2024-Q2	165,2	4%	2022	129,1	2024-Q2	178,5	1%
2023	134,0	2024-Q3	147,4	2%	2023	142,2	2024-Q3	147,4	-4%
2024	146,0	2024-Q4	146,0	9%	2024	154,8	2024-Q4	154,8	9%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ

5.4 Επιχειρηματικό Κλίμα

Η εμπιστοσύνη των επιχειρηματιών στο λιανικό εμπόριο, θα χαρακτηριζόταν οριακά θετική, παρά τις εξαιρετικές επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας, οι οποίες όπως ήδη έχουμε αναφέρει δεν απεικονίζουν την πλήρη πραγματικότητα. Από τον Σεπτέμβρη του 2024 έως τον Δεκέμβρη, οι συνεχής ανατιμήσεις, η γεωπολιτικές εντάσεις καθώς και η αλλαγή πολιτικής ηγεσίας στις Η.Π.Α, αποτελούν στοιχεία αβεβαιότητας και ανησυχίας. Επιπλέον το συνεχώς αυξανόμενο κόστος ζωής, και όχι μόνο παραγωγής, τρέφει απαισιόδοξα αισθήματα στους επιχειρηματίες, η οποίοι στην πλειονότητά τους, αισθάνονται την μείωση του πραγματικού εισοδήματος των καταναλωτών καθώς μειώνεται και το δικό του πραγματικό εισόδημα.

Ειδικότερα και εις βάθος, Η υποχώρηση των προσδοκιών στο λιανικό εμπόριο για το 2024 πιθανότατα αντανακλά μια σειρά από μακροοικονομικούς και μικροοικονομικούς παράγοντες. Η συνεχιζόμενη αβεβαιότητα στην οικονομία, ο επίμονος πληθωρισμός που περιορίζει την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών, και τα υψηλότερα επιτόκια που αυξάνουν το κόστος δανεισμού, επηρεάζουν αρνητικά την καταναλωτική εμπιστοσύνη και τις προθέσεις αγοράς.

Η μείωση των προσδοκιών ειδικά στα Τρόφιμα-Ποτά μπορεί να συνδεθεί με την αύξηση των τιμών σε βασικά αγαθά, αναγκάζοντας τους καταναλωτές να περιορίσουν τις δαπάνες τους σε άλλες κατηγορίες. Στα Οχήματα-Ανταλλακτικά, η αβεβαιότητα για την ενεργειακή μετάβαση και το υψηλό κόστος απόκτησης και συντήρησης οχημάτων ίσως συνέβαλαν στην πτώση των προσδοκιών αποφασιστικά, ενώ στα πολυκαταστήματα, η μετατόπιση των καταναλωτών προς πιο εξειδικευμένα καταστήματα ή το ηλεκτρονικό εμπόριο μπορεί να διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο. Η βελτίωση των προσδοκιών στα Υφάσματα-Είδη Ένδυσης και στα Είδη Οικιακού Εξοπλισμού ίσως υποδηλώνει μια σχετική ανάκαμψη της ζήτησης σε αυτούς τους τομείς μετά από προηγούμενες πιέσεις, ή την επίδραση συγκεκριμένων τάσεων της μόδας και του οικιακού lifestyle. Ωστόσο, η συνολική υποχώρηση του δείκτη υπογραμμίζει τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει το λιανικό εμπόριο στην τρέχουσα οικονομική συγκυρία.

Πίνακας 18: Δείκτης Εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων Λιανικού Εμπορίου ανά μήνα.

Έτος/Μήνας	Ιαν.	Φεβ.	Μάρ.	Απρ.	Μάι.	Ιούν	Ιουλ.	Αύγ.	Σεπ.	Οκτ.	Νοε.	Δεκ.
2020	26,5	24,7	14,6	-2,1	-27,3	-8,0	-23,0	-21,2	-17,6	-11,0	-9,7	-18,8
2021	-9,2	-4,2	0,0	3,8	2,2	2,5	8,4	9,8	4,9	22,7	14,2	22,8
2022	16,8	10,8	3,1	-3,9	2,4	1,0	1,3	-6,9	-0,4	14,1	19,4	6,1
2023	20,2	23,9	22,0	23,9	14,4	19,6	22,5	23,4	29,3	15,2	18,8	21,7
2024	12,5	18,8	3,3	-0,5	19,1	17,9	16,9	22,8	13,5	6,9	11,8	8,4

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Business and Consumer Survey Results

Στα θετικά, συγκαταλέγονται η σταθερότητα της ελληνικής οικονομίας, η ενίσχυση της ρευστότητας και η αυξημένη πρόσβαση στην χρηματοδότηση, όμως η αναγκαστικές και αλληπάλληλες αυξήσεις του κατώτατου μισθού, παρότι αναγκαίες, συμπιέζουν τα περιθώρια κέρδους των επιχειρηματιών, καθιστώντας την εμπιστοσύνη του μετέωρη.

Η εικόνα της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην ελληνική οικονομία παρουσιάζει μια σταδιακή άνοδο όλο το 2023 και μέχρι το τρίτο τρίμηνο του 2024 καταγράφονται εξαιρετικές επιδόσεις στον τομέα της έναρξης νέων επιχειρήσεων. Αυτό που προκαλεί ισχυρή εντύπωση είναι από την αντίπερα όχθη η αρκετά μεγάλη ποσοστιαία αύξηση των πτωχεύσεων(2023, 113%), η οποίες συνεχίζονται αυξητικά και το 2024. Αυτό το στοιχείο μας δείχνει αφενός την ανανέωση των επιχειρήσεων, αφετέρου την δυσκολία και την στενότητα που βιώνουν ακόμη και νέες επιχειρήσεις μη καταφέροντας να ανταπεξέλθουν, ακόμη και στο πρώτο έτος της λειτουργίας του.

Σύμφωνα τώρα με στοιχεία του Γενικού Εμπορικού Μητρώου το τρίτο και το τέταρτο τρίμηνο του 2024 πραγματοποίησαν άνοιγμα 27.771 επιχειρήσεις ενώ έκλεισαν 13.401. Μελετώντας διεξοδικά το ισοζύγιο ανοιγμάτων- κλεισιμάτων του τρίτου και του τέταρτου τριμήνου του 2024 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος την αντίστοιχη περίοδο παρατηρούμε μια αρχική μείωση αλλά εν τέλει μια ισχυρή αύξηση των ατομικών επιχειρήσεων(+133,7%) ενώ στην αντίπερα όχθη η ΕΠΕ και οι ΙΚΕ παρουσιάζουν σημαντική πτώση και παράλληλα οι ΑΕ και ΕΕ συνεχίζουν την σταθερά ανοδική τους πορεία. Το μόνο που μας απασχολεί είναι το σε ποιόν τομέα εδράζονται αυτές οι επιχειρήσεις και το κατά πόσο θα είναι βιώσιμες και στο μέλλον ακολουθώντας σύγχρονες πρακτικές.

Πίνακας 19: Καταγραφή νέων Επιχειρήσεων και Πτωχευμένων επιχειρήσεων 2021-2024

Έτος	Περίοδος	Νέες Επιχειρήσεις	Σύνολο	Μεταβολή% ετήσια	Πτωχευμένες Επιχειρήσεις	Συνολο	Μεταβολή % ετήσια
2021	Α' τρίμηνο	26.441	109.961	35%	20	55	
	Β' τρίμηνο	26.370			12		
	Γ' τρίμηνο	22.642			15		
	Δ' τρίμηνο	34.508			8		
2022	Α' τρίμηνο	27.301	105.565	-4%	15	107	95%
	Β' τρίμηνο	25.341			19		
	Γ' τρίμηνο	22.607			25		
	Δ' τρίμηνο	30.316			48		
2023	Α' τρίμηνο	34.213	112.002	6%	64	228	113%
	Β' τρίμηνο	26.897			61		
	Γ' τρίμηνο	23.350			48		
	Δ' τρίμηνο	27.542			55		
2024	Α' τρίμηνο	39.128			62		
	Β' τρίμηνο	31.489			46		
	Γ' τρίμηνο	27.771			56		
	Δ' τρίμηνο						

Πηγή : ΕΛ.ΣΤΑΤ

Στο κομμάτι της συνολικής εμπιστοσύνης της εγχώριας αγοράς από το τρίτο τρίμηνο του 2023 έως το τέταρτο τρίμηνο του 2024 στην Ελλάδα, παρατηρείται μια ανησυχητική αύξηση στην αξία και τον αριθμό των ακάλυπτων επιταγών, με την συνολική αξία να εκτινάσσεται κατά 45,29% το 2024. Αντίστοιχα, οι απλήρωτες συναλλαγματικές παρουσίασαν μια μικρότερη αύξηση της τάξης του 3,84%.

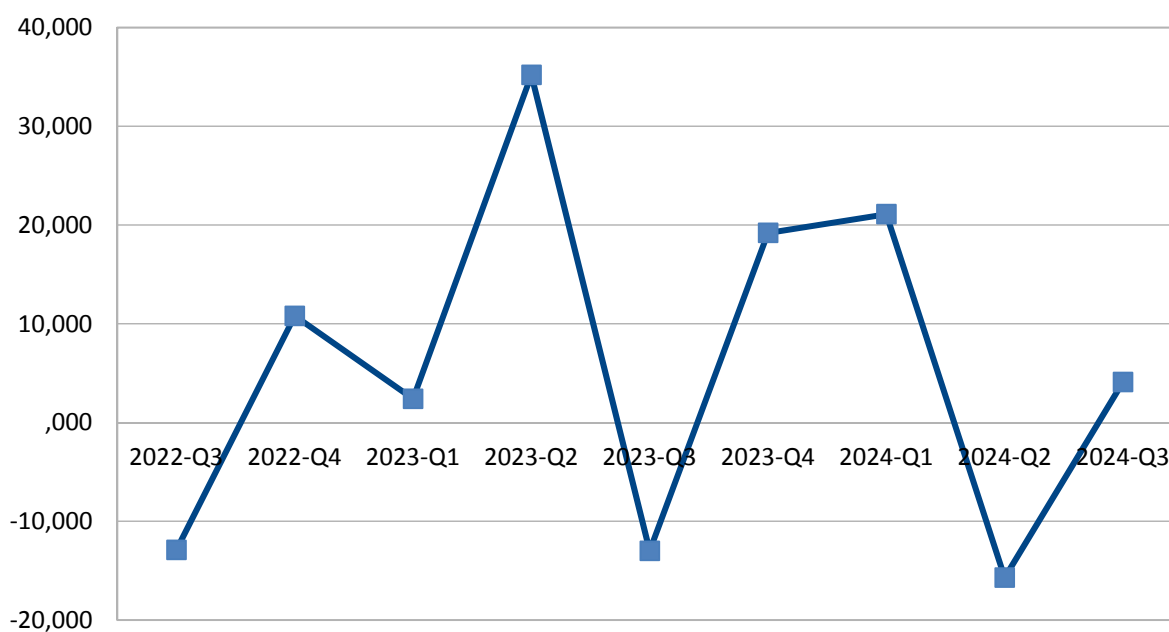
Η συνολική άνοδος των αθετημένων πληρωμών μέσω αυτών των μέσων, με τη συνολική αξία να φτάνει τα 115,1 εκατ. ευρώ το 2024, υποδεικνύει τις αυξημένες οικονομικές δυσκολίες και μειωμένη ρευστότητα στην αγορά. Αυτή η κατάσταση μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση της ανασφάλειας στις συναλλαγές, περιορισμό της πιστωτικής επέκτασης και ενδεχομένως σε αύξηση των επισφαλών απαιτήσεων για τις επιχειρήσεις και το τραπεζικό σύστημα, επιβαρύνοντας την ευρύτερη οικονομική δραστηριότητα. Η τάση αυτή χρήζει στενής παρακολούθησης για την πρόληψη περαιτέρω επιδείνωσης, ενώ προβλέπεται μια σχετική αποσυμφόρηση του προβλήματος στο επόμενο διάστημα.

Μέρος 6: Οικοδομές – Επενδύσεις- Βιομηχανία- Κατασκευές

6.1 Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων(Π.Δ.Ε.) : εξέλιξη εκταμιεύσεων

Από το τρίτο τρίμηνο του 2022 έως το τρίτο τρίμηνο του 2024, οι δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) στην Ελλάδα παρουσίασαν μια σαφή ανοδική τάση, αντικατοπτρίζοντας την επιτάχυνση της υλοποίησης έργων. Συγκεκριμένα, κατά το τρίτο τρίμηνο του 2022, οι εκταμιεύσεις ανήλθαν σε €1,2 δισεκατομμύρια, σηματοδοτώντας μια αρχική ανάκαμψη. Το 2023 αποτέλεσε κομβικό έτος, με τις συνολικές δαπάνες να φτάνουν τα €2,5 δισεκατομμύρια. Αυτή η σημαντική αύξηση συνδέεται άμεσα με την εντατικοποίηση των επενδύσεων που υποστηρίζονται από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, καθώς και από άλλα ευρωπαϊκά και εθνικά χρηματοδοτικά εργαλεία.

Διάγραμμα 18: Εξέλιξη ποσοστιαίων μεταβολών εκταμιεύσεων ΠΔΕ



Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Σύμφωνα με τα το τρίτο τρίμηνο του 2024, οι ενδείξεις συνηγορούν σε μια συνεχιζόμενη, αν και πιθανώς με πιο ήπιους ρυθμούς, αύξηση των δαπανών. Η αρχική υστέρηση που προκλήθηκε από την πανδημία COVID-19 φαίνεται να έχει αντισταθμιστεί, με το ΠΔΕ να ανακτά δυναμική. Η αποτελεσματική απορρόφηση των διαθέσιμων κονδυλίων και η απρόσκοπτη πρόοδος των εν εξελίξει έργων θα καθορίσουν την τελική εικόνα. Η εστίαση των

επενδύσεων σε τομείς όπως οι υποδομές, η ενέργεια και η ψηφιακή μετάβαση αναμένεται να συμβάλει στην ευρύτερη οικονομική ανάπτυξη της χώρας, με την συνεχή παρακολούθηση των επίσημων στοιχείων είναι απαραίτητη για την ακριβή αξιολόγηση της επίδρασης του ΠΔΕ στην ελληνική οικονομία.

Οι δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ), σε στενή σύνδεση με το ΕΣΠΑ, αποτελούν σημαντικό ώθηση για την ελληνική οικονομία, ενισχύοντας τη ζήτηση και δημιουργώντας θέσεις εργασίας. Η Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην υλοποίηση των έργων, καθώς γνωρίζουν τις τοπικές ανάγκες και συμβάλλουν στην αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των κονδυλίων. Ως εκ τούτου η συνεργασία ΟΤΑ και γενικής κυβέρνησης πολλαπλασιάζει τα οφέλη, διοχετεύοντας περισσότερους πόρους στην οικονομία για επενδύσεις σε υποδομές και άλλους τομείς. Η ταχεία και ποιοτική απορρόφηση των κονδυλίων είναι κρίσιμη για τη μεγιστοποίηση της θετικής επίδρασης στην ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της χώρας. Η προοπτική εκ των κάτω πολιτικών θα προσδώσει όφελος στις τοπικές οικονομίες και αγορές καθώς σε μικρότερη κλίμακα οι ανάγκες είναι γνωστές και άμεσα επιλύσιμες. Ο σταδιακός εκσυγχρονισμός των ΟΤΑ σε συνδυασμό με την ανανέωση του προσωπικού με καταρτισμένους ανθρώπους θα δώσει περαιτέρω ώθηση στην τοπική και άρα στην συνολική οικονομία.

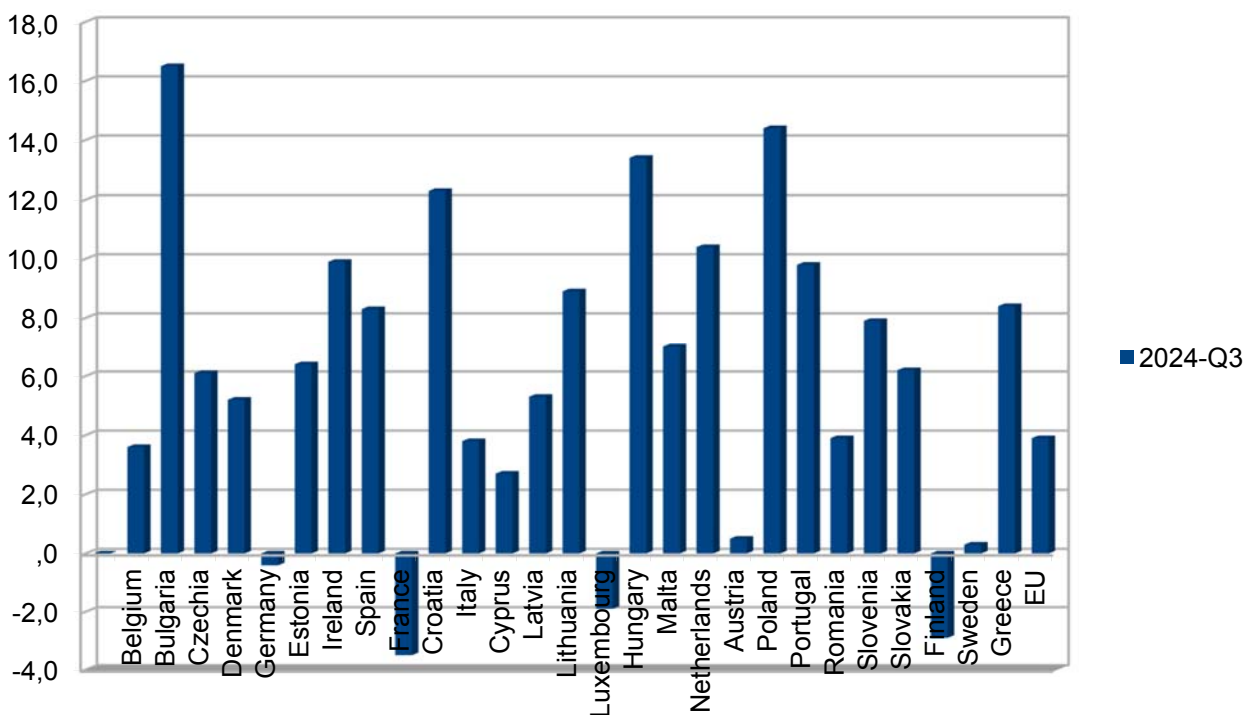
6.2 Οικοδομική Δραστηριότητα- Κατασκευές

Αναλύοντας την πορεία του δείκτη τιμών κατοικιών στην Ελλάδα κατά τα τελευταία οκτώ τρίμηνα, διαπιστώνεται μια σταθερή και αξιοσημείωτη ανοδική τάση. Ενδεικτικά, το τρίτο τρίμηνο του 2024 σημειώθηκε αύξηση της τάξης του 7.29% σε ετήσια βάση στις αστικές περιοχές, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος. Αυτή η δυναμική ανάκαμψη της αγοράς ακινήτων έρχεται μετά από μια παρατεταμένη περίοδο οικονομικής δυσπραγίας και υποστηρίζεται από ποικίλους παράγοντες, όπως η αυξανόμενη εισροή ξένων επενδύσεων στον τομέα, η θετική επίδραση του τουρισμού στην οικονομία και η γενικότερη βελτίωση του επενδυτικού και οικονομικού κλίματος στη χώρα.

Συγκρίνοντας την Ελλάδα με την υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση, παρατηρούμε ότι η ελληνική αγορά κατοικιών αναπτύσσεται με ταχύτερο ρυθμό. Ο μέσος όρος αύξησης στην ΕΕ για το τρίτο τρίμηνο του 2024 ήταν 3.9%, υπογραμμίζοντας την ισχυρότερη δυναμική της Ελλάδας. Ωστόσο, η Βουλγαρία ξεχωρίζει με ακόμη υψηλότερο ρυθμό αύξησης, φτάνοντας το 16.5%, γεγονός που καταδεικνύει μια ιδιαίτερα θερμή αγορά ακινήτων. Αντίθετα, η Γαλλία παρουσιάζει μια εντελώς διαφορετική εικόνα, με τον δείκτη τιμών κατοικιών να καταγράφει μείωση κατά 3.5% την ίδια περίοδο.

Αυτές οι αποκλίσεις μεταξύ των χωρών της ΕΕ αναδεικνύουν την πολυπλοκότητα των αγορών ακινήτων, όπου εθνικοί μακροοικονομικοί παράγοντες, δημογραφικές τάσεις και κυβερνητικές πολιτικές διαμορφώνουν διαφορετικές δυναμικές. Η ισχυρή ανάκαμψη της ελληνικής αγοράς κατοικιών αποτελεί ένα θετικό σημάδι, αλλά η συνεχής παρακολούθηση των εξελίξεων και η κατανόηση των υποκείμενων παραγόντων είναι απαραίτητες για την αξιολόγηση της βιωσιμότητας αυτής της τάσης.

Διάγραμμα 19: Εξέλιξη Δείκτη Τιμών Κατοικιών (σε % ετήσια μεταβολή τρίτο τρίμηνο 2024)



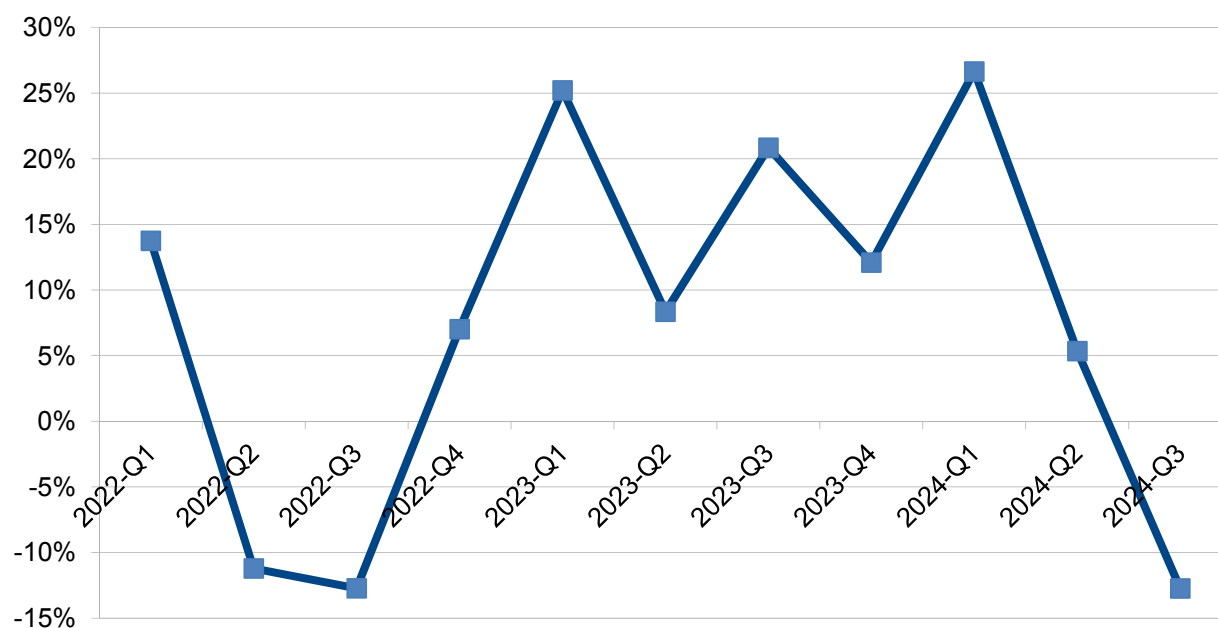
Πηγή: Eurostat, Τράπεζα της Ελλάδος

Έπειτα από 7 τρίμηνα θετικής μεταβολής στον όγκο οικοδομικής δραστηριότητας το τρίτο τρίμηνο του 2024 παρουσιάστηκε μια αρκετά έντονη παύση. Αυτό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως λογικό καθώς σε όλο το προηγούμενο διάστημα ο τομέας των κατασκευών γνώρισε τεράστια άνθιση όμως θα πρέπει να το εξηγήσουμε αναλυτικότερα.

Πιο συγκεκριμένα, ο κατασκευαστικός τομέας στην Ελλάδα κατά τα τελευταία δύο χρόνια έχει επιδείξει αξιοσημείωτη δυναμική ανάκαμψης, ανατρέποντας την παρατεταμένη περίοδο συρρίκνωσης που προηγήθηκε. Η αυξημένη ζήτηση για κατοικίες, υποκινούμενη από την άνθηση του τουρισμού και την εισροή ξένων επενδύσεων στην εγχώρια αγορά ακινήτων, σε συνδυασμό με τη βελτίωση του γενικότερου οικονομικού κλίματος, έχει αποτελέσει βασικό πυλώνα αυτής της ανάκαμψης. Επιπλέον, οι σημαντικές δημόσιες επενδύσεις σε έργα υποδομής, που χρηματοδοτούνται τόσο από το ΕΣΠΑ όσο και από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, έχουν διοχετεύσει ζωτικούς πόρους στον τομέα, ενισχύοντας την κατασκευαστική δραστηριότητα. Παράλληλα, η αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων σε εμπορικά ακίνητα και τουριστικές εγκαταστάσεις συμπληρώνει την θετική εικόνα. Η ενίσχυση της εμπιστοσύνης στην οικονομία έχει δημιουργήσει ένα ευνοϊκό περιβάλλον για επενδύσεις στον κατασκευαστικό κλάδο. Ωστόσο, η καταγεγραμμένη μείωση του όγκου οικοδομικής δραστηριότητας κατά το τρίτο τρίμηνο του 2024 απαιτεί προσεκτική ερμηνεία.

Ενώ η μακροπρόθεσμη τάση παραμένει θετική, αυτή η βραχυπρόθεσμη υποχώρηση μπορεί να αποδοθεί σε μια σειρά συγκυριακών παραγόντων. Η εποχικότητα, χαρακτηριστική του κατασκευαστικού τομέα όπου η δραστηριότητα ενδέχεται να επιβραδύνεται κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, αποτελεί μια πιθανή εξήγηση. Επιπλέον, καθυστερήσεις στην έναρξη ή την υλοποίηση μεγάλων έργων, είτε δημόσιων είτε ιδιωτικών, μπορούν να επηρεάσουν τον συνολικό όγκο δραστηριότητας. Η αύξηση του κόστους των δομικών υλικών ενδέχεται επίσης να έχει αναστείλει ορισμένες κατασκευαστικές πρωτοβουλίες. Τέλος, η προσωρινή αβεβαιότητα που μπορεί να προκληθεί από εξωτερικούς οικονομικούς ή γεωπολιτικούς παράγοντες δεν μπορεί να αποκλειστεί. Η ανάλυση των στοιχείων των επόμενων τριμήνων, σε συνδυασμό με την εξέταση επιμέρους δεικτών του τομέα, θα προσφέρει μια πιο σαφή εικόνα για τη φύση αυτής της μείωσης και την ανθεκτικότητα της ανάκαμψης του κατασκευαστικού τομέα στην Ελλάδα.

Διάγραμμα 20 : Μεταβολές (%) όγκου οικοδομικής δραστηριότητας



Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Μέρος 7: Ειδικό Θέμα

7.1 Η λειτουργία του εγχώριου τραπεζικού συστήματος και η ενίσχυση της αγοράς

Για ένα “New Deal” Τραπεζών - Αγοράς

Ένα εύρυθμο και ρυθμισμένο τραπεζικό σύστημα είναι κρίσιμο για την αποτελεσματική λειτουργία της αγοράς. Η ορθολογική κατανομή κεφαλαίων μεταξύ πλεοναζόντων (καταθετών) και ελλειμματικών (δανειοληπτών) μονάδων ενισχύει τις επενδύσεις και συνεπώς την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, καθώς επίσης την κατανάλωση και την απασχόληση. Η κατανομή της χρηματοδότησης σε μια οικονομία είναι εξαιρετικά κρίσιμη καθώς μπορεί, σε αρκετές περιπτώσεις, να αλλάξει δραματικά τον ανταγωνισμό. Ειδικά στο εμπόριο, η χρηματοδότηση μπορεί να επιφέρει σημαντικές ανακατατάξεις στα κανάλια διανομής δημιουργώντας νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες.

Στην Ελλάδα, παρά τη σαφή πρόοδο της λειτουργίας και των δυνατοτήτων του τραπεζικού συστήματος αλλά και των ελεγκτικών μηχανισμών, παρατηρούνται αρκετές αρρυθμίες κατά τη διαδικασία μεταφοράς ρευστότητας στην πραγματική οικονομία. Το μέγεθος αυτών των αστοχιών γίνεται καλύτερα αντιληπτό όταν τα σχετικά τραπεζικά δεδομένα για τη χώρα μας συγκρίνονται όχι μόνο με εκείνα άλλων οικονομιών, οι οποίες μπορεί για διάφορους λόγους να σημειώνουν καλύτερες επιδόσεις, αλλά και με το μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης. Πιο συγκεκριμένα:

7.2 Διαφορά επιτοκίων και χορηγήσεις δανείων

Στην Ελλάδα παρατηρείται ιδιαίτερα διευρυμένη απόσταση μεταξύ των επιτοκίων καταθέσεων και χορηγήσεων γνωστό και ως περιθώριο επιτοκίου. Το περιθώριο αυτό ισούται με τη διαφορά του μέσου σταθμισμένου επιτοκίου όλων των δανείων από το μέσο σταθμισμένο επιτόκιο όλων των καταθέσεων. Τον Οκτώβριο του 2024, το περιθώριο επιτοκίου μεταξύ των νέων καταθέσεων και νέων δανείων μειώθηκε στις 488 μονάδες βάσης (4,88%) ενώ εκείνο μεταξύ των υφιστάμενων καταθέσεων και υφιστάμενων δανείων μειώθηκε στις 532 μονάδες βάσης (5,32%), αμφότερα με πτωτική τάση το τελευταίο διάστημα λόγω της χαλάρωσης της νομισματικής πολιτικής και της υποχώρησης των επιτοκίων παρέμβασης της ΕΚΤ.

Με βάση τα στατιστικά στοιχεία του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ως προς τα συστημικά πιστωτικά ιδρύματα που υπόκεινται στην άμεση εποπτεία του (110 συνολικά στην Ευρωζώνη εκ των οποίων τα 4 στην Ελλάδα), το καθαρό επιτοκιακό περιθώριο (NIM) είναι αρκετά υψηλότερο στη χώρα μας σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της Ευρωζώνης. Το στοιχείο αυτό σημαίνει πως το καθαρό εισόδημα από τόκους που εισέπραξαν οι 4 συστημικές ελληνικές τράπεζες από τις χορηγήσεις, μείον τους τόκους που κατέβαλλαν στους καταθέτες είναι διευρυμένο εξαιτίας κυρίως των ιδιαίτερα χαμηλών επιτοκίων καταθέσεων.

Αυτό συνέβη διότι υπήρξε περιορισμένη μετακύλιση της ανόδου των επιτοκίων παρέμβασης της ΕΚΤ από το 2022, οπότε και η Κεντρική Τράπεζα άρχισε να αυξάνει τα επιτόκια καταθέσεων. Μάλιστα, κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024, το καθαρό επιτοκιακό περιθώριο ενισχύθηκε ελαφρώς κατά 11 μονάδες βάσης συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023, διευρύνοντας περαιτέρω την ήδη μεγάλη απόσταση που χώριζε τις ελληνικές τράπεζες από τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές (Πίνακας 1).

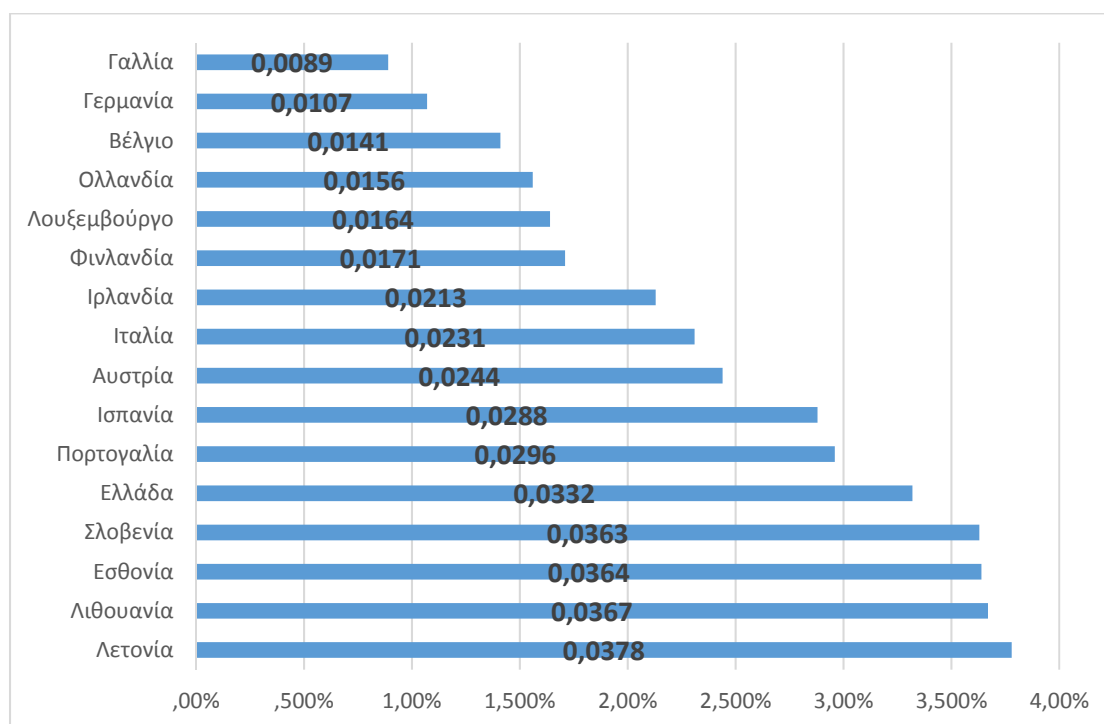
Πίνακας 1: Καθαρό Επιτοκιακό Περιθώριο (NIM)

	Q4 2022	Q1 2023	Q2 2023	Q3 2023	Q4 2023	Q1 2024	Q2 2024
Ευρωπαϊκές Συστημικές	1,36%	1,48%	1,53%	1,56%	1,60%	1,62%	1,61%
Ελληνικές Συστημικές	2,14%	2,99%	3,13%	3,20%	3,23%	3,37%	3,32%

Πηγή: European Central Bank, Banking Supervision, Supervisory Banking Statistics for significant institution

Σύμφωνα μάλιστα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία (Q2 2024), το καθαρό περιθώριο επιτοκίου των σημαντικότερων ιδρυμάτων στην Ελλάδα ήταν το πέμπτο υψηλότερο στην Ευρώπη (Πίνακας 2), με μεγάλη απόσταση από τις υπόλοιπες χώρες, ιδιαίτερα σε σχέση με όσες διαθέτουν ώριμα τραπεζικά συστήματα. Βέβαια, εδώ ενδεχομένως να εγείρονται και ζητήματα ανταγωνισμού και ορθής λειτουργίας της αγοράς αφού στην Ελλάδα τα συστημικά ιδρύματα είναι 4 όταν π.χ. στη Γερμανία είναι 22, στην Ιταλία 12, στη Γαλλία 11. Αντίθετα, σε Λετονία, Σλοβενία και Εσθονία είναι μόλις 3 και στη Λιθουανία 2. Από την άλλη, στο Βέλγιο, όπου το περιθώριο επιτοκίων είναι το τρίτο χαμηλότερο, τα συστημικά ιδρύματα είναι 5, ενώ στο Λουξεμβούργο και Φινλανδία μόλις 3.

Διάγραμμα 2: Καθαρό Επιτοκιακό Περιθώριο (NIM) σε επιλεγμένες χώρες, δεύτερο τρίμηνο 2024



Πηγή: European Central Bank, Banking Supervision, Supervisory Banking Statistics for significant institution

Για τους παραπάνω λόγους, είναι σημαντική η έκδοση των δύο πράξεων της Εκτελεστικής Επιτροπής της Τράπεζας της Ελλάδος (237/2/25-11-2024 και της 237/3/25-11-2024) σύμφωνα με τις οποίες ενισχύεται το πλαίσιο παροχής πληροφόρησης προς το συναλλακτικό κοινό και συνεπώς και η διαφάνεια στις τραπεζικές συναλλαγές. Αναλυτικότερα, η Κεντρική Τράπεζα της χώρας μας θα δημοσιεύει στοιχεία και πληροφορίες για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σχετικά με μια σειρά χρεώσεων και προμηθειών όπως: Τα επιτόκια καταθέσεων, τα επιτόκια χορηγήσεων (στεγαστικά και καταναλωτικά) συμπεριλαμβανομένων των

πιστωτικών καρτών και των προμηθειών / εξόδων για αυτές τις πιστώσεις καθώς και τις χρεώσεις / προμήθειες που συνδέονται με τους λογαριασμούς πληρωμών. Στο ίδιο πλαίσιο, κρίνεται απαραίτητη και η περαιτέρω διεύρυνση των δημοσιοποιούμενων δεδομένων.

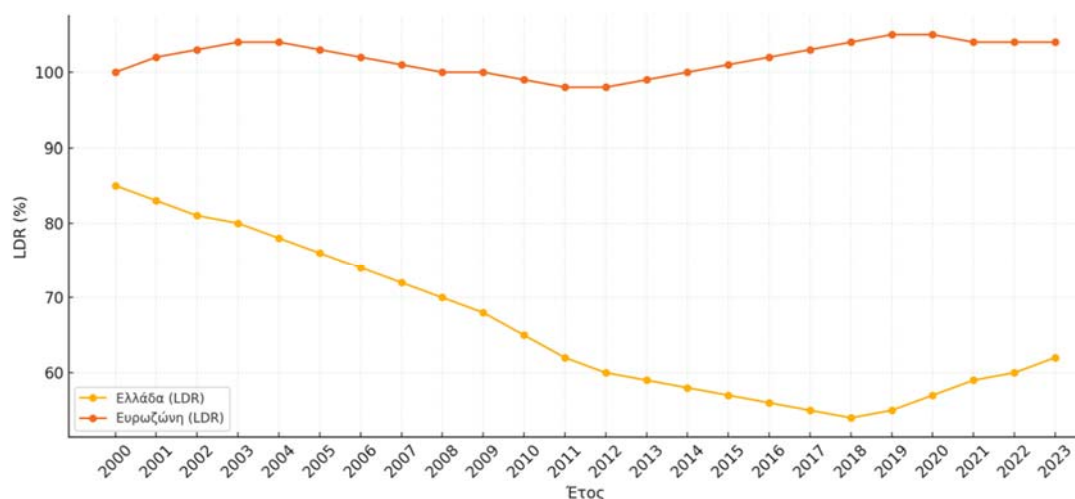
Την ίδια στιγμή, ο Συνολικός Δείκτης Κεφαλαίου (Total Capital Ratio) των 4 ελληνικών συστημικών (18,84%) βρίσκεται πολύ κοντά στον αντίστοιχο ευρωπαϊκό (19,71%), γεγονός που δείχνει ότι η ευρωστία του εγχώριου τραπεζικού συστήματος έχει ενισχυθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Ωστόσο, το ποσοστό δανείων προς καταθέσεις είναι πολύ χαμηλότερο στην Ελλάδα, και μάλιστα βαίνει μειούμενο. Αυτό το εύρημα υπογραμμίζει ουσιαστικά ότι οι εγχώριες τράπεζες, εκτός του ότι χρεώνουν υψηλά επιτόκια, δεν επιτελούν τον ουσιαστικό τους ρόλο, εκείνο των χορηγήσεων δανείων (Πίνακας 2, Διάγραμμα 1).

Πίνακας 2: Ποσοστό Δανείων προς καταθέσεις

	Ευρωπαϊκές Συστημικές	Ελληνικές Συστημικές
2022	103,52%	60,44%
2023	102,74%	58,81%

Πηγή: European Central Bank, Banking Supervision, Supervisory Banking Statistics for significant institution

Διάγραμμα 1: Εξέλιξη Δείκτη Δανείων προς Καταθέσεις, Ελλάδα και Ευρωζώνη, 2000-2023



Το υψηλό επιτοκιακό περιθώριο ώθησε ανοδικά και την κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών που ανήλθε το α' τρίμηνο του έτους στο 1,09 δισ. ευρώ έναντι 774,9 εκατ. ευρώ το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023. Ως εκ τούτου, οι τέσσερις ελληνικές συστημικές κατέγραψαν τόνωση της

κερδοφορίας τους κατά 40,6% έναντι 6,8% που ήταν η αντίστοιχη άνοδος των ευρωπαϊκών τραπεζών. Αυτό το εύρημα υπογραμμίζει ουσιαστικά ότι οι εγχώριες τράπεζες, εκτός του ότι χρεώνουν υψηλά επιτόκια, δεν επιτελούν τον ουσιαστικό τους ρόλο, εκείνο των χορηγήσεων δανείων. Με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία «The European Small Business Finance Outlook (ESBFO) 2023» του EIF οι ελληνικές επιχειρήσεις βρίσκονται στην τελευταία θέση στην πρόσβαση στη χρηματοδότηση. Ουσιαστικά δηλαδή, παρά την υποχρηματοδότηση, η όποια πρόσβαση στη χρηματοδότηση παραμένει να έχει ιδιαίτερα υψηλό κόστος, επιβραδύνοντας τον μετασχηματισμό των εμπορικών επιχειρήσεων.

Η ελληνική αυτή «ιδιαιτερότητα», δηλαδή η ισχυρή απόκλιση μεταξύ εσόδων από τόκους και εσόδων από προμήθειες εδράζεται και στο γεγονός ότι μέχρι και την κρίση χρέους, οι εγχώριες τράπεζες είχαν εστιάσει στο μοντέλο της ενίσχυσης των εργασιών τους μέσω εκτεταμένων τραπεζικών χορηγήσεων. Σε αυτό συνετέλεσε και η παγιωμένη αντίληψη για την κυριαρχία των μετρητών στην αγορά, ως προτιμητέου μέσου συναλλαγών, αλλά και η, μέχρι τότε, σχετικά περιορισμένη εξοικείωση με τις ηλεκτρονικές συναλλαγές. Ως εκ τούτου, η τάση σύγκλισης που παρατηρείται μεταξύ των παραπάνω κατηγοριών εσόδων είναι μάλλον αναμενόμενη, ειδικά αν ληφθούν υπόψη αφενός ο περιορισμένος τραπεζικός δανεισμός στην οικονομία. Άλλωστε, μετά την παρατεταμένη περιπέτεια της ελληνικής οικονομίας, τα κριτήρια για την παροχή δανείων έχουν αυστηροποιηθεί σε μεγάλο βαθμό, εξαιρώντας τη συντριπτική πλειονότητα επιχειρήσεων, καθώς οι τελευταίες χαρακτηρίζονται ως “non bankable”.

7.3 Προμήθειες/χρεώσεις τραπεζών

Η σημαντική ενίσχυση της κερδοφορίας σε ετήσια βάση οφείλεται και στο γεγονός ότι τα έσοδα από τόκους αντιπροσωπεύουν μεγαλύτερο ποσοστό των οργανικών εσόδων των ελληνικών τραπεζών σε σχέση με τις ευρωπαϊκές που αντλούν το ένα τρίτο περίπου των εσόδων τους κατά μέσον όρο από τις προμήθειες (Πίνακας 3). Συγκεκριμένα, το ποσοστό των εσόδων από τόκους στα συνολικά λειτουργικά έσοδα διαμορφώθηκε στο 79% για τα 4 συστημικά πιστωτικά ιδρύματα της Ελλάδας, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τις 110 συστημικές τράπεζες της Ε.Ε. ήταν 60,5%.

Πίνακας 3: Καθαρά Έσοδα από τόκους και καθαρά έσοδα από προμήθειες (ποσά σε εκατ. ευρώ)

	2021	2022	2023	Α' εξάμηνο 23	Α' εξάμηνο 24
Καθαρά έσοδα από τόκους	5.508	5.613	8.505	3.987	4.440
Ετήσια μεταβολή (%)	-3,0%	1,9%	51,5%	54,4%	11,4%
Καθαρά έσοδα από προμήθειες	1.514	1.660	1.798	857	993
Ετήσια μεταβολή (%)	21,6%	9,6%	8,3%	1,9%	15,9%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Εκθέσεις Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, διάφορα έτη.

Μια σειρά από νέες χρεώσεις σωρευτικά δημιουργούν ένα ασφυκτικό κλοιό στις επιχειρήσεις. Χρεώσεις σε εισερχόμενα και εξερχόμενα εμβάσματα, στις αναλήψεις από ΑΤΜ αλλά και στη μεταφορά χρημάτων σε άλλη τράπεζα, χρέωση για την επανέκδοση χρεωστικής ή πιστωτικής κάρτας λόγω λήξης, κλοπής, απώλειας ή φθοράς, επανέκδοση κάρτας, προμήθεια για την πληρωμή λογαριασμών (π.χ. ΔΕΚΟ, κινητής τηλεφωνίας) μέσω τραπεζικών καναλιών, ετήσια χρέωση για τη διατήρηση πιστωτικής κάρτας, χρήση POS από μικρές επιχειρήσεις, προμήθειες σε βασικές συναλλαγές και τέλος χρέωση για άνοιγμα λογαριασμού.

Όπως προκύπτει από τις ετήσιες μελέτες της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας τα έσοδα από προμήθειες (Net fee and commission income) ως ποσοστό των συνολικών λειτουργικών εσόδων (operating income) για τις 4 συστημικές τράπεζες στην Ελλάδα ήταν χαμηλότερα από τα αντίστοιχα συστημικά πιστωτικά ιδρύματα στην Ε.Ε. Όμως όπως διαφαίνεται (Πίνακας 4 και Διάγραμμα 3, η ποσοστιαία συμμετοχή των εσόδων από προμήθειες στα συνολικά λειτουργικά έσοδα των ελληνικών τραπεζών σταδιακά αυξάνεται. Το 2022 ήταν (14,9%), το 2023 αυξάνεται σε (16,2%) και το 2024 φτάνει στο (17,2%). Μάλιστα έσοδα από προμήθειες

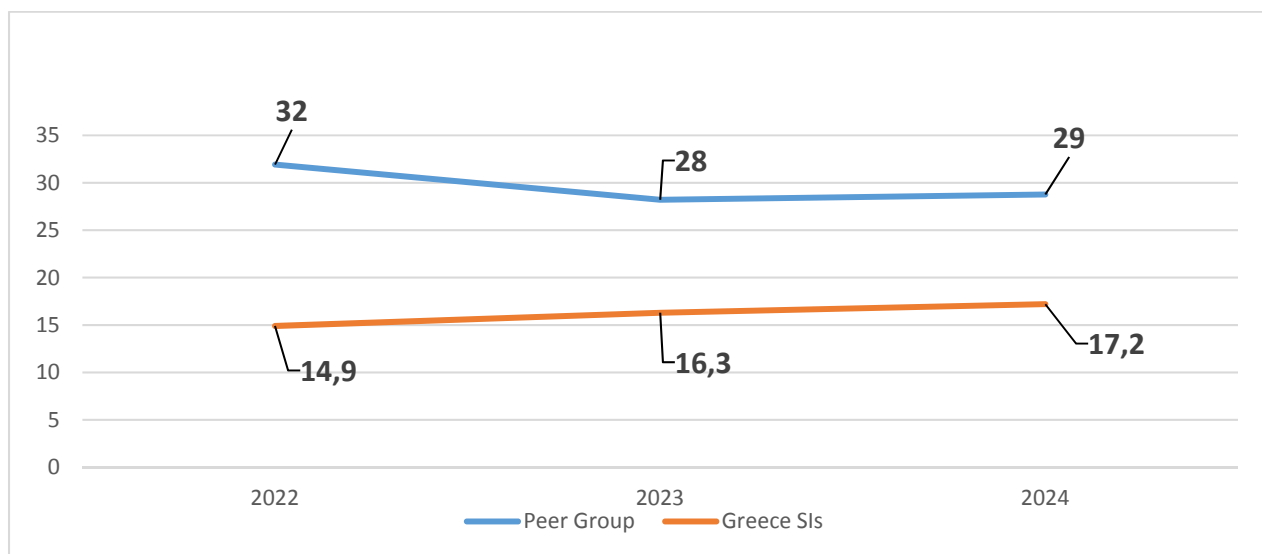
ενισχύθηκαν κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024 ταχύτερα (15,9%) έναντι των συνολικών λειτουργικών εσόδων (10,8%) την ίδια περίοδο, ένδειξη ότι το άνοιγμα μεταξύ εσόδων από τόκους και εσόδων από προμήθειες διατηρείται μειούμενο. Το τελευταίο υποκρύπτει μια πρόσθετη επιβάρυνση των επιχειρήσεων, οι οποίες, σε ένα μεγάλο ποσοστό είναι αποκλεισμένες από την επίσημη τραπεζική χρηματοδότηση.

Πίνακας 4: Έσοδα από προμήθειες ως ποσοστό στα συνολικά λειτουργικά έσοδα (σε %)

	2024 Q2	2023	2022
Ευρώπη	28,77	28,21	31,92
Ελλάδα	17,2	16,3	14,9
Βέλγιο	22,58	25,62	29,4
Γερμανία	31,34	30,28	36,54
Ιρλανδία	22,65	21,83	31,65
Ισπανία	22,98	23,41	26,38
Πορτογαλία	19,62	18,72	27,83

Πηγή: European Central Bank, Banking Supervision, Supervisory Banking Statistics for significant institution

Διάγραμμα 3: Έσοδα από προμήθειες ως ποσοστό στα συνολικά λειτουργικά έσοδα (σε %)



Πηγή: European Central Bank, Banking Supervision, Supervisory Banking Statistics for significant institution

Επιπρόσθετα, καταναλωτές και επιχειρήσεις έρχονται αντιμέτωπες με χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης. Η υγειονομική κρίση εξαιτίας του κορωνοϊού ουσιαστικά εισήγαγε μαζικά την έννοια της τηλεργασίας, η οποία στις τράπεζες συνεχίζεται μέχρι σήμερα, όταν ταυτόχρονα πολλά στελέχη έχουν αποχωρήσει από τον κλάδο, συνήθως μέσω ελκυστικών πακέτων παροχών και σχετικών κινήτρων. Συνεπώς, τα υφιστάμενα τραπεζικά καταστήματα δεν διαθέτουν επαρκές προσωπικό, γεγονός που φαίνεται και από το απαιτούμενο χρονικό διάστημα για την πραγματοποίηση προγραμματισμένων συναντήσεων εξυπηρέτησης πελατών, δυσχεραίνοντας έτσι το έργο των επιχειρήσεων ακόμη και για ζητήματα μικρής σημασίας.

Τέλος σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο για την επιχειρηματικότητα έχει και η γραφειοκρατία. Ενώ είναι αλήθεια πως η χώρα πραγματοποίησε άλματα αναφορικά με την ψηφιοποίηση των διαδικασιών, την ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών και τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου, οι μεταρρυθμίσεις αυτές δεν φαίνεται να έχουν μετακυλισθεί πλήρως στην πραγματική οικονομία. Πολλές φορές οι διαδικασίες δεν είναι επαρκώς σαφείς, ενώ δεν λείπουν οι περιπτώσεις όπου η γραφειοκρατία παραμένει απλώς σε νέα, ψηφιακή, μορφή.

7.4 Ειδικό Θέμα - Συμπεράσματα

Παρά το γεγονός ότι, ο δισταγμός των τραπεζών στη χορήγηση δανείων εδράζεται στο σχετικά πρόσφατο παρελθόν, οπότε και «κουρεύτηκαν» τα ομόλογα του ελληνικού δημοσίου που είχαν στην κατοχή τους και χρειάστηκαν τρεις ανακεφαλαιοποιήσεις για να μπορέσουν να παραμείνουν σε λειτουργία, είναι πλέον περισσότερο από επείγον η ενίσχυση της ρευστότητας στην αγορά. Ταυτόχρονα, η αυξητική τάση των χρεώσεων –παρά το γεγονός ότι αυτές είναι χαμηλότερες από το ΜΟ της Ευρωζώνης δημιουργούν πιέσεις στη λειτουργία των επιχειρήσεων.